Gaston Leroux

FOTOLIUL CU STAFII

Traducere: Roxana Veleanovici

Editura JUNIOR
Bucureşti, 1994

Gaston Leroux
Le fauteuill hante
Le livre de poche, 1992

MOARTEA UNUI EROU

„— Trecem prin clipe grele...

— Fără îndoială, însă despre acest om se spune că nu se teme de nimic!...

— Are copii?

— Nu!... Şi e şi văduv!

— Cu atât mai bine pentru el!

– Şi apoi, să nădăjduim că nu va muri totuşi!... Dar să grăbim pasul!...”

Auzind această conversaţie lugubră, dl. Gaspard Lalouette – persoană onorabilă, negustor de tablouri şi antichităţi, stabilit pe strada Laffitte, care se plimba în acea zi pe cheiul Voltaire, privind la vitrinele negustorilor de gravuri vechi şi mărunţişuri, înălţă capul...

În aceeaşi clipă, fu însă îmbrâncit de pe trotuarul îngust de un grup de trei tineri, cu berete studenţeşti pe cap, care tocmai dădeau colţul de pe strada Boucher şi, în toiul discuţiei, nu catadicsiseră să-şi ceară scuze.

De teama unei dispute neplăcute, dl. Gaspard Lalouette păstră pentru sine impresia proastă provocată de această lipsă de politeţe şi crezu că tinerii aceştia se grăbeau să asiste la vreun duel despre al cărui sfârşit tragic vorbeau

în gura mare.

Continuă să privească cu atenţie un sipet împodobit cu flori, care avea pretenţia să fi aparţinut lui Ludovic cel Sfânt şi să fi adăpostit *Cartea de psalmi* a lui Blanche de Castilia, în acel moment, în spatele lui se auzi o voce:

— „Orice s-ar crede, e un om tare curajos!”

Şi o altă voce răspunse:

— „Se spune că a făcut de trei ori înconjurul lumii... Dar, pe drept cuvânt, n-aş vrea să fin în locul lui. Numai să ajungem la timp!”

Dl. Lalouette întoarse capul. Doi bătrânei treceau îndreptându-se spre Institut[1], cu pas grăbit.

„Asta-i bună! Au înnebunit oare brusc şi bătrânii, ca şi cei tineri?” gândi dl. Lalouette (care-avea cam patruzeci şi cinci de ani, vârstă la care nu eşti nici tânăr, dar nici bătrân...). „Iată doi care-mi fac impresia că aleargă la aceeaşi întâlnire ameninţătoare ca şi studenţii mei de acum câteva minute!”

Căzut pe gânduri, dl. Gaspard Lalouette *se* apropie de colţul străzii Mazarine şi poate şi-ar fi continuat calea

[1] *L’Institut* – palat situat pe cheiul Senei adăpostind Institutul care cuprinde cinci academii: Academia franceză (1635), de inscripţii şi litere (1663), de Ştiinţe (1666), de Arte-Frumoase (1795), de Ştiinţe Morale şi Politice (1832) (n. T).

întortocheată, dacă nu i-ar fi apărut brusc în faţă, strigând şi gesticulând, patru domni ale căror redingote, jobenuri şi serviete de piele nu le trădau meseria de profesor.

— „Doar n-o să mă faceţi să cred că şi-a făcut testamentul!

— Dacă nu şi „l-a făcut, a greşit!

— Se zice că ar fi văzut moartea cu ochii de mai multe ori...

— Când prietenii lui s-au dus să-l convingă să renunţe la proiectul său, i-a dat pe uşă afară!

— Poate în ultima clipă să se răzgândească...

— Credeţi că e un laş?

— Haideţi... dar iată-l... Iată-l!”

Şi cei patru profesori traversară în fugă strada, apoi cheiul şi o luară la dreapta spre Podul Artelor[2].

Dl. Gaspard Lalouette, fără nicio ezitare, lăsă baltă antichităţile. Nu avea decât o singură dorinţă, aceea de a-l cunoaşte pe omul care urma să-şi rişte viaţa în nişte condiţii şi pentru nişte motive necunoscute încă, pe care îl întrezărise însă deosebit de plin de curaj, dintr-o pură întâmplare.

Scurtă drumul prin galeria Institutului pentru a-i ajunge

[2] *Le Pont des Arts* – „Podul academic” construit în 1803, traversează Sena legând Muzeul Luvru de Institut (n. T).

din urmă pe profesori şi se trezi de îndată în piaţeta al cărei unic monument poartă o cuşmă pe cap, numită de obicei cupolă. Piaţa gemea de lume. Trăsurile se înghesuiau în strigătele vizitiilor şi ale vânzătorilor ambulanţi. Prin galeria care duce în curtea din faţă a Institutului, o mulţime zgomotoasă se adunase în jurul unui personaj care părea că-şi face loc cu mare greutate în această îmbulzeală plină de entuziasm. Cei patru profesori aflaţi acolo, strigau: „Bravo!...”

Dl. Lalouette îşi luă pălăria într-o mână şi adresându-se unuia dintre aceşti domni, îl rugă, foarte timid, să-i explice ce se întâmplă.

— Ei, doar vezi bine!... Este vorba de căpita nul de marină Maxime d’Aulnay!

— Se va bate în duel? mai întreabă dl. Lalouette, cu o politeţe plină de umilinţă.

— Nici vorbă!... îşi va ţine discursul de primire la Academia franceză![3] răspunse iritat, profesorul.

În acel moment, dl. Gaspard Lalouette se trezi despărţit de grupul profesorilor, printr-o mişcare a mulţimii. Prietenii lui Maxime d’Aulnay, după ce-l escortaseră şi-l

[3] *L’Academie franţaise* – creată de Armand-Jean du Plessis, cardinal de Richeliou (1585-1642) **în anul** 1635, numără patruzeci de membri, numiţi „Nemuritorii”.

îmbrăţişaseră cu emoţie, încercau acum să pătrundă în sala de şedinţe publice. Se încinse un scandal de toată frumuseţea pentru că permisele de intrare nu le serveau la nimic. Unii dintre ei, care fuseseră prevăzători şi-şi reţinuseră locuri plătind pe cineva, fură păcăliţi, căci cei care veniseră pentru alţii rămăseseră în locul acestora. Curiozitatea, mai puternică decât câştigul, îi ţintuise pe loc. În timp ce dl. Lalouette era blocat între ghearele inofensive ale unui leu de piatră ce veghea pe pragul Nemuririi, un comisionar îi făcu următoarea propunere:

— Dacă vreţi să intraţi, domnule, vă costă douăzeci de franci.

Cu toată negustoria lui de tablouri şi antichităţi, dl. Gaspard Lalouette avea un mare respect pentru litere. El însuşi scria. Publicase două lucrări, care erau mândria vieţii lui, una despre semnăturile pictorilor celebrii şi mijloacele de a recunoaşte autenticitatea operelor lor, alta despre arta de a înrăma, drept care fusese numit ofiţer al Academiei; dar nu intrase niciodată în Academie şi niciodată ideea că ar fi putut asista la o Şedinţă publică la Academie nu semănase cu ceea ce auzea şi vedea de un sfert de oră încoace. De exemplu, niciodată nu şi-ar fi închipuit să fie atât de util la rostirea unui discurs de

primire faptul că eşti văduv, că nu ai copii, că nu-ţi este frică de nimic şi că nu ţi-ai făcut testamentul. Dădu cei douăzeci de franci şi după multe înghionteli se aşează cu chiu cu vai într-o tribună, de unde lumea stând în picioare, privea în sală.

Intră Maxime d’Aulnay.

Puţin cam palid, el apăru însoţit de cei doi „naşi”, dl. Conte de Bray şi profesorul Palaiseaux, care erau mai palizi decât el. Un fior străbătu mulţimea. Doamnele, care erau mai numeroase, nu-şi reţinură un gest de admiraţie şi de milă. O doamnă foarte pioasă îşi făcu semnul crucii. Toată lumea se sculă în picioare cu o emoţie plină de respect, ca în faţa unui convoi mortuar!

Ajuns la locul lui, candidatul se aşează între cei doi care-l însoţeau, ridică apoi capul şi-şi plimbă privirea asupra colegilor, a întregii asistenţe, a prezidiului ca şi asupra figurii întristate a membrului ilustrei adunări însărcinat să oficieze primirea.

De obicei, acest ultim personaj, la o astfel de ceremonie, afişează o înfăţişare fioroasă, prevestire a tuturor chinurilor literare pe care le-a pregătit în umbra discursului său. De data aceasta, el avea figura plină de compasiune a preotului care oferă muribundului ultima împărtăşanie.

Dl. Lalouette, în timp ce privea cu atenţie spectacolul acestui trib ce purta frunze de stejar, nu scăpa niciun cuvânt din ceea ce se spunea în jurul său. Unii ziceau:

— *Bietul* Jehan Mortimar cât de frumos şi tânăr era, ca el!

— Şi atât de fericit că fusese ales!

— Vă mai aduceţi aminte când s-a ridicat în picioare să rostească discursul?

— Părea înconjurat de raze... Era atât de plin de viaţă...

— Orice s-ar spune, aceea nu a fost o moarte naturală...

— Nu, nu a fost o moarte naturală...

Dl. Gaspard Lalouette nu putu să audă mai mult, fără să se întoarcă spre vecinul său ca să-l întrebe despre a cui moarte vorbeşte, şi atunci îl recunoscu pe cel căruia i se adresase, ca fiind una şi aceeaşi persoană cu profesorul care, cu puţin timp înainte îl lămurise deja, pe un ton nu prea amabil. De data aceasta profesorul nu umblă cu mănuşi:

— Domnule, dumneata nu citeşti ziarele?

Ei bine, nu, dl. Lalouette nu citea ziarele! Exista aici un motiv pe care vom avea ocazia să-l lămurim mai târziu şi pe care dl. Lalouette nu-l trâmbiţa peste tot. Însă din cauză că nu citea ziarele, misterul în care se băgase,

intrând cu douăzeci de franci în sala Institutului, era din ce în ce mai greu de dezlegat. Iată de ce nu înţelese nimic din protestul stârnit când o nobilă doamnă, pe care toată lumea o numea „frumoasa doamnă de Bithynie”, pătrunse în loja care-i fusese rezervată. Lumea susţinea, în general, că are mult tupeu. Dar, încă o dată în plus, dl. Lalouette nu ştiu de ce. Această doamnă privi asistenţa cu o aroganţă plină de răceală, adresă câteva cuvinte unor tineri care o însoţeau şi îl fixă cu binoclul pe dl. Maxime d’Aulnay.

— O să-i poarte ghinion! strigă cineva.

Şi sala repetă murmurând:

— Da, da, îi va purta ghinion!...

Dl. Lalouette întrebă: „De ce să-i poarte ghinion?” dar nimeni nu-i răspunse. Tot ceea ce putu afla ca fiind aproape sigur, era că bărbatul care se găsea acolo jos, gata să rostească un discurs, se numea Maxime d’Aulnay, că era căpitan de marină, că scrisese o carte intitulată: *Călătorie în jurul cabinei mele* şi că fusese ales pentru fotoliul pe care-l ocupase odinioară Monseniorul d’Abbeville. Din nou se făcură auzite ţipete ca la nebuni. Publicul, în tribune, se ridica în picioare strigând lucruri ca acestea:

— *Ca Şi celălalt!...* Nu o deschideţi... Ah, scrisoarea!...

Ca şi celălalt!... *Ca şi celălalt!...* Nu o citiţi!...

Dl. Lalouette se aplecă şi văzu un uşier care îi aducea o scrisoare lui Maxime d'Aulnay... Apariţia uşierului şi a scrisorii păru că-i face pe cei din jur să-şi iasă din minţi. Singuri membrii prezidiului făceau eforturi să-şi păstreze sângele rece, dar se vedea de la o poştă că dl. Hippolyte Patard, secretarul cel simpatic al Academiei, tremura din toate frunzele lui de stejar.

Cât despre Maxime d'Aulnay, acesta se ridicase, luase din mâinile uşierului scrisoarea şi o desfăcuse. Surâdea în faţa tuturor strigătelor. Şi pentru că şedinţa nu fusese declarată încă deschisă, în aşteptarea domnului cancelar, el o citi şi zâmbi. Atunci, în tribune toată lumea continuă:

— Zâmbeşte!... Zâmbeşte!... Şi c*elălalt a zâmbit!*

Maxime d'Aulnay dădu scrisoarea „naşilor" săi, care nu erau deloc zâmbitori. Conţinutul scrisorii trecu din gură în gură, făcând înconjurul sălii, aşa că dl. Lalouette află ce era scris în epistolă: „Sunt călătorii mai primejdioase decât cele făcute în jurul propriei cabine".

Se părea că, datorită textului, emoţia din sală va atinge apogeul, când se auzi vocea glacială a preşedintelui anunţând, după câteva sunete de clopoţel, deschiderea şedinţei. O tăcere teribilă se lăsă deasupra asistenţei.

Maxime d’Aulnay se găsea deja în picioare, nu curajos, ci neînfricat!

Şi iată-l începând citirea discursului său.

Îl rosteşte cu o voce profundă, sonoră, mulţumind în primul rând, fără pic de umilinţă, Societăţii care îi face onoarea să-l primească în rândurile sale; apoi, după o scurtă aluzie la doliul care lovise de curând Academia, se referă la Monseniorul d’Abbeville.

Şi vorbeşte... şi vorbeşte...

Alături de dl. Gaspard Lalouette, profesorul murmură între dinţi o frază pe care dl. Lalouette o crezu, din ignoranţă, datorată lungimii discursului: „A trecut mai mult timp decât la celălalt...”

Oratorul vorbeşte şi asistenţa pare că, pe măsură ce vorbeşte, respiră mai în voie. Se aud suspine, doamnele îşi zâmbesc una alteia ca şi cum ar fi trecut printr-o mare primejdie...

Vorbeşte şi niciun incident neaşteptat nu-l întrerupe.

Ajuns la capătul elogiului adus Monseniorului d’Abbeville se însufleţeşte, e plin de căldură, când, enumerând calităţile eminentului prelat, formulează câteva idei generale despre elocinţa sacră. Vorbitorul evocă amintirea unor predici răsunătoare care îi atrăseseră Monseniorului

d’Abbeville fulgere laice din cauza lipsei de respect faţă de ştiinţa umană.

Gestul noului academician ia o amploare neobişnuită, ca pentru a lovi, a stigmatiza la rândul său această ştiinţă, fruct al necredinţei şi al orgoliului!... Şi într-un avânt admirabil, care nu are, cu certitudine, nimic academic, dar este cu atât mai frumos, venind din partea unui marinar de şcoală veche, Maxime d’Aulnay exclamă:

— Sunt şase mii de ani, domnilor, de când mânia cerească l-a înlănţuit pe Prometeu de stânca sa! De aceea, eu nu sunt dintre cei care se tem de fulgerul oamenilor. Eu nu mă tem decât de trăz-netul lui Dumnezeu!

Abia apucă nefericitul să rostească ultimele cu Vinte, că-l văzură clătinându-se, ducându-şi disperat mâna la faţă, apoi prăbuşindu-se greoi.

Un strigăt de groază se înălţă sub cupolă!... Academicienii se repeziră... Se aplecară asupra corpului neînsufleţit...

Maxime d’Aulnay murise!

Sala fu evacuată cu mare greutate.

Mort, aşa cum murise cu două luni înainte, în plină şedinţă de primire, Jehan Mortimar, poetul *Parfumurilor tragice,* primul ales drept succesor al Monseniorului

d’Abbeville. Şi el primise o scrisoare de ameninţare, adusă la Institut de un comisionar care dispăruse fără urmă, scrisoare în care citise: „Parfumurile sunt uneori mai tragice decât se poate crede”. Şi el se prăbuşise câteva minute mai târziu. Iată ceea ce află în sfârşit, într-o manieră nu prea clară, dl. Gaspard Lalouette, trăgând de zor cu urechea la spusele disperate ale mulţimii care umpluse „până de curând sala publică a Institutului şi acum era împinsă spre cheiuri într-o deznădejde de nedescris. Ar fi vrut să ştie mai mult, să cunoască măcar motivul pentru care Jehan Mortimar murind, decesul lui Maxime d’Aulnay devenise cauza atâtor temeri. Auzi vorbindu-se chiar de o răzbunare, dar termenii erau atât de absurzi, încât nu le acordă nicio importanţă. Totuşi consideră de cuviinţă să ceară numele celui care ar fi vrut să se răzbune în condiţii atât de neobişnuite, când îi fu dat să audă o înşiruire atât de ciudată de sunete, încât crezu că cineva vrea să-şi bată joc de el. Şi pentru că se apropia noaptea, la timp de iarnă, se hotărî să se întoarcă acasă, traversând Podul Artelor, pe unde câţiva academicieni întârziaţi, împreună cu invitaţii lor, profund mişcaţi de teribila coincidenţă a celor două tragice sfârşituri, se grăbeau spre locuinţele lor.

Cu toate acestea, chiar în momentul când era gata să dispară în întunericul ce se îndesise în jurul vaselor cu flori din piaţa Caruselului, dl. Gaspard Lalouette se răzgândi, îl opri pe unul din domnii care veneau pe Podul Artelor şi care, după „aerul său enervat, părea încă foarte afectat de evenimentele petrecute şi-l întrebă:

— În fine, domnule! Se ştie de ce a murit?

— Doctorii spun că a murit de o ruptură de anevrism.

— Şi celălalt, domnule, de ce a murit?

— Doctorii au spus: de congestie cerebrală!...

În acel moment, o umbră înainta între cei *doi* interlocutori şi spuse:

— Toate astea-s fleacuri! Amândoi au murit pentru că au vrut să ocupe *Fotoliul cu stafii!*

Dl. Lalouette încercă să prindă umbra de mâneca jachetei, dar aceasta dispăruse deja... Se îndreptă spre casă, îngândurat...

O ŞEDINŢĂ ÎN SALA DICŢIONARULUI

La o zi după tragicul eveniment, dl. Secretar al Academiei, Hippolyte Patard, pătrundea în curtea Institutului când bătea orologiul ora unu. Portaru), din pragul gheretei sale, îi întinse corespondenţa domnului secretar şi îi spuse:

— Ce devreme aţi venit astăzi, domnule secretar, nimeni altcineva nu a sosit încă.

Dl. Hippolyte Patard luă corespondenţa, destul de voluminoasă, din mâinile portarului şi îşi continuă drumul fără să-i adreseze măcar un cuvânt acestui om de treabă, care fu din cale afară de mirat.

— Dl. Secretar pare foarte preocupat. De altfel, toată lumea de pe-aici este tulburată, *după o asemenea întâmplare!*

Dar dl. Hippolyte Patard nici măcar nu întoarse capul.

Portarul făcu greşeala să adauge: Oare dl. Secretar o fi-citit în dimineaţa aceasta articolul din ziarul *Epoca* despre *Fotoliul cu stafii?*

Dl. Hippolyte Patard era înzestrat cu acea trăsătură caracteristică de a părea fie un bătrânel plin de prospeţime, trandafiriu, amabil, surâzător, priîmitor,

binevoitor, fermecător, pe care toată lumea – de la Academie îl numea „bunul său prieten”, cu excepţia servitorilor, bineînţeles, deşi era plin de atenţii faţă de ei, întrebându-i mereu cum o duc cu sănătatea; fie dl. Hippolyte Patard era un bătrânel uscat, gălbejit ca o lămâie, nervos, supărăcios, susceptibil. Prietenii săi cei mai buni îl numeau atunci pe dl. Hippolyte Patard „Dl. Secretar al Academiei”, cu multă pompă, iar servitorii nu se prea simţeau în apele lor în acele clipe. Dl. Hippolyte Patard era atât de devotat Academiei, încât şi-ar fi tăiat o mână ca să o slujească, să o preţuiască şi să o apere, în zilele bune, care coincideau cu marile victorii academice, cu solemnităţile pline de măreţie, cu premiile cinstind virtutea, oferea imaginea unui Patard trandafiriu, iar în zilele potrivnice, în care vreun nenorocit de scriitoraş îndrăznea să-şi arate lipsa de respect faţă de instituţia divină, se arăta Patard cel gălbejit. Evident că portarul nu remarcase culoarea lui Patard din ziua aceea, căci nu scăpă de replica usturătoare a domnului secretar al Academiei. Auzind vorbindu-se despre Fo*toliul cu stafii, dl*. Patard se întoarse rapid pe călcâie.

— Nu-ţi vârî nasul acolo unde nu e treaba ta, spuse el; nu ştiu despre ce fotoliu cu stafii e vorba. Dar ştiţi că

există o gheretă aici care geme toată ziulica de ziarişti! Cine are urechi de auzit, să audă! Şi făcu cale-ntoarsă lăsându-l pe portar ca trăsnit.

Dacă dl. Secretar a citit articolul despre *Fotoliul cu stafii!* Dar nu mai citea decât acest articol în ziare şi asta de câteva săptămâni! Şi după moartea fulgerătoare a lui Maxime d'Aulnay, care urmase atât de aproape morţii *nu* mai puţin fulgerătoare a lui Jehan Mortimar, era puţin probabil să slăbească interesul presei faţă de un subiect atât de pasionant?

Şi totuşi, care cap înzestrat cu raţiune (dl. Hippolyte Patard se opri ca să se întrebe încă odată)... care cap cu judecată ar fi îndrăznit să vadă, în aceste două decese, altceva decât o coincidenţă nespus de regretabilă? Jehan Mortimar murise de o congestie cerebrală, lucru foarte natural. Şi Maxime d'Aulay, impresionat de sfârşitul tragic al predecesorului său, de solemnitatea ceremoniei şi, în sfârşit, de, pronosticurile funebre care însoţiseră alegerea sa, venind din partea unor aşa-zisi literaţi plini de răutate, murise de ruptură de anevrisn, şi nici acest lucru nu era mai puţin natural.

Dl. Hippolyte Patard, în timp ce traversa curtea din faţă a Institutului şi se îndrepta spre aripa stângă către scara

care ducea la secretariat, lovi asfaltul denivelat şi plin de muşchi cu vârful metalic al umbrelei.

„Există oare ceva mai natural, îşi spuse în sinea lui, decât o ruptură de anevrism? E un lucru care i se poate întâmpla oricui – să moară de o ruptură de anevrism, chiar în timp ce ţine un discurs la Academia franceză!...”

Şi adăugă:

„E suficient pentru asta să fii academician!”

Acestea fiind spuse, se opri îngândurat pe prima treaptă a scării. Oricât s-ar fi ferit, dl. Secretar era tare superstiţios. Ideea că, oricât ai fi de nemuritor, poţi să mori în urma unei rupturi de anevrism, îl făcu să bată pe ascuns cu mâna dreaptă în lemnul umbrelei pe care o ţinea în mâna stângă. Toată lumea ştie că lemnul te fereşte de ghinion.

Îşi reluă drumul pe trepte în sus. Trecu prin faţa secretariatului fără să se oprească, apoi continuă să urce, se opri la al doilea palier şi spuse cu voce tare:

— Măcar dacă nu ar fi fost povestea aceasta cu cele două scrisori! Toţi imbecilii au muşcat din momeală! Cele două scrisori, semnate cu iniţialele E.D.S.E.D.T.D.L.N., toate aparţinând farsorului de Cliphas!

Şi dl. Secretar se apucă să rostească cu voce tare în

sonoritatea solemnă a scării, numele detestat al celui care părea a fi declanşat, printr-o vrăjitorie dătătoare de moarte, fatalitatea asupra ilustrei şi liniştitei Societăţi: *Cliphas de Saint-Elme de Taillebourg de la Mox!*

Cu asemenea nume, să aibă îndrăzneala să se prezinte la Academia franceză!... Să nutrească speranţa, el, impostorul ce împărţea în dreapta şi-n stânga nenorocirea, care îşi spunea magician, care publicase un volum de un grotesc desăvârşit despre *Chirurgia sufletului,* el să aspire la onoarea nemuritoare de a ocupa fotoliul Monseniorului d'Abbeville!...

Da, un magician! Ca şi cum ai vorbi despre un „vrăjitor care pretinde cunoaşterea trecutului şi a viitorului şi toate secretele care-l pot face pe om stăpânul Universului! Un alchimist! Un ghicitor! Un astrolog! Un şarlatan! Un vraci!

Şi ăsta a vrut să intre în Academie!

Dl. Hippolyte Patard simţea că se sufocă la acest gând.

Cu toate acestea, după ce acest magician fusese respins aşa cum o merita, doi nefericiţi aleşi să ocupe fotoliul Monseniorului d'Abbeville muriseră!...

Ah! Dacă dl. Secretar general a citit articolul despre *Fotoliul cu* stafii, îl citise şi răscitise, chiar în dimineaţa aceea, în ziare şi urma să-l mai citească încă o dată, peste

puţină vreme, în ziarul *Epoca;* şi într-adevăr, despături ziarul cu o energie nebănuită pentru vârsta sa. Afacerea se întindea pe două coloane pe prima pagină şi erau repetate toate măgăriile care-i trecuseră pe la urechi de atâtea ori domnului Hippolyte Patard, căci, în realitate, nu mai putea intra în vreun salon sau vreo bibliotecă fără să audă pe dată; „... Şi cum vă povesteam, *Fotoliul cu stafii!”...*

Referitor la formidabila coincidenţă dintre cele două decese atât de academice, *Epoca crezuse de* cuviinţă să prezinte întreaga legendă care se ţesuse în jurul fotoliului Monseniorului d’Abbeville. În anumite cercuri pariziene, preocupate de tot **ceea** ce se petrecea în apropierea Podului Artelor, exista convingerea că *fotoliul era, de acum înainte, bântuit de spiritul răzbunător* al lui Cliphas de Saint-Elme de Taillebourg de la Nox! şi cum după eşecul său, Cliphas dispăruse, *Epoca* nu putuse să nu-şi exprime regretul, chiar în momentul dispariţiei, de a fi pronunţat cuvinte ameninţătoare urmate într-un mod atât de brutal de aceste regretabile decese, intervenite atât de neaşteptat. Ieşind pentru ultima dată de la clubul „Pneumaticilor” (numit astfel de la *pneura,* suflet), pe care-l fondase în salonul frumoasei doamne de Bithynie, Cliphas spusese textual privitor la fotoliul eminentului

prelat: „Vai celor care vor dori să-l ocupe înaintea mea!” în concluzie „tonul ziarului *Epoca* nu apărea prea liniştitor. Se spunea, în legătură cu scrisorile primite de cei doi defuncţi cu puţin înaintea morţii lor, că Academia ar avea de a face cu un farsor, sau, tot atât de bine, cu un nebun. Ziarul dorea ca Cliphas să fie găsit, Şi abia dacă se ocupa de autopsia corpurilor lui Jehan Mortimar şi al lui Maxime d’Aulnay.

Articolul nu era semnat, dar dl. Hippolyte Patard îl acoperi de dispreţ pe autorul anonim, după ce-l tratase în mod sincer de idiot, apoi, împingând o uşă, traversă prima încăpere plină de coloane, pilaştri şi busturi, monumente funerare în memoria academicienilor decedaţi, pe care îi salută în trecere, apoi o a doua încăpere, şi a treia, în care se găseau mese acoperite cu o stofă de un verde uniform, înconjurate de fotolii aranjate simetric. În fundul sălii, pe un panou de mari dimensiuni, ieşea în evidenţă imaginea înfăţişându-l în picioare pe cardinalul Armand-Jean du Plessis, duce de Richelieu.

Dl. Secretar tocmai intrase în „Sala Dicţionarului”, încăperea era încă pustie.

Închise uşa în urma sa, se îndreptă spre locul său obişnuit, depuse corespondenţa, îşi aranja meticulos într-

un colţ uşor de supravegheat umbrela de care nu se despărţea niciodată şi de care avea o grijă aproape bolnăvicioasă, ca pentru un obiect sacru.

Apoi îşi scoase pălăria, îşi puse în loc o tocă micuţă din catifea neagră brodată şi, cu paşi uşori, făcu turul meselor cu spaţii mici între ele, în care se aflau aşezate fotoliile.

Printre ele erau unele celebre.

Când trecea pe lângă acestea, dl. Secretar întârzia privindu-le întristat, dădea din cap şi şoptea nume ilustre. Aşa ajunse în faţa portretului cardinalului de Richelieu. Îşi ridică toca:

— Bună ziua, ilustre domn! spuse el. Se opri, întoarse spatele marelui om şi privi un fotoliu care se găsea chiar în faţa sa.

Un fotoliu ca toate fotoliile care se găseau acolo, cu patru picioare şi spătarul pătrat, nici mai mult, nici mai puţin, dar în acest fotoliu avea obiceiul să asiste la şedinţe Monseniorul d’Abbeville şi nimeni nu se mai aşezase în el de la moartea prelatului; nici chiar sărmanul Jehan Mortimar, nici bietul Maxime daulnay, care nu avuseseră niciodată ocazia să treacă pragul sălii de şedinţe particulare, Sala Dicţionarului, cum era numită. Or, în regatul Nemuritorilor, numai această sală conta cu

adevărat, căci aici se aflau cele patruzeci de fotolii, locurile rezervate Nemuririi.

Deci, dl. Secretar privea fotoliul Monseniorului d’Abbeville...

Spuse cu glas tare;

— *Fotoliul cu stafii! şi* ridică din umeri.

Apoi pronunţă fraza fatală pe un ton batjocoritor:

— *Vai celor care vor dori să-l ocupe înaintea mea!*

Deodată se îndreptă spre fotoliu, gata să-l atingă.

— Ei şi ce dacă eu, strigă el bătându-se cu pumnul în piept, eu, Hippolyte Patard, căruia nu-mi pasă de ghinion şi de dl. Cliphas de Saint-Elme de Taillebourg de la Nox, eu în persoană o să mă aşez în fotoliul bântuit de stafii!

Şi, întorcându-se, se pregăti să se aşeze... Dar pe jumătate aplecat, se opri, se ridică şi spuse:

— Ei bine, nu, nu mă voi aşeza! E prea de tot!...

Nu trebuie dată atâta importanţă unor asemenea tâmpenii.

Şi dl. Secretar reveni la locul său după ce atinsese, în trecere, cu un deget pe furiş, mânerul de lemn al umbrelei.

Chiar în acel moment, uşa se deschise şi dl. Cancelar intră, aducându-l pe dl. Director. Dl. Cancelar era un

personaj oarecare, ales din trei în „trei luni, dar director al Academiei era în acest trimestru marele Loustalot, unul din primii savanţi ai lumii. Se Lasă condus de braţ ca Un orb, nu pentru că nu ar fi văzut bine, dar avea atâtea preocupări ilustre, că se crease obiceiul, la Academie, să nu fie lăsat nicio clipă singur. Locuia la marginea oraşului. Când pleca de acasă ca să vină la Paris, era însoţit de un băiat de vreo zece ani care-l aducea până la ghereta portarului Institutului. De acolo, cădea în sarcina domnului cancelar.

De obicei, marele Loustalot nu auzea nimic din ce se petrecea în jurul lui şi fiecare se străduia să-l lase pradă gândurilor sale înălţătoare, de unde se putea naşte vreo nouă descoperire destinată să transforme condiţiile vieţii de zi cu zi a muritorilor.

Dar în acea zi, împrejurările erau atât de grave, încât dl. Secretar nu ezită să i le amintească şi poate chiar să i le aducă la cunoştinţă. Marele Loustalot nu asistase la şedinţa din ajun; fusese trimis cineva de urgenţă la el şi era foarte probabil să fie singurul la acea oră, în lumea civilizată, care să nu fi aflat că Maxime d’Aulnay împărtăşise aceeaşi soartă crudă cu Jehan Mortimar, autorul acelor *Tragice par fumuri.*

— Ah, domnule director, ce catastrofă! strigă dl. Hippolyte Patard, înălţând braţele către cer.

— Dar ce s-a întâmplat, dragul meu prieten? în drăzni să întrebe cu multă bunătate marele Loustalot.

— Cum? Nu aţi aflat?! Dl. Cancelar nu v-a spus nimic? Mie îmi revine deci sarcina să vă anunţ o veste atât de tristă! Maxime d'Aulnay a murit!

— Dumnezeu să-l aibă în pază! spuse marele
Loustalot care-şi păstrase neştirbită credinţa din copilărie.

— Mort ca şi Jehan Mortimar mort la Academie, rostindu-şi discursul!...

— Ei, cu atât mai bine! declară savantul, cu tonul cel mai serios din lume. Iată o moarte frumoasă!
Şi îşi frecă mâinile cu un aer nevinovat. Apoi adăugă:

— Şi pentru atâta lucru m-aţi deranjat?

Dl. Secretar şi dl. Cancelar se priviră consternaţi, apoi îşi dădură seama, după privirea pierdută a marelui Loustalot, că ilustrul savant era deja cu gândul la altceva; nu mai insistară şi-l însoţiră până la locul lui. Îl ajutară să se aşeze, îi întinseră o foaie de hârtie, un toc şi o călimară şi-l părăsiră, având aerul că-şi spun „Acum, aici, va avea linişte!"

Apoi, retrăgându-se în cadrul unei ferestre, dl. secretar

şi dl. Cancelar, după ce aruncară o privire mulţumită în curtea pustie, se felicitară de stratagema pe care o folosiseră ca să scape de ziarişti, îi anunţaseră în mod oficial, cu o seară înainte, că, după hotărârea de a asista cu toţii la înmormântarea lui Maxime d’Aulnay, Academia nu se va mai întâlni decât cincisprezece zile mai târziu, pentru a-l alege pe succesorul Monseniorului d’Abbeville, căci se vorbea în continuare de fotoliul Monseniorului d’Abbeville ca şi cum două votări succesive nu i-ar fi oferit doi noi titulari.

Or, presa fusese înşelată. Chiar a doua zi după moartea lui Maxime d’Aulnay, ziua deci în care l-am însoţit pe dl. Hippolite Patard în Sala Dicţionarului, trebuia să aibă loc alegerea. Fiecare academician fusese prevenit, prin grija domnului secretar, în parte, şi această şedinţă, pe cât de excepţională pe atât de restrânsă, urma să înceapă într-o jumătate de oră.

Dl. Cancelar spuse la urechea domnului Hippolyte Patard:

— Şi Martin Latouche? Aveţi veşti de la el?

Spunând acestea, dl. Cancelar îl privea pe dl. Secretar cu o emoţie pe care nici măcar nu mai încerca să o ascundă.

— Nu ştiu nimic, răspunse ambiguu dl. Patard.

— Cum?... Nu ştiţi nimic de el?...

— DL secretar îi arătă corespondenţa neatinsă.

— Nici nu am deschis scrisorile!

— Deschide-le odată, nefericitule!...

— Sunteţi tare grăbit, domnule cancelar! Făcu dl. Patard cu o oarecare ezitare.

— Patard, nu vă înţeleg de loc!”

— Sunteţi foarte tare grăbit să aflaţi că Martin Latouche, singurul care a avut îndrăzneala să-şi menţină candidatura cu Maxime d’Aulnay, ştiind de altfel încă din acel moment că nu va fi ales...

sunteţi foarte grăbit să aflaţi, vă repet, domnule cancelar că Martin Latouche, *singurul care ne-a mai rămas,* renunţă acum la succesiunea Monseniorului d’Abbeville!

Dl. Cancelar deschise ochii înspăimântat, dar îi strânse mâinile domnului secretar:

— Oh! Patard! Acum vă înţeleg.

— Cu atât mai bine, domnule cancelar! Cu atât mai bine!...

— Atunci... nu veţi deschide corespondenţa...

decât după...

— Dumneavoastră aţi spus-o, domnule cancelar;

e timp suficient ca să aflăm, atunci când va fi ales, că Martin Latouche nu se va prezenta!... Ah! Nu sunt prea numeroşi candidaţii la Foto*liul cu stafii!...*

Abia pronunţase dl. Patard ultimele două cuvinte, că-l trecu un fior. Spusese chiar el, secretarul Academiei, el spusese, fără să se poticnească, ca pe un lucru natural: „fotoliul cu stafii...”

Tăcerea se lăsă între cei doi bărbaţi. Afară, în curte, câteva grupuri începeau să se adune, dar, absorbiţi de gândurile lor, nici dl. Secretar, nici dl. Cancelar nu le acordară prea mare atenţie.

Dl. Secretar lăsă să-i scape un suspin. Dl. Cancelar, încruntând din sprâncene, zise:

— Gândeşte-te! Ce ruşine dacă *Academia nu ar mai avea decât treizeci şi nouă de fotolii!*

— Aş muri! spuse simplu Hippolyte Patard.

Şi ar fi făcut-o exact aşa cum o spusese.

În acest timp, marele Loustalot se mânjise liniştit pe nas cu cerneală neagră, după ce-şi băgase degetul în călimară, crezând că e tabachera.

Deodată, uşa se deschise cu zgomot şi intră Barbetane, autorul *Istoriei casei de Conde,* bătrânul partizan al regelui, care vindea ziare monarhiste.

— Ştiţi cum se numeşte? strigă el.

— Cine? întrebă dl. Secretar care, în starea proastă în care se găsea, se temea în fiecare clipă de o nouă nenorocire.

— Ei bine, el! Cliphas *al vostru!*

— Cum! Cliphas *al nostru!*

— În sfârşit, Cliphas *al lor!*... Ei bine, dl. Cliphas de Saint-Elme de Taillebourg de la Nox se numeşte
Borigo ca toată lumea! Dl. Borigo!

Alţi academicieni tocmai intrau. Toţi vorbeau cu multă însufleţire.

— Da! Da! îşi repetau, Dl. Borigo!... Ziariştii susţin acest lucru!

— Ziariştii sunt deci aici! exclamă dl. Secretar.

— Cum, dacă sunt aici? Dar curtea e plină. Au aflat că ne întrunim şi pretind că Martin Latouche nu se mai prezintă.

Dl. Patard se albi la faţă. Îndrăzni să spună, dintr-o suflare:

— Nu am primit nicio înştiinţare în această privinţă...

Cu toţii îşi puneau întrebări, neliniştiţi. Îi calmă, fără însă prea multăconvingere.

— Încă o născocire a ziariştilor, îl cunosc pe
Martin Latouche... Martin Latouche nu e omul care să se

lase intimidat... De altfel, de îndată urmează să procedăm la alegerea sa...”

Fu întrerupt de sosirea zgomotoasă a unuia din cei doi „naşi” ai lui Maxime d’Aunay, dl. Conte de Bray.

Ştiţi cumva ce vindea, Borigo al vostru? Ulei de măsline!... Şi cum s-a născut în Provence, în valea râului Carei, şi-a luat numele de Jean Borigo de Carei...

În acel moment uşa se deschise din nou şi dl. Raymond de Beyssiere, bătrânul egiptolog care scrisese piramide de cărţi despre prima piramidă, intră.

— Sub acest nume, Jean Borigo de Carei, aşa l-am cunoscut! zise el cu sinceritate.

O linişte de gheaţă se lăsă la intrarea domnului Raymond de Beyssiere. Acesta era singurul care-l votase pe Cliphas. Academia îi datora acestui om ruşinea de a fi acordat un vot candidaturii unui Cliphas! Dar Raymond de Beyssiere era un vechi prieten al frumoasei Doamne de Bithynie.

Dl. Secretar se îndreptă spre el.

— Dragul nostru coleg, zise el, ar putea să ne spună dacă în acea perioadă dl. Borigo vindea ulei de măsline sau poate piei de copil, colţi de lup ori untură de spânzurat?

Izbucniră râsete. Dl. Raymond de Beyssiere se făcu că nu aude nimic. Răspunse:

— Nu! în acea perioadă se afla în Egipt, ca secretar al beiului Mariette, ilustrul continuator al lui
Champolion şi descifra textele misterioase care sunt gravate, de mii de ani, la Sakkarah, pe pietrele funerare ale piramidelor regilor din a V-a şi a VI-a dl nastie şi căuta *secretul lui Toth!*

Spunând acestea, bătrânul egiptolog se îndreptă spre locul său.

Ori fotoliul lui fusese ocupat de un coleg care se aşezase din neatenţie. Dl. Hippolyte Patard, care-l urmărea pe dl. De Beyssiere cu o privire perfidă pe deasupra ochelarilor, îi zise:

— Ei bine, dragul meu coleg? Nu luaţi loc? Fo toliul Monseniorului d'Abbeville vă întinde braţele!

Dl. De Beyssiere răspunse pe un ton care-i făcu să se întoarcă pe câţiva dintre Nemuritori.

— Nu! Nu mă voi aşeza în fotoliul Monseniorului d'Abbeville!

— Şi de ce mă rog? îl întrebă cu un mic râs respingător dl. Secretar. De ce să nu vă aşezaţi *în* fotoliul Monseniorului d'Abbeville? Oare, aşa din întâmplare, luaţi

în serios, toate balivernele care se povestesc despre *Fotoliul cu stafii?*

— Nu iau în serios nicio balivernă, domnule secretar, dar nu mă voi aşeza în fotoliu pentru că acest lucru îmi displace, pur şi simplu!

Colegul care ocupase locul domnului Haymond de Beyssiere i-l cedă imediat şi-l întrebă foarte cuviincios şi fără nicio intenţie de glumă de data aceasta, *dacă el,* Raymond de Beyssiere, care trăise mult timp în Egipt şi care, datorită cercetărilor sale, putuse să înainteze mai mult decât oricare alt confrate până la originile Kabbalei, *credea în ghinion?*

— N-aş putea nega acest lucru! spuse el.” Această declaraţie obligă pe toată lumea să ciulească urechile şi cum mai rămânea încă un sfert de oră până la scrutin, cauza întrunirii din acea zi a atâtor Nemuritori, dl. De Beyssiere fu rugat să aibă amabilitatea de a se explica.

Academicianul constată, dintr-o privire aruncată de jur împrejur, că nimeni nu zâmbea şi că dl. Patard îşi pierduse orice intenţie de glumă. Atunci, cu o voce gravă, spuse: — Ne apropiem aici de zona misterului. Tot ceea ce ne înconjoară şi nu vedem este mister, dar ştiinţa modernă, care a descifrat mai bine decât cea din Vechime ceea ce e

vizibil, este în mare întârziere faţă de ştiinţa celor din vechime pentru ceea ce este invizibil. Cine a putut pătrunde vechea ştiinţă a putut înţelege ceea ce nu se vede. Nu se vede „ghinionul”, dar acesta există. Cine ar nega norocul sau nenorocul? Şi unul şi celălalt sunt legate de persoane „acţiuni sau lucruri cu insistenţă ce bat la ochi. Vorbim astăzi despre noroc sau despre nenoroc ca de o fatalitate împotriva căreia nu se poate face nimic. Ştiinţa din vechime a măsurat, după sute deani de studiu, această forţă secretă şi e posibil, repet, este posibil – ca cel care a ajuns până la originea acestei ştiinţe să fi învăţat cum să folosească această forţă, *adică să provoace norocul sau ghinionul* la modul absolut.

Se aşternuse liniştea. Toată lumea privea tăcută *Fotoliul.*

O clipă mai târziu, dl. Cancelar întrebă:

— Şi dl. Cliphas de la Nox a descifrat într-adevăr invizibilul?

— Aşa cred, răspunse cu convingere dl. Raymond de Beyssiere. Astfel nu l-aş fi votat. Adevărata cu noaştere a Kabbalei îl făcea demn să intre în mijlo cul nostru.

— Kabbala, adăugă el, care pare că vrea să re nască în zilele noastre sub numele de *Pneumatologie,* este cea mai

veche dintre ştiinţe şi cu atât mai demnă de respect, încât numai proştii ar putea râde de acest lucru.

Şi dl. Haymond de Beyssiere privi din nou în jurul său. Nimeni însă nu mai râdea.

Sala se umplu încetul cu încetul. Cineva întrebă:

— Ce înseamnă *secretul lui Toth?*

— Toth, răspunse savantul, este inventatorul magiei egiptene şi secretul său este cel al vieţii şi al morţii.

Se făcu auzită atunci vocea subţire a domnului secretar:

— Trebuie să fie jignitor ca, deţinând un asemenea secret, să nu fii ales la Academia franceză!

— Domnule secretar, declară dl. Raymond de Beyssiere cu un ton solemn, dacă dl. Borigo sau dl. Cliphas – numiţi-l cum doriţi, asta nu are nicio importanţă – dacă acest om a surprins, aşa cum pretinde, *secretul lui Toth,* atunci e mai puternic decât noi toţi laolaltă, vă rog să-mi daţi crezare şi dacă aş fi avut nenorocul să mi-l fac duşman, aş fi preferat să întâlnesc pe drum în toiul nopţii o ceată de bandiţi înarmaţi, decât în plină zi, pe acest om, cu mâinile goale!

Bătrânul egiptolog rostise ultimele cuvinte cu atâta putere şi convingere, încât acestea nu rămaseră fără ecou.

Dar dl. Secretar reluă cu un râs forţat:

— Poate Toth e cel care l-a învăţat să se plimbe cu o haină fosforescentă în saloanele pariziene!...

S-ar părea că prezida întrunirile *pneumatice* la frumoasa dnă de Bithynie, într-o haină care emana raze luminoase!...

— Fiecare, răspunse calm dl. Raymond de Beyssiere, are micile sale manii.

— Ce vreţi să spuneţi? întrebă imprudent dl secretar.

— Nimic! replică cu un ton enigmatic dl. De Beyssiere; numai că, dragul meu, secretar al Academiei, daţi-mi voie să mă mir că un magician atât de serios ca dl. Borigo de Carei, găseşte, pentru a fi luat peste picior, pe cel mai mare supersti ţios dintre noi!

— Eu, superstiţios? strigă dl. Hippolyte Patard, îndreptându-se spre colegul său, cu gura căscată, arătându-şi dinţii ca şi cum ar fi vrut să-l devoreze în aceeaşi clipă pe egiptolog... de unde aţi scos-o, domnule, că aş fi superstiţios?

— Văzând cum bateţi în lemn atunci când credeţi că nu vă observă nimeni!

— Pe mine, bătând în lemn, m-aţi văzut pe mine, bătând în lemn?

— De peste douăzeci de ori pe zi!...

— Este o minciună, domnule!

Ceilalţi intervenir de îndată. Se auziră proteste: „Vă rugăm, domnilor!... domnilor!” şi: „Domnule secretar, liniştiţi-vă!” ca şi: „Domnule de Beyssiere, această dispută nu vă face cinste, nici dumneavoastră, nici locului în care ne aflăm!”

Ilustra adunare era cuprinsă de o febră neobişnuită pentru Nemuritori; doar marele Loustalot părea că nu vede nimic, nu aude nimic şi îşi înmuia cu convingere peniţa în tabacheră.

Dl. Hippolyte Patard se ridicase pe vârful picioarelor şi striga de la acea înălţime, fulgerându-l cu privirea pe bătrânul Raymond:

— Ne mai plictiseşte mult, individul ăsta, cu Cliphas al lui, răposatul Sfânt-Elme-de-Taie-Abur-de-Box de-Duric-din-Carei![4]

Dl. Raymond de Beyssiere, în faţa unei grosolănii atât de violente şi atât de nepotrivite în gura unui secretar al Academiei, îşi păstra sângele rece:

— Domnule secretar, spuse el, n-am minţit niciodată în viaţa mea şi nu voi începe să o fac la vârsta pe care o am. Nu mai târziu de ieri, înaintea şedinţei solemne, v-am

[4] **Joc** de **cuvinte** parafrazând numele personajului (n. T.).

văzut cum atingeaţi mânerul umbre lei dumneavoastră!...

Dl. Hippolyte Patard sări deodată şi cu chiu cu vai fu împiedicat să nu treacă la fapte atentând la persoana bătrânului egiptolog. Striga cât îl ţineau puterile:

— Umbrela mea... Umbrela mea!... în primul rând vă interzic să vorbiţi despre umbrela meaf...

Dar dl. De Beyssiere îl făcu să tacă arătându-i cu un gest dramatic, *Fotoliul cu stafii:*

— Odată ce nu sunteţi superstiţios, vă rog să vă aşezaţi în el, dacă aveţi curajul!...

Întreaga adunare, în plină agitaţie, rămase deodată ca împietrită. Toţi ochii se îndreptau de la fotoliu la dl. Hippolyte Patard şi de la dl. Hippolyte Patard la fotoliu.

Dl. Hippolyte Patard declară:

— O să mă aşez dacă o să vreau! Eu-nu primesc ordine de la nimeni!... Mai întâi, domnilor, daţi-mi voie să vă atrag atenţia că ora deschiderii scrutinu lui a fost depăşită cu cinci minute...

Şi se duse la locul lui, regăsindu-şi deodată întreaga demnitate.

Nu ajunse însă la banca sa fără să fie urmărit de câteva zâmbete.

Le observă, şi cum fiecare îşi relua locul înaintea

şedinţei care urma să înceapă... şi *Fotoliul cu stafii* rămânea gol, spuse, cu aerul său înţepat, de Patard cel gălbejit:

— Regulamentul nu se opune ca acel dintre colegi, care doreşte să se aşeze în fotoliul Monseniorului d’Abbeville, să ia loc.

Nimeni nu făcu nicio mişcare. Unul dintre domni însă, mai spiritual, destinse atmosfera oferind o explicaţie:

— E mai bine să nu se aşeze nimeni acolo, din respect pentru memoria Moseniorului d’Abbeville.

Din primul tur, candidatul unic, Martin Latouche fu ales în unanimitate.

În acel moment dl. Hippolyte îşi deschise corespondenţa.

Şi avu bucuria, care îl consolă după atâtea întâmplări, să nu găsească nicio veste din partea domnului Martin Latouche. Pătruns de simţul datoriei, primi din partea Academiei misiunea extraordinară de a-l anunţa în persoană pe dl. Martin Latouche de fericitul eveniment.

Aşa ceva nu se mai pomenise.

— Ce o să-i spuneţi? întrebă cancelarul pe dl. Hippolyte Patard.

Dl. Secretar, al cărui spirit era uşor tulburat după atâtea

întâmplări ridicole, răspunse cam vag:

— Ce aţi vrea să-i spun?... O să-i spun: „Mult curaj, prietene...”

Şi aşa se făcu că în acea seară, când bătea ceasul ora zece, o umbră care îşi lua o mulţime de măsuri de precauţie ca să nu fie urmărit, se strecură pe trotuarele pustii din piaţa Dauphine şi se opri în faţa unei căsuţe joase, făcând să răsune lugubru ciocanul de la poartă în mijlocul pustietăţii.

CUTIA UMBLĂTOARE

Dl. Hippolyte Patard nu ieşea niciodată din casă după masa de seară. Nu ştia ce înseamnă să colinzi noaptea pe străzile Parisului. Auzise însă vorbindu-se, citise şi în ziare că ar fi foarte primejdios. Când visa *la* Parisul de noapte, îşi imagina străduţe întunecoase şi întortocheate, luminate ici şi colo de câte un felinar, bântuite de umbre dubioase, gata să atace vreun burghez, ca pe timpul lui Ludovic al XV-lea.

Cum dl. Secretar continua să locuiască într-o amărâtă de intersecţie, Buci, într-un apartament mic pe care nici succesul literar sau situaţia academică nu-l determinaseră să-l părăsească, în acea noapte când se îndrepta spre liniştita piaţă Dauphine, străbătând vechi străduţe înguste, cheiuri pustii, Pont-neuf[5], care-l umplea de nelinişte, dl. Hippolyte Patard nu găsi nicio diferenţă între ceea ce-şi imaginase şi realitatea lugubră.

De aceea îi era frică.

Îi era frică de hoţi.

Dar mai ales... de ziarişti.

[5] *Le Pont Neuf* – cel mai vechi, mai celebru şi mai important pod parizian, construit între anii 1578-1604, la mijlocul căruia se înalţă statuia regelui Henric al IV-lea (n. T.).

Tremura la gândul că vreun gazetar l-ar fi surprins tocmai pe el, dl. Secretar al Academiei, ducându-se în toiul nopţii la noul academician, Martin Latouche.

Preferase însă, pentru o misiune atât de nobilă, întunericul protector strălucirii soarelui.

Şi apoi, pentru a recunoaşte totul până la capăt, dl. Hippolyte Patard se deranja mai puţin în acea noapte ca să-l anunţe oficial pe dl. Martin Latouche că fusese ales (eveniment, care ar fi trebuit deja sa ajungă la urechile acestuia) decât să afle de la Martin Latouche în persoană dacă era adevărată declaraţia că nu s-ar mai „reprezenta” şi că ar refuza fotoliul Monseniorului D’Abbbeville.

Aceasta era versiunea ziarelor de seară.

Şi dacă era adevărat, situaţia Academiei franceze ar fi devenit îngrozitoare... şi ridicolă.

Dl. Hippolyte Patard nu ezitase nicio clipă. După ce citise îngrozitoarea veste la masa de seară, îşi pusese paltonul şi pălăria, îşi luase umbrela şi coborâse în stradă...

În strada întunecată...

Şi” acum, tremura în piaţa Dauphine, în faţa porţii lui Martin Latouche, pregătindu-se să bată cu ciocănelul la intrare.

Lovi o dată, dar poarta nu se deschise...

I se păruse însă domnului secretar că zărise, în stânga lui, la lumina pâlpâitoare a unui felinar, o umbră stranie, uimitoare, inexplicabilă.

Cu siguranţă *văzuse o cutie care umbla.*

O cutie pătrată, cu nişte picioare scurte şi care dispăruse în noapte, fără zgomot.

Deasupra cutiei, dl. Patard nu văzuse nimic, nu observase nimic. O cutie care umblă! în plină noapte! în piaţa Dauphine! Dl. Secretar bătu cu ciocănelul în poartă, de astă dată cu toată puterea.

Şi abia de mai avu curajul să arunce o privire în direcţia în care avusese loc ciudata apariţie.

În acel moment, vizorul se deschise şi lăsă să se vadă o rază de lumină dincolo de poarta dărăpănată a casei în care locuia Martin Latouche, lumină care-i veni drept în ochi domnului secretar, teribil de înspăimântat.

— Cine sunteţi? Ce doriţi? întreabă o voce groasă.

— Eu sunt, dl. Hippolyte Patard.

— Patard?

— Secretar... la Academie...

— La cuvântul „Academie”, zăvorul se închise cu zgomot şi dl, secretar se trezi din nou complet izolat în piaţa pustie.

Apoi, deodată, în dreapta sa de astă dată, văzu din nou trecând umbra *cutiei care umbla.*

Transpiraţia şiroia acum pe obrajii slabi ai delegatului extraordinar al ilustrei Societăţi şi trebuie spus, spre lauda domnului Hippolyte Patard, că emoţia care era gata să-l doboare în acea clipă înfricoşătoare i se trăgea mai puţin de la apariţia nemaivăzută a *cutiei care umbla* sau de la spaima de hoţi, cât de la afrontul care tocmai fusese adus întregii Academii franceze, prin persoana secretarului său.

Cutia dispăruse, aşa cum apăruse. Abia ţinându-se pe picioare, nefericitul aruncă în jurul lui priviri confuze.

Oh! Bătrâna piaţă, cu trotuarele ei înalte cu trepte, cu faţadele posomorâte cu ferestre imense a căror lemnărie neagră şi golaşă părea că opreşte inutil curentul de aer din vastele încăperi abandonate de ani şi ani de zile.

Ochii trişti ai domnului Hippolyte Patard priviră o clipă, deasupra acoperişurilor ţuguiate, bolta cerească pe care alunecau nori grei, apoi coborâră pe pământ, pentru a zări chiar în momentul acela, pe locul din faţa Tribunalului, luminat o clipă de o rază trecătoare de lună, *cutia care umbla.*

De fapt, acum alerga, cât o ţineau picioarele sale scurte, în direcţia orologiului.

Ce arătare diabolică!

Bietul om atinse disperat, cu amândouă mâinile, mânerul umbrelei.

Şi deodată, tresări.

Se petrecea ceva în spatele lui.

O voce plină de mânie răsună...

— Iar a apărut! A apărut din nou! Ah! Ce mai chelfăneală o să-i trag!...

Dl. Hippolyte Patard se sprijini de zid, cu picioarele moi, fără pic de putere, neputincios să mai scoată vreun sunet... Ceva asemănător cu un ciomag sau cu coada unei mături i se învârti deasupra capului.

Închise ochii, gata să moară, oferind jertfa sa pe altarul Academiei.

Apoi îi deschise, mirat că mai este încă în viaţă. Băţul de mătură învârtit cu putere deasupra unor fuste înfoiate se îndepărta, însoţit de tropăitul grăbit al unor papuci de lemn care pocneau pe trotuar.

Mătura, strigătele, ameninţările nu erau deci pentru el; răsuflă uşurat.

De unde se ivise această nouă arătare?

DL Patard întoarse capul. Poarta din spatele lui era acum întredeschisă. O împinse şi intră într-un coridor care-

l duse într-o curte unde-şi dăduseră întâlnire vântoasele iernii.

Se afla acasă la Martin Latouche.

Dl. secretar al Academiei se informase dinainte. Ştia că Martin Latouche era celibatar, că nu iubea pe lumea aceasta decât muzica şi că trăia împreună cu o bătrână guvernantă, care detesta această pasiune a sa. Guvernanta era foarte tiranică şi avea reputaţia «a-i face zile fripte acestui om cumsecade. Dar îi era foarte devotată şi când era cuminte îl răsfăţa, drept răsplată, ca pe un copil. Martin Latouche suporta acest devotament cu o resemnare demnă de un martir. Marele Jean-Jacques trecuse şi el prin astfel de încercări şi aceasta nu l-a împiedicat să scrie „Noua Eloiză”. În ciuda resentimentelor lui Babette faţă de muzică şi instrumentele de suflat, Martin Latouche redactase foarte corect o *Istorie a muzicii,* în cinci volume groase, care obţinuse cele mai înalte distincţii din Partea Academiei franceze.

Dl. Hippolyte Patard se opri pe coridor, la intrarea în curte, convins că tocmai avusese ocazia să o vadă ieşind şi strigând pe cumplita Babette.

Se gândi că era timpul ca aceasta să-şi facă din nou apariţia.

Nutrind această speranţă, tăcu mâlc, neavând curajul să strige pe cineva, de frică să nu trezească poate din somn pe locatarii nervoşi, şi neriscând să intre în curte, de teamă să nu-şi rupă gâtul.

Răbdarea domnului secretar urma să fie răsplătită. Papucii de lemn se auziră din nou tropăind şi uşa de la intrare fu închisă cu zgomot.

Şi în clipa următoare o arătare neagră se lovi de vizitatorul cel timid.

— Cine e acolo?

— Eu sunt, Hippolyte Patard... Academia, secretarul Academiei... făcu el cu o voce tremurătoare...

Oh, umbră a lui Richelieu...

— Şi ce doriţi dumneavoastră?

— Dl. Martin Latouche...

— Nu e aici... dar intraţi totuşi... am ceva să vă spun...

Dl. Hippolyte Patard se trezi împins într-o încăpere a cărei uşă dădea în coridorul boltit.

Bietul secretar îşi dădu seama atunci, la flacăra unei lămpi care ardea pe o masă grosolană din lemn alb şi care lumina, pe zid, un şir întreg de cratiţe, că fusese băgat într-o bucătărie.

Uşa se trânti în urma lui.

Şi, în faţă, vedea un pântec enorm acoperit de un şorţ cu pătrăţele şi două mâini sprijinite pe două şolduri zdravene.

Una din mâini ţinea în continuare coada de mătură.

Deasupra, în obscuritate, o voce, vocea de beţivan spre care dl. Hippolyte Patard nu îndrăznea să ridice ochii, spuse:

— Şi aşa! *Vreţi să-l omorâţi?*

Şi totul era zis cu, un accent specific de la Averyon, căci Babette era din Rodez, ca şi Martin Latouche.

Dl. Hippolyte Patard nu răspunse, dar tresări.

Şi vocea continuă:

— Spuneţi, *domnule secretar al Academiei.* Vreţi aşadar să-l omorâţi?

„Domnul secretar” scutură cu putere din cap în Semn de negare.

— Nu, îndrăzni el să spună în cele din urmă...

Nu, doamnă. Nu vreau să-l omor, dar aş vrea tare mult să-l văd.

— Prea bine, o să-l vedeţi, domnule secretar al Academiei, pentru că la urma urmei aveţi o figură de om cumsecade care îmi face impresia că... O să-l vedeţi pentru că e aici... Dar înainte, trebuie să vă vorbesc... Din

această pricină trebuie să mă iertaţi, domnule secretar, că v-am băgat în bucătărie, o persoană ca dumneavoastră...

Şi cumplita Babette, după ce lăsă băţul de mătură, • îi făcu semn domnului Hippolyte Patard să o urmeze în ungherul unei ferestre, unde găsiră câte un scaun pentru fiecare.

Înainte însă de a se aşeza, Babette se „duse să ascundă lampa în dosul vetrei, în aşa fel încât colţul în care-l trăsese pe „Domnul secretar al Academiei", să fie cufundat într-un întuneric deplin. Apoi reveni şi, încetişor, deschise unul din obloanele care astupau pe dinăuntru fereastra. Se văzu atunci un canat de geam cu gratii de fier şi o rază, pâlpâind de la felinarul cel singuratic de pe trotuarul din faţa casei, strecurându-se printre gratii, lumină slab figura lui Babette. Dl. Secretar o privi şi se linişti, deşi toate măsurile de precauţie luate de bătrâna servitoare avuseseră mai mult darul să-l intrige, ba chiar să-l nelinişteascâ. Figura aceasta, care, privită în anumite momente, era de temut, lăsă să se vadă în acea clipă întunecată o dulceaţă plină de duioşie care inspira încredere.

— Domnule secretar, spuse Babette aşezându-se în faţa academicianului, să nu vă mire purtarea mea; vă ţin în

întuneric ca să-l supraveghez pe Muzicant. Dar pentru moment nu e vorba de asta... Pentru moment nu vreau decât să vă întreb un lucru (şi vocea de beţivan tremură de lacrimi): Vreţ*i să-l omorâţi?*

În timp ce vorbea, Babette luase în mâinile sale mâinile lui Hippolyte Patard, care nu şi le retrase, căci începuse să fie cuprins din ce în ce mai tare de emoţie, din cauza acestui glas trist care pornea din inimă, venind tocmai din Aveyron.

— Ascultaţi, continuă Babette, vă rog, domnule secretar, vă rog cu toată sinceritatea, dumnneavoastră credeţi, cu mâna pe inimă, aşa cum se obişnuieşte să se spună, că aceste morţi, *sunt naturale?* **Răs**pundeţi-mi, domnule secretar!

Auzind această întrebare la care nu se aşteptase dl. Secretar fu oarecum tulburat. Dar, după oclipă care-i păru foarte solemnă lui Babette, răspunse cu o voce sigură:

— Cu mâna pe inimă, da... cred că aceste morţi sunt naturale...

Se lăsă din nou tăcere.

— Domnule secretar, se auzi vocea gravă a lui Babette, poate nu aţi reflectat îndeajuns...

— Doctorii, doamnă, au declarat...

— Doctorii se înşală adesea, domnule... S-au mai văzut din astea, la tribunal... gândiţi-vă, domnule secretar. Ascultaţi! Am să vă spun un lucru...

Nu mor aşa, într-o clipă, în acelaşi loc, doi oameni „spunând aproape aceleaşi cuvinte, la câteva săptămâni distanţă, fără ca totul să nu fi fost pregătit dinainte!

Babette, în limbajul ei mai mult pitoresc decât corect, schiţase admirabil situaţia. Dl. Secretar al Academiei fu şocat de acest lucru.

— Deci dumneata, ce crezi? întrebă el.

— Cred că Cliphas de la Nox al vostru este un vrăjitor mârşav... A spus că se va răzbuna şi i-a otrăvit;... Otrava se afla poate în scrisoare...

mă credeţi, nu-i aşa?... Ori poate nu e asta?... însă, domnule secretar, ascultaţi-mă cu atenţie... O fi altceva!... O să vă pun o întrebare cu mâna pe inimă: Dacă, în timp ce şi-ar ţine discursul dl. Latouche ar cădea mort ca şi ceilalţi doi, aţi mai crede *că e o moarte naturală?*

— Nu, n-aş mai crede acest lucru! răspunse fără nicio ezitare dl. Hippolyte Patard.

— Cu mâna pe inimă?

— Cu mâna pe inimă!

— Ei bine, eu, domnule secretar, nu vreau ca el să

moară!

— Dar nu va muri, doamnă!

— Acelaşi lucru i s-a spus şi acelui domn d’Aulnay şi iată că a murit!

— Ăsta nu e un motiv ca dl. Latouche...

— E posibil! în orice caz, eu *i-am interzis* să se prezinte la Academia dumneavoastră...

— Dar a fost ales, doamnă!... A fost ales!...

— Nu, de vreme ce nu s-a prezentat! Ah! Doar asta le-am răspuns tuturor ziariştilor care au venit aici... Nu are de ce să se răzgândească.

— Cum adică nu s-a prezentat?! Avem scrisori venite din partea lui.

— Asta nu mai contează... Importantă e ultima pe care v-a scris-o ieri seară, în faţa mea, de îndată ce a aflat de moartea domnului d’Aulnay... A
scris-o aici, cu mine de faţă; nu poate nega acest lucru... şi dumneavoastră trebuie să o fi primit azi de dimineaţă... Mi-a citit-o doar... Spunea că nu se mai prezintă la Academie.

— Dar vă jur, doamnă, că nu am primit-o! de clară dl. Hippolyte Patard.

Babette aşteptă înainte de a da un răspuns, apoi se

hotărî:

— Vă cred, domnule secretar.

— Poşta, declară dl. Patard, nu-şi face uneori cum trebuie datoria.

— Nu, răspunse cu un suspin Babette, nu, domnule secretar!... Nu e vorba de asta! Nu aţi primit scrisoarea, pentru că *el* nu a pus-o la poştă...

Mai suspină o dată.

— Îşi dorea atât de mult să fie ales membru al Academiei, domnule secretar!

Şi Babette începu să plângă.

— Of, asta o să-i poarte ghinion!... o să-i poarte ghinion!

Printre lacrimi, femeia spunea:

— Am nişte presimţiri... Nu-i aşa, domnule secretar, că nu ar fi natural dacă ar muri ca ceilalţi...
Atunci, vă rog, faceţi tot ce vă stă în putere, ca să nu moară ca ceilalţi... Nu-l puneţi să-şi ţină discur sul!...

— Asta, răspunse imediat dl. Hippolyte Patard, cu ochii umezi... asta, e imposibil!... Trebuie ca cineva să prezinte, în cele din urmă, elogiul
Monseniorului d’Abbeville.

— Mie, îmi e perfect egal, replică Babette. Dar el vai! Nu se gândeşte decât la asta. Să ţină discursul pentru

Monseniorul d’Abbeville... El, care e bun ca pâinea caldă... Ah! Discursul o să-l ţină!... Nu asta îl va împiedica să fie ales de Academie... dar, am presimţirile mele, v-o repet.

Deodată Babette se opri din plâns.

— Ssst! făcu ea.

Privea acum, cu un aer crunt, trotuarul din faţa casei... Dl. Secretar urmări această privire şi zări atunci, chiar sub felinar, *cutia care umbla;* de astă dată însă, cutia nu numai că avea picioare, dar avea şi un cap... un cap extraordinar, pletos şi bărbos... care abia depăşea lada enormă.

— Un flaşnetar... Murmură dl. Hippoâyte Patard... – Un muzicant!... îl corectă într-o răsuflare Babette, pentru care toţi instrumentiştii de pe străzi, erau muzicanţi... Iată-l că s-a întors, pe cinstea mea! Pesemne crede că ne-am culcat; nu mai faceţi nicio mişcare!

Era atât de emoţionată că i se auzeau bătăile inimii.

Adăugă apoi printre dinţi:

— Acum o să vedem ce are de gând să facă!

În faţa casei*, cutia umblătoare* nu se mai mişca.

iar capul cel pletos şi bărbos privea pe deasupra cutiei, fără să se clintească, chiar în direcţia domnului Patard şi Babette, cu siguranţă fără să-i vadă.

Părul îi era atât de încâlcit şi de des, că nu se putea

distinge nicio trăsătură a feţei, doar ochii erau strălucitori şi pătrunzători.

Dl. Hippolyte Patard se gândi: „Ochii aceştia i-am mai văzut undeva”.

Era din ce în ce mai neliniştit, în acelaşi timp nu avea nevoie de vreo nouă întâmplare care să sporească o nenorocire care părea că se adânceşte singură. Momentul era atât de ciudat, de nesigur, de misterios, în fundul acestei bucătării vechi, în dosul gratiilor de la fereastra întunecată, în faţa acestei servitoare de treabă, care-l întorsese pe dos cu întrebările ei... (Bineînţeles! Răspunsese că cele două morţi fuseseră naturale!... Dar dacă şi celălalt, al treilea, va muri! Ce răspundere apăsa pe umerii domnului Hippolyte Patard şi câte rernuşcări!)

Inima domnului secretar se porni să bată la fel de tare precum cea a lui Babette...

Ce căuta, la ora aceasta, pe trotuarul pustiu, capul cel pletos şi bărbos, de deasupra flaşnetei? De ce cutia se mişcase atât de ciudat până acum, ba apărând, ba dispărând, revenind după ce a fost alungată? (Era sigur că fusese urmărită cu multă îndârjire de Babette, cât o ţinuseră papucii, pe trotuar, până se pierduse în noapte). De ce revenise cutia, chiar sub felinarul din faţa casei, cu

această barbă care ascundea trăsăturile, cu aceşti ochi scânteietori?...

— Acum o să vedem ce o să facă *el*...

spuse Babette.

Dar *el* nu făcea decât să privească...

— Aşteptaţi! şopti servitoarea... Aşteptaţi! Şi, luându-şi o mie de precauţii, se duse spre uşa bucătăriei... E clar că iar urma să înceapă vânătoarea... Oh, cât de curajoasă era, deşi tremura toată de frică!...

Dl. Secretar scăpase din ochi, pentru o clipă, cutia imobilă de *pe* trotuar, ca să o urmărească pe Babette ce face. Când îşi aruncă din nou privirea în stradă, cutia dispăruse.

— Of, a plecat zise el. Babette veni din nou lângă fereastră.

Privea şi ea în stradă.

— Nimic! gemu femeia. O să mă facă să mor de frică!... Ah, ce l-aş prinde cu mâna mea de barbă!...

— Oare ce vrea?... Întrebă la întâmplare dl.

secretar al Academiei.

— Ar trebui întrebat, domnule secretar, ar trebui întrebat!... Dar nu îndrăzneşte să vină mai ap roape... e mai alunecos ca un peşte... Şi apoi, aşa cum v-am spus, eu

sunt din Rodez! Muzicanţii ăştia poartă ghinion!

Ah! făcu dl. Secretar bătând în mânerul de lemn al umbrelei... Şi de ce, mă rog?

Babette vorbi încet în timp ce-şi făcea cruce:

— Şchioapa...

— Nu înţeleg! Care Şchioapă?

— ... Şchioapa care a adus muzicanţi să cânte în stradă, ca să nu audă nimeni cum era asasinat bie tul domn Fualdes... Toată lumea ştie ce s-a în tâmplat... Domnule secretar.

— Da, acum mi-aduc aminte... Aşa e, afacerea Fualdes... „Dar nu văd nicio legătură cu...

— Cum nu vedeţi nicio legătură?... Ascultaţi!
Ascultaţi!

Şi Babette, cu un gest tragic, se aplecă lipindu-şi urechea de podele, dând impresia că aude lucruri care nu ajungeau până la Hippolyte Patard, ceea ce nu-l împiedica pe acesta să se mişte pradă unei mari agitaţii.

— O să mă conduceţi la dl. Martin Latouche de îndată, zise el forţându-se să pară cât mai plin de autoritate.

Dar Babette se lăsă să cadă din nou pe scaun...

— Nu sunt în toate minţile! zise ea... Crezu sem... Dar nu e cu putinţă aşa ceva... Dumneavoastră nu aţi auzit nimic,

domnule secretar?

— Nu, absolut nimic...

— Da... O să mă înnebunească acest muzicant care nu ne slăbeşte o clipă.

— Adică cum? Nu vă slăbeşte nicio clipă...

— Ei da! În crucea zilei, atunci când te aşteptţi mai puţin, îl găseşti în curte... îl iau la fugă...

Dau din nou peste el pe scară... La poartă, într-un ungher, oriunde... Orice loc îi convine ca să-şi ascundă cutia muzicală... Iar în timpul nopţii se în vârte pe sub ferestrele noastre...

— Iată într-adevăr ceva care nu e normal, rosti dl. Secretar.

— V-aţi dat şi dumneavoastră seama!... Nu v-a obligat doar nimeni să spuneţi acest lucru...

— De mult timp se învârte pe aici?

— Să tot fie vreo trei luni...

— Şi e tot timpul-pe aici?

— Oho! Uneori trec câteva săptămâni fără să apară... Ia staţi, prima dată când l-am văzut, era chiar în ziua...

Şi Babette se opri.

— Ei bine? întrebă Patard, mirat de această tăcere neaşteptată.

Bătrâna servitoare murmură:

— Există lucruri pe care nu am voie să le spun...

dar, în orice caz, domnule secretar, muzicantul a apă rut în perioada când dl. Latouche s-a prezentat la

Academia dumneavoastră... Chiar i-am spus atunci: e semn rău! Chiar în perioada când ceilalţi au murit. Şi cum pomenim din nou despre Academia aceea a dumneavoastră, *cum* apare... Nu, nu „toate astea nu sunt normale... Dar nu vă pot spune nimic...” „Şi-şi scutură capul cu putere. Dl. Patard era acum foarte intrigat. Se aşeză din nou pe scaun. Babette continuă, ca şi cum şi-ar fi povestit singură:

— De multe ori fac apel la vocea raţiunii... Îmi spun atunci că e doar aşa, o părere, în Rodez, pe vremea mea, când vedeai un muzicant, îţi făceai cruce, iar copilaşii îl loveau cu pietre... şi el o lua la fugă.

Adăugă apoi, îngândurată:

— Dar ăsta vine mereu.

— Spuneaţi că nu puteţi să-mi ziceţi nimic, insinuă dl. Patard; e vorba despre muzicanţi?

— Of! Dacă ar fi vorba numai de ei...

Scutură încă o dată din cap, ca şi cum ar fi vrut să alunge dorinţa care nu-i dădea pace să vorbească. Cu cât scutura

mai mult din cap, cu atât dl. Patard dorea ca bătrâna Babette să vorbească.

Spuse atunci, hotărât să facă ultima încercare:

— La urma urmelor, moartea celor doi... nu e poate chiar atât de naturală pe cât s-ar crede... Şi dacă dumneavoastră ştiţi ceva, doamnă, veţi fi mai vinovată decât noi toţi... de tot ceea ce s-ar putea întâmpla!

Babette îşi lipi mâinile ca şi cum ar fi vrut să se roage.

— Am jurat pe bunul Dumnezeu, făcu ea. Dl. Patard se ridică atunci hotărât:

— Vă rog să mă conduceţi, doamnă, la stăpânul dumneavoastră!

Babette sări de la locul ei, rugându-se parcă:

— Aşadar, totul s-a sfârşit?

— Ce anume? întrebă dl. Secretar cu o voce uşor răguşită.

— Vă întreb: totul s-a sfârşit? L-aţi ales la Academie... e acum... şi va ţine discursul în onoarea Monseniorului dabbeville?

— Bineînţeles, doamnă.

— Va ţine discursul... în faţa tuturor?

— Cu siguranţă.

— La fel ca şi ceilalţi doi.

— Cum adică, ca şi ceilalţi doi... Aşa trebuie făcut!

— Ei bine, sunteţi nişte asasini, spuse cu calm Babette, făcându-şi semnul crucii. Apoi continuă:

— ... Dar eu nu-l voi lăsa pe dl. Latouche să fie asasinat, îl voi salva împotriva propriei sale voinţe... în ciuda jurământului pe care l-am făcut...

Domnule secretar, luaţi, vă rog, loc... O să vă spun totul, şi se aruncă în genunchi pe podea.

— Am jurat pe mântuirea mea şi îmi calc acum jurământul... Dar bunul Dumnezeu, care le vede pe toate, mă va ierta. Iată exact ce s-a întâmplat...

Dl. Patard sorbea cu lăcomie cuvintele lui Babette, trăgând cu ochiul, din când în când, prin oblonul întredeschis în stradă... Văzu că muzicantul revenise, că-şi ridicase ochii scânteietori, privind cu insistenţă ceva, deasupra capului domnului Patard, în dreptul primului etaj al clădirii. Dl. Patard tresări; Se stăpâni totuşi destul de bine, ca să nu-i dezvăluie lui Babette, prin vreo mişcare bruscă, ceea ce se petrecea în stradă... Şi aşa nu fu întreruptă în timp ce povestea.

Stând în genunchi, ea nu putea să vadă nimic. Şi nici nu încerca să vadă. Femeia vorbea cu-durere, suspinând, fără întrerupere, ca la spovedanie... ca să se uşureze cât mai

repede de povara care o apăsa pe suflet.

— La vreo două zile după ce nu l-aţi mai vrut pe stăpânul meu la Academia dumneavoastră (pentru că, în acel moment, nu l-aţi mai vrut şi l-aţi luat în locul lui pe un domn Mortimar, tot aşa cum l-aţi luat după aceea pe dl. D'Aulnay), ei bine, cum vă spuneam, într-o după-amiază în care trebuia să nu fiu acasă şi totuşi am rămas în bucătărie, fără ca dl. Latouche să ştie ceva, am văzut sosind un domn care a găsit singur scara ca să urce la stăpânul meu şi care s-a închis împreună cu el. Nu-l mai văzusem niciodată. Cinci minute mai târziu, un alt domn, care îmi era şi el complet necunoscut, a sosit la rândul său... şi a urcat, ca şi celălalt, repede, ca şi cum i-ar fi fost teamă să nu fie văzut-... Şi l-am auzit ciocănind în uşa bibliotecii care s-a deschis imediat şi, acum, erau toţi trei în bibliotecă: dl. Latouche şi cei doi necunoscuţi.

...A trecut o oră, apoi două... Biblioteca e chiar deasupra bucătăriei... Ceea ce mă mira mai mult era că nu-i auzeam nici măcar mergând... Nu se auzea absolut nimic... Asta m-a intrigat şi mai mult pentru că, trebuie să vă mărturisesc, sunt cam curioasă din fire. Dl. Latouche nu-mi spusese nimic despre aceste vizite... La rândul meu, am urcat scara şi mi-am lipit urechea de uşa bibliotecii. Nu se auzea

nimic... Pe cinstea mea, am bătut la uşă dar nu mi-a răspuns nimeni... Am deschis uşa... Înăuntru nu era nimeni... Cum nu mai exista decât o uşă, şi anume uşa bi*roului c*are dă în bibliotecă, în afara celei de la intrare, m-am dus până la uşa aceea; dar eram cu atât mai uimită îndreptându-mă spre ea, decât de tot ce se întâmplase... Căci niciodată, vă repet, niciodată, nu intrasem în biroul cel mic al domnului Latouche şi niciodată stăpânul meu nu primise pe cineva acolo; e o manie pe care o are, bunul meu stăpân; acolo scrie şi ca să fie sigur că nu e deranjat, când e înăuntru... e închis ca într-un mormânt. Deseori a cedat în faţa mea când îi ceream lucruri rezonabile, dar niciodată în această privinţă, îşi confecţionase o Cheie specială şi nici eu, nici oricine altcineva nu intrase în micul birou. Acolo înăuntru, îşi făcea curat singur, îmi spunea: „Colţişorul ăsta e al meu, Babette, în rest totul îţi aparţine ca să freci şi să cureţi”. Şi iată că se încuiase acolo cu cei doi bărbaţi despre care habar n-aveam cine sunt...

Atunci, m-am pus să trag cu urechea... am încercat, aşa prin uşă, să înţeleg ce se petrecea, ce se discuta. Vorbeau însă foarte încet şi turbam că nu înţeleg nimic... La sfârşit abia, am avut senzaţia că discuţia nu era prea amicală... Deodată, stăpânul meu a spus, ridicând tonul şi acest

lucru l-am auzit foarte clar: „Cum este oare cu putinţă? Ar f*i c*ea mai mare crim*ă din lume!” Asta* am auzit!... cu propriile mele urechi... Este tot ce am auzit... Eram încă năucită... când uşa s-a deschis, cei doi necunoscuţi s-au repezit la mine... „Nu-i faceţi niciun rău!” a strigat dl. Larouche închizând cu grijă uşa micului său birou. „Răspund de ea, ca de mine însumi!” Şi a venit la mine şi mi-a spus: „Babette, nu o să te luăm la întrebări; ai auzit sau n-ai auzit! Dar te vei pune în genunchi şi vei jura pe bunul Dumnezeu că nu vei spune nimănui niciodată ceea ce ai putut auzi şi vedea! Te credeam plecată; n-ai văzut, deci, pe aceşti doi domni venind la mine! Nu-i cunoşti. Jură-mi asta, Babette”.

Îl priveam pe stăpânul meu. Niciodată nu-l văzusem cu o figură asemănătoare. El, care de obicei e atât de blând – fac din el ce vreau – era schimonosit de furie. Tremura de mânie! Cei doi necunoscuţi se aplecaseră deasupra mea cu figuri ameninţătoare. Am căzut în genunchi şi am jurat tot ce-au vrut... Abia atunci au plecat... Unul după celălalt, privind cu multă precauţie în jur când au ajuns în stradă... Coborâsem mai mult moartă decât vie în bucătărie şi-i priveam îndepărtându-se, când am auzit... exact... pentru prima dată... muzicantul!...

Stătea în picioare, ca şi în astă seară, sub felinar... „Mi-am făcut semnul crucii... nenorocirea se Abătuse asupra casei noastre.

Dl. Secretar, ascultând-o numai ochi şi urechi pe bătrâna Babette, urmărise în acelaşi timp cu privirea şi mişcările muzicantului. Şi nu a fost mai puţin impresionat văzându-l făcând semne misterioase pe deasupra cutiei... în cele din urmă, o dată în plus, *cutia care umbla,* dispăru în noapte.

Babette se ridicase.

— Am isprăvit, repetă ea. Nenorocirea se abătuse asupra casei noastre.

— Şi bărbaţii aceia, întrebă dl. Patard, pe care povestirea guvernantei îl neliniştise peste măsură...
Pe bărbaţii aceia, i-aţi mai revăzut?

— Pe unul nu l-am mai revăzut, domnule secretar, pentru că a murit. I-am văzut fotografia în ziar... E vorba de dl. Mortimar.

Dl. Secretar sări ca ars.

— Mortimar... Şi celălalt, celălalt?

— Celălalt? I-am văzut şi lui fotografia în ziare...
Era dl. D’Aulnay!...

— Dl d’Auinay!... Pe acesta l-aţi mai revăzut?

— Da... pe acesta... l-am revăzut... A venit din nou aici în ajunul morţii sale, domnule secretar.

— În ajunul morţii sale... Alaltăieri?

— Alaltăieri!... Ah! Şi nu v-am spus încă totul! Trebuie neapărat!... Nici nu sosise încă, că l-am şi găsit pe muzicant în curte!... Cum a dat cu ochii de mine, a şi luat-o la fugă, ca de obicei... M-am gândit imediat: „Semn rău, semn rău”... Domnule secretar, mătuşa mea îmi spune mereu: „Babette, fereşte-te de muzicanţi!... «Ş*i* *m*ătuşa mea, care atinsese o vârstă înaintată, domnule secretar, se pricepea la de-astea... Locuia chiar în faţa casei Şchioapei, în ţinutul meu natal, în Rodez, în noaptea când l-au asasinat pe Fualdes... şi ea a auzit cântecul pe care flaşnetarii, muzicanţii îl tot repetau, în timp ce pe masa din bucătărie, Şchioapa, Bastide şi ceilalţi îi tăiau beregata bietului om... Era un cântec... care i-a rămas pe veci în urechi... bietei bătrâne şi care mi l-a cântat pe vremuri, în mare taină, încet, ca să nu compromită pe nimeni... un cântec... un cântec...

Şi Babette se ridică deodată cu gesturi ca de automat... Figura ei, luminată de palida pâlpâire roşiatică a felinarului din faţa casei, exprima o groază de nedescris... Braţul ei întins arăta spre stradă, de u**nde** se auzea un refren lent,

îndepărtat, sfâşietor de melancolic.

— Cântecul ăsta!... horcăi ea. Ascultaţi... era cântecul ăsta!

MARTIN LATOUCHE

Deodată, din camera care se găsea chiar deasupra bucătăriei, se auzi un zgomot infernal, nişte bufnituri de mobilă răsturnată, ca şi cum s-ar fi dat o adevărată bătălie. Plafonul începu să se zgâlţâie din cauza vacarmului.

Babette răcni:

— ” Săriţi!... Asasinul!...

Se repezi spre vatră, înşfăcă vătraiul şi se năpusti afară din bucătărie, pe scară, urcând în fugă treptele-care duceau la primul etaj.

Dl, Hippolyte Patard murmură:

— Doamne, Dumnezeule!...

Şi rămase acolo ca bătut în cuie, cu tâmplele zvâcnind, cu inima bătând să-i spargă pieptul, înebunind de spaimă, zdrobit de situaţia îngrozitoare în care se afla, în timp ce, în stradă, blestematul acela de refren, cântecul acela atât de banal, de familiar, dar înfricoşător îşi urma netulburat ritmul, complice la o nouă crimă atroce... o muzică diavolească ce împiedicase mereu să fie auzite strigătele celor care erau sugrumaţi... şi care revenea acum obsedant, acoperind toate celelalte zgomote, la urechile

ţiuinde ale domnului Hippolyte Patard... strecurându-se în Inima lui, îngheţată de groază.

Avea impresia că va leşina.

Imediat însă, ruşinea de propria sa slăbiciune, îl opri la marginea acelei prăpăstii întunecoase în care sufletul omenesc, cuprins de vâltoarea vieţii, se poate prăbuşi. Îşi aminti la timp că era secretarul Academiei Nemuritorilor şi, analizând pentru a doua oară în acea seară zbuciumată sacrificiile făcute de-a lungul vieţii sale nu tocmai fericite, se lăsă pradă unui mare efort moral şi fizic, care-l făcu, câteva clipe mai târziu, să se îndrepte înarmat, în mâna stângă cu o umbrelă, în dreapta cu un cleşte de foc, spre uşa de la primul etaj în care Babette lovea de zor cu vătraiul... şi care, de altfel, se deschise imediat.

— Ai înnebunit de-a binelea, draga mea Babette?
Întrebă o voce piţigăiată, dar calmă.

Un bărbat la vreo şaizeci de ani, cu o siluetă robustă, cu păr cărunt, ondulat şi cu o barbă frumoasă încadrându-i obrazul trandafiriu cu trăsături de păpuşă, cu ochi blânzi, apăru în pragul uşii, ţinând o lampă în mână.

Era Martin Latouche, care nu putu să-şi stăpânească un zâmbet văzându-l pe dl. Hippolyte Patard, încadrat de un cleşte de foc şi o umbrelă.

— Dumneata, domnule secretar al Academiei! Dar ce se întâmplă? întrebă el înclinându-se cu respect.

— Of, domnule! Şi noi vă întrebăm acelaşi lucru pe dumneavoastră! strigă Babette, aruncând vătraiul din mână. Pentru Dumnezeu, cum e posibil să fa*ceţi* un asemenea tărăboi! Am crezut că vă omoară cineva!... Şi colac peste pupăză, muzicantul tocmai „se produce” cu melodia lui Fualdes, în stradă, chiar sub ferestrele noastre...

— Muzicantul! ar face mai bine să se ducă să se culce!... răspunse liniştit Martin Latouche şi tu, de asemenea, buna mea Babette!... (şi întorcându-se spre dl... Patard). Domnule secretar al Academiei, aş fi foarte curios să aflu cărui fapt îi datorez, la această oră înaintată, onoarea de a mă vizita...

Zicând acestea, Martin Latouche îl pofti să intre pe dl. Patard în bibliotecă şi-i luă din mână cleştele de foc. Babette era numai ochi şi urechi, aruncând priviri iscoditoare peste tot.

Mobila era în ordine... mesele, rafturile bibliotecii, toate erau la locul lor...

— La urma urmei, domnul secretar şi cu mine doar n-am visat! spuse ea. Ai fi zis că cineva se luase la bătaie aici

sau muta mobila din loc...

— Linişteşte-te, Babette... eu sunt cel care am răsturnat un fotoliu din neatenţie în biroul cel mic...
Ei, şi acum, urează-ne noapte bună!

Babette privi neîncrezătoare uşa birouaşului, uşa care nu se deschise niciodată pentru ea şi suspină:

— Niciodată nu aţi avut încredere în mine!

— Du-te, Babette!

— Şi mai pretindeţi că nu mai vreţi să auziţi de Academie...

— Babette, eşti bună să pleci!

— Şi totuşi...

— Babette!

— Scriem scrisori pe care nu le punem la poştă...

— Domnule secretar, servitoarea asta bătrână este insuportabilă!

— Ne încuiem cu cheia în bibliotecă şi nu deschidem decât atunci când uşa e spartă pe jumătate!...

— Încui când vreau!... Şi descui când vreau!...
Eu sunt stăpân aici!...

— Doar nu discutăm despre asta... fiecare e stăpân când e vorba să facă prostii...

— Babette!... E de ajuns!...

— ... să primeşti necunoscuţi în secret...

— Ce?

— ... necunoscuţi de la Academie...

— Babette, nu există necunoscuţi la Academie!...

— Of! Aceia nu au ajuns cunoscuţi decât murind acolo!

Nici nu apucase servitoarea să zică ultimele cuvinte că blândul domn Martin Latouche sări la gâtul ei.

— Taci din gură!...

Era pentru prima dată când Martin Latouche îşi pierdea cumpătul în faţa servitoarei.

Regretă pe Loc gestul şi se simţi foarte ruşinat în faţa domnului Hippolyte Patard, căruia îi ceru scuze:

— Vă cer iertare, zise el, încercând să-şi domo lească emoţia care, în mod vizibil, îl cuprinsese, dar astă-seară, nebuna asta bătrână de Babette, mă scoate din sărite. Există clipe în care omul cel mai calm din lume... Vai! încăpăţânarea femeilor este cumpli tă!... Luaţi loc, domnule...

Şi Martin Latouche îi oferi domnului Patard un loc pe un fotoliu cu spătarul spre Babette, iar el însuşi îi întoarse spatele bătrânei servitoare. Încercau să facă abstracţie de prezenţa ei, de vreme ce nu voia să se urnească din loc.

— Domnule, zise dintr-od ată Babette, după tot ceea ce

aţi făcut, mă pot aştepta la orice, poate chiar să mă omorâţi. Dar să ştiţi că *i-am spus totul domnului secretar!*

Martin Latouche se întoarse atunci brusc, în acea clipă capul îi era complet în umbră şi dl. Hippoâyte Patard nu putu să citească pe figura umbrită sentimentele care o însufleţeau, dar mâna bărbatului, sprijinită pe masă, tremura. Martin Latouche fu pentru câteva clipe incapabil să spună vreun cuvânt, în cele din urmă, stăpânindu-şi tulburarea, spuse cu un glas schimbat:

— Ce i-aţi spus domnului secretar, Babette?

Era pentru prima oară când nu o tutuia pe bătrâna guvernantă în faţa domnului Patard. Acesta remarcă faptul ca un semn evident al gravităţii situaţiei.

— I-am povestit că domnii Mor timar şi d’Aulnay au venit să-l caute pe domnul aici, că s-au încuiat cu domnul, în biroul cel mic, înainte de a se duce să moară ţinând discursuri la Academie.

— Ai jurat că vei tăcea, Babette.

— Da, dar nu am vorbit decât ca să-l salvez pe domnul... Pentru că, dacă nu sunt atentă, domnul se va duce să moară ca şi ceilalţi.

— Bine, se auzi glasul răguşit al lui Martin Latouche. Şi ce i-ai mai spus domnului secretar?

— I-am povestit cele auzite când am tras cu ure chea la uşa birouaşului.

— Babette, ascultă-mă cu atenţie! spuse Martin Latouche, care încetă să i se mai adreseze cu „dumneavoastră” şi se apucă să o tutuiască din nou pe bă trâna guvernantă, ceea ce îi păru şi mai grav domnului Patard. Babette, nu te-am întrebat niciodată ce ai auzit în dosul uşii... Este adevărat?...

— Este adevărat, stăpâne!...

— Mi-ai jurat că vei uita totul şi eu nu ţi-ana mai pus întrebări, considerând acest lucru inutil; dar având în vedere că tu îţi aduci aminte ce ai auzit... O să-mi spui şi mie ce i-ai povestit domnului secretar.

— E foarte drept, domnule! I-am spus că v-am auzit vocea care zicea: *Nu! Nu! Cum este oare cu putinţă! Ar fi cea mai mare crimă din lume!*

După ce Babette termină ce avusese de zis, Martin Latouche nu spuse nimic. Părea că se gândeşte La ceva. Mâna nu i se mai odihnea pe masă, şi de altfel, nu mai putea fi văzut aproape deloc, deoarece se retrăsese în colţul cel mai întunecat al încăperii. Dl Patard fu şi mai înfricoşat de tăcerea apăsătoare care domnea în acele clipe în bătrâna locuinţă, decât de zgomotul făcut, cu puţin

timp înainte, de refrenul muzicantului de pe stradă. Acesta nu se *mai* auzea. Nu se mai auzea nimeni... nimic.

În sfârşit, Martin Latouche spuse;

— N-ai auzit, nimic altceva, Babette, nu ai povestit nimic altceva!

— Nimic, stăpâne!...

— Nu mai îndrăznesc să te pun să juri; ar fi inutil, de altfel.

— Dacă aş fi auzit altceva, i-aş fi spus domnului secretar, pentru că vreau să vă salvez. Dacă nu i-am povestit mai mult, este pentru că nu am auzit mai mult...

Martin Latouche izbucni atunci într-un hohot zdravăn de râs, spre marea uimire a servitoarei şi a domnului Patard. Se duse spre Babette şi o bătu uşor pe obraz:

— Hai! Am vrut să te sperii, prostuţo! Eşti o femeie de treabă. Ştii cât ţin la tine, dar acum am de vorbit, cu dl. Secretar. Pe mâine, Babette!

— Pe mâine, domnule!... Şi Dumnezeu să vă aibă în pază! Nu mi-am făcut decât datoria.

Îl salută foarte ceremonios pe dl. Patard şi plecă, închizând cu grijă uşa, bibliotecii.

Martin Latouche ascultă sunetul paşilor coborând scara; apoi, revenind lângă dl. Hippolyte Patard, *îi* spuse pe un

ton glumeţ:

— Of, ce ţi-e şi cu servitoarele astea bătrâne!. E adevărat, sunt foarte credincioase, dar uneori sunt tare stânjenitoare. Ce scorneli v-o fi turnat!... Ştiţi, e puţin ţicnită!... Cele două decese de la Academie i-au cam tulburat minţile...

— Trebuie să o înţelegeţi, răspunse Hippolyte Patard... sunt atâţia în tot Parisul mai şocaţi decât ea şi care sunt complet scoşi din minţi. Sunt fericit însă, dragul meu coleg, să văd că un asemenea eveniment regretabil, că o coincidenţă atât de îngrozitoare...

— Oh, eu nu sunt superstiţios! Doar ştiţi acest lucru!...

— Fără să fii superstiţios... Murmură bietul Patard, care mai era încă foarte mişcat de ţipetele şi de toate spaimele lui Babette...

— Domnule secretar, l-am ascultat chiar aici, aşa cum v-a povestit bătrâna mea guvernantă nebună, pe dl. Maxime d'Aulnay, cu două zile înaintea morţii sale; pot să vă spun, cu toată încrederea, că fusese foarte impresionat de moartea neaşteptată a domnului Mortimar, în urma ameninţărilor publice ale acelui Cliphas... Dl. Maxime d'Aulnay era bolnav de inimă... Când i s-a adus, asemenea domnului Mortimar, scrisoarea expediată, cu siguranţă, de

acel glumeţ sinistru, a primit o lovitură teribilă, în ciuda vitejiei sale aparente. O embolie, nici nu îi trebuia mai mult...

Dl. Hippolyte Patard se ridică: îşi umplu pieptul cu aer şi scoase un suspin care se pare că redă viaţa scufundătorilor dispăruţi un timp prea îndelungat, la fundul apei.

— Ah! Domnule Martin Latouche! făcu el, ce uşurare să vă aud vorbind aşa!... Nu vă ascund faptul că auzind poveştile lui Babette a dumitale, începeamf eu însumi, să mă îndoiesc de adevărul simplu care trebuie să sară în ochi oricărui om cu bun simţ!...

— Da! Da! râse dispreţuitor Martin Latouche... îmi cam dau seama... muzicantul!... Amintire; afacerii Fualdes... întâlnirile mele cu domni Mortimar şi d'Aulnay... Moartea lor care a urmat... cuvintele cumplite rostite în micul meu birou misterios...

— Într-adevăr! îl întrerupse Hippolyte Patard... nu mai ştiam ce să cred...

Dl. Martin Latouche prinse mâinile domnului secretar, cu un gest de mare încredere şi prietenie neaşteptată.

— Domnule secretar, zise el, o să vă rog să intraţi în micul meu birou misterios... şi îi surâse.

Apoi continuă:

— Trebuie să-mi aflaţi toate secretele... Vreau să vi le împărtăşesc... Sunteţi un celibatar înrăit ca şi mine... O să mă înţelegeţi... Şi, fără să mă compătimiţi prea mult, o să zâmbiţi până la urmă!...

Şi Martin Latouche, conducându-l pe domnul secretar, ajunse la uşiţa micului birou misterios, pe care o deschise cu o cheie specială, *o cheie care nu-l părăseşte niciodată,* după spusele sale.

— Iată hruba! arătă preacinstitul domn, împingând uşa.

Intrară într-o cameră de câţiva metri pătraţi. Fereastra era încă deschisă şi, pe podea, o masă şi un fotoliu zăceau răsturnate, iar hârtii şi alte obiecte diverse se rostogoliseră peste tot, într-o dezordine cumplită. O lampă aşezată pe pian abia lumina pereţii de care erau atârnate instrumente muzicale dintre cele mai bizare, în mijlocul acestei învălmăşeli, dl. Hippolyte Patard făcu ochii mari, vizibil neliniştit.

Cât despre Martin Latouche, după ce încuiase uşa cu cheia, se îndreptă spre fereastră. Privi o clipă afară, apoi o închise.

— De data aceasta, cred că *el a* plecat. A înţeles că, şi acum, seara, *nu avea ce să facă!*

— De cine vorbiţi? întrebă dl. Hyppolyte Patard care era din nou foarte neliniştit.

— Ei! Despre muzicant, evident!... Cum îi spune Babette a mea.

Cu calm, puse masa şi fotoliul pe picioarele lui, apoi zâmbi cu toată faţa sa cumsecade de copil mare, domnului secretar şi îi spuse cu glas coborât:

— Vedeţi dumneavoastră, domnule secretar, aici sunt într-adevăr la mine acasă!... Nu e atâta or dine ca în celelalte camere, dar Babette nu are dreptul să pună piciorul!... Aici îmi ascund instrumentele muzicale, întreaga mea colecţie... Dacă ar şti Babette!... ar pune totul pe foc!... Da! da, pe cu vântul meu... pe foc! Şi bătrâna mea lăută nordică şi harfa mea de menestrel, care datează, nici mai mult nici mai puţin, din secolul al XV-lea... Şi alăuta mea! Şi psalterionul meu!... Şi mandolina mea!... Ah, domnule secretar, mi-aţi admirat mandolina?... Priviţi-o!... Alăuta mea!... Dar teorba mea cea veche cu două braţe!... Totul pe foc! pe foc!... Şi cobza mea!... Ah, vă uitaţi la ghitara mea! Este cel mai vechi model cunoscut, doar ştiţi bine acest lucru!... Ei bine, ea ar fi aruncat totul pe foc!... Da! Da!... aşa cum vă spun!... Of! Nu-i place deloc muzica!...

Martin Latouche scotea nişte suspine de-i rupeau inima domnului Hippolyte Patard...

— Şi toate astea... continuă bătrânul meloman, toate astea, din cauză că a fost crescută în atmosfera Istoriei aceleia prosteşti cu Fualdes... în tinereţea noastră, în Rodez!... Nu se mai vorbea decât de asta! Flaşnetarii care învârteau manivela în faţa casei Şchioapei în timp ce era asasinat un biet om!... Domnule secretar, Babette n-a suportat niciodată să vadă un instrument muzical... Nici nu vă puteţi închipui... Niciodată... niciodată... câte tertipuri mi-au trebuit ca să pot băga aici toate aceste instrumente...

De exemplu! Zilele astea, voiam să cumpăr o flaşnetă Barberi!... Aşa sunt numite, e una din cele mai vechi flaşnete din câte există!... Închipuiţi-vă, e un adevărat noroc că am descoperit-o!... Bietul amărât care învârte manivela la acest instrument, Nici nu ştie ce comoară are în mână... l-am întâlnit la colţul cheiului cu Pont-neuf, într-o după-amiază, pe la ora patru... Sărmanul om cerea de pomană... eu sunt un om cinstit... I-am propus cinci sute de franci pe cutia lui veche... Bineînţeles că afacerea a fost încheiată pe loc!... Cinci sute de franci!... Pentru el reprezenta o avere, dar şi pentru mine! N-am vrut însă să-l

înşel... i-am propus o sumă de care dispuneam... Dar ceea ce nu a fost uşor să aranjez, este tocmai felul în care aş fi putut să intru în posesia instrumentului!... E de la sine înţeles că nu aş fi plătit decât în condiţiile în care Babette nu ar fi ştiut absolut nimic!... Ei bine... E ca o fatalitate... Totdeauna e acasă când celălalt vine!... Ba îl întâlneşte în curte, ba pe scară, chiar în momentul când o credeam dusă de acasă!... Şi atunci se porneşte o fugăreală îndrăcită!... Noroc că celălalt e iute de picior... în seara asta, ne înţelesesem ca, de îndată ce Babette s-ar fi culcat, să ridic instrumentul cu nişte frânghii, în biroul cel mic... Mă urcasem deja pe o masă şi urma să arunc frânghiile; când colo... masa s-a răsturnat... şi în acel moment aţi picat amândoi, crezând că mă asasinează cineva... vai, ce caraghios eraţi, domnule secretar... cu umbrela şi cleştele de foc... tare caraghios, dar foarte curajos în acelaşi timp!...

Şi Martin Latouche se puse pe râs... Râse şi domnul Hippolyte Patard, din toată inima, de data asta... râse nu numai de imaginea pe care o evocase Martin Latouche, dar şi de frica lui în faţa *cutiei care umbla.*

Cât de simplă era explicaţia!... Şi n-ar fi trebuit oare să fie totul atât de simplu de explicat!... Există momente în

care adulţii sunt mai greu de înţeles decât copiii, gândi dl. Patard. Ce ridicol fusese ascultând-o pe Babette şi toată povestea ei cu muzicantul!

Of!... după atâtea emoţii puternice, ce clipă agreabilă petrecuseră împreună! Dl. Patard se înduioşa gândindu-se la soarta acestui flăcău bătrân care se supunea, ca atâţia alţii, din nefericire, tiraniei bătrânei sale servitoare...

— Nu sunt chiar aşa de plâns!... Scăpă o vorbă Martin Latouche, arătându-şi din nou zâmbetul fermecător... Dacă nu aş fi avut-o pe Babette, aş fi fost de mult sărac lipit pământului, cu toate maniile mele!... Nu suntem bogaţi şi am făcut o mul ţime de prostii la început, pentru colecţia mea!...

Femeia aceasta de treabă a fost obligată să facă eco nomii la sânge, a renunţat la tot pentru mine!...

Şi mă îngrijeşte ca o mamă... Dar nu poate suferi muzica!...

Zicând acestea, Martin Latouche mângâie cu duioşie dragile sale instrumente al căror biet suflet adormit nu aştepta decât atingerea degetelor lui pentru a se tângui odată cu stăpânul lor...

— Atunci, le mângâi uşurel!... Uşurel!... Atât de uşor că nu ne ştim decât noi plânsul!... şi apoi, uneori... când am

reuşit să o trimit pe Babette după cumpărături... atunci îmi iau ghitara mea minusculă căreia i-am pus cele mai vechi coarde pe care le-am putut găsi şi cânt melodii venite de departe, ca un adevărat trubadur... Nu, domnule secretar, nu sunt atât de nefericit!... Credeţi-mă!... şi mai trebuie să vă spun ceva: am propriul meu pian! Deci, fac ce vreau cu el!... cânt toate melodiile pe care mi le-am dorit... melodii extraordinare, uverturi răsunătoare, marşuri abisale!... Ah, am un pian minunat care nu o deranjează deloc pe Babette de la spălatul vaselor!.

Spunând acestea, Martin Latouche se repezi la un pian şi se prăbuşi peste clape, parcurgând cu o furie nesimulată claviatura de la un capăt la altul. Dl. Hippolyte Patard se aştepta la un torent de sunete dezlănţuite ale pianului, dar, în afara efortului la care era supus stăpânul său, instrumentul rămase mut. Era un pian care nu scotea niciun sunet şi care se fabrică pentru cei ce vor să-şi exerseze gamele fără a deranja urechile vecinilor.

Cu capul pe spate, cu buclele răvăşite de adierea inspiraţiei, cu ochii spre cer şi mâinile fără astâmpăr, Martin Latouche zise:

— Cât uneori câte o zi întreagă... *Şi-l aud numai eu!* Dar e asurzitor!... Oh! O adevărată or chestră!...

Apoi, brusc, închise pianul şi dl. Hippolyte Patard văzu lacrimi în ochii lui... Dl secretar se apropie atunci de îndrăgostitul de muzică:

— Prietene... spuse el foarte încet...

— Of, ce bun sunteţi, ştiu că sunteţi bun!... răspunse Martin Latouche cu glasul tulburat... Ce *fericit trebuie să fii ca membru al unei Societăţi în care există un om ca dumneavoastră!...* Acum îmi cunoaşteţi toate micile necazuri... biroul meu mic unde au loc întâlniri atât de tenebroase... şi mai ştiţi de ce sunt atât de neliniştit când aflu că bă trâna mea Babette a ascultat în dosul uşii... Dar o iubesc mult pe guvernanta mea, însă îmi iubesc tot atât de mult şi ghitara cea mică... şi nu aş vrea să mă despart nici de una, nici de cealaltă... deşi uneori (şi aici Martin Latouche se aplecă la urechea domnului Patard)... n-am ce mânca... Tăcere însă! Ah, domnule secretar, sunteţi celibatar, dar nu sunteţi colecţionar!... Sufletul unui colecţionar este cumplit pentru un trup de celibatar!... Da, da, din fericire Babette e aici!... Voi avea, oricum, flaşneta Barberi... o flaşnetă care macină cântece vechi, vechi de tot... o flaşnetă care a fost prezentă poate şi în afacerea Fualdes, mai ştii?...

Dl. Martin Latouche îşi şterse picăturile de transpiraţie

de pe frunte cu dosul palmei...

— Haideţi, spuse el... s-a făcut foarte târziu!

Cu mare grijă, îl conduse pe domnul secretar din micul birou misterios în biblioteca cea mare. Acolo, după ce închise nepreţuita uşă, adăugă:

— Da, foarte târziu!... Cum de aţi venit atât de târziu, domnule secretar?...

— Circulă zvonul că aţi refuzat locul Monsenio rului d'Abbeville! Ziarele de seară au publicat această ştire.

— Numai prostii! declară Martin Latouche cu o voce gravă-şi foarte autoritară... prostii!... Mă apuc de îndată să redactez triplul discurs omagial în memoria Monseniorului d'Abbeville, a lui Jehan Mortimar şi a lui Maxime d'Aulnay...

Dl. Hippolyte Patard zise:

— Mâine voi trimite o notiţă ziarelor. Vă rog să-mi mai spuneţi ceva, dragă colega...

— Vorbiţi!... Despre ce este vorba?...

— Mă tem că sunt poate indiscret...

Dl. Hippolyte Patard părea într-adevăr foarte stingherit... Tot sucea şi răsucea mânerul umbrelei... în cele din urmă... îşi luă inima în dinţi...

— Mi-aţi făcut atâtea confidenţe încât mă tem. Mai întâi,

dacă pot să vă întreb – acest lucru nu *este o* indiscreţie – dacă îi cunoaşteţi bine pe domnii Mortimar şi d’Aulnay...

Martin Latouche nu răspunse imediat. Se duse să ia de pe masă lampa pe care o ridică deasupra capului domnului Hippolyte Patard şi apoi spuse:

— O să vă însoţesc domnule secretar, până la poarta din stradă, dacă nu cumva vă temeţi de vreo întâlnire neplăcută, în care caz vă voi conduce până la dumneavoastră acasă... Dar cartierul, în ciuda aspectului său lugubru, este foarte liniştit...

— Nu! Nu! Dragul meu coleg... nu vă deran jaţi, vă rog!...

— Cum doriţi! spuse Martin Latouche fără să insiste... Să vă luminez drumul...

Se găseau acum pe palier: noul academician răspunse atunci la întrebarea care-i fusese pusă:

— Da, da, desigur... îi cunoşteam bine pe Jehan Mortimar... şi pe Maxime d’Aulnay... eram prieteni vechi... vechi colegi... şi când ne-am găsit pe acelaşi loc pentru ocuparea fotoliului Monseniorului d’Abbeville... am lăsat ca lucrurile să meargă de la sine, să nu tragem sforile şi ne întâlneam uneori să discutăm situaţia... când la unul, când la altul... Povestea cu ameninţările lui Cliphas după

alegerea lui Mortimar, a fost pentru noi un subiect de conversaţie mai degrabă amuzant...

— Această conversaţie a înspăimântat-o pe Babette a noastră... Aici însă, dragul meu coleg, s-ar putea să fiu indiscret... De ce crimă vorbeşti atunci, când spuneaţi: „Nu! Nu! Cum este oare cu putinţă! Ar fi cea mai mare crimă din lume!”

Martin Latouche îl ajută pe dl. Hippolyte Patard să coboare câteva trepte, rugându-l să pipăie atent scara cu piciorul...

— Ei bine, da!... răspunse el (Oh, dar nu e vorba de vreo indiscreţie! De niciuna! Poate glumiţi!)

Ei bine, v-am spus deja că Maxime d’Aulnay, deşi se amuza de acest lucru, totuşi fusese foarte impresionat de cuvintele ameninţătoare ale lui Cliphas, care dispăruse imediat ce le rostise... în ziua aceea, Maxime d’Aulnay, felicitându-l pe Mortimar pentru alegerea sa, care avusese loc cu două zile înainte, îl sfătuise, bineînţeles tot pe un ton glumeţ, pe bietul Mortimar, care se gândea deja la discursul de primire, să fie foarte precaut pentru că îl pândeşte răzbunarea magicianului. Oare acesta nu anunţase în mod public că fotoliul Monseniorului

d’Abbeville îi va fi fatal celui care va îndrăzni să-l ocupe?... Atunci, eu n-am găsit ceva mai bun... Atenţie la trepte, domnule secretar – n-am găsit nimic mai bun decât să supralicitez acest aşa-zis joc... fiţi atent, aici... ne aflăm chiar sub boltă – şi strigai – cotiţi spre stânga, domnule secretar – şi strigai cu afectare: „Nu! Nu! Cum este oare cu putinţă! Ar fi cea mai mare crimă din lume!... Aici, am *aju*ns... Cei doi bărbaţi se găseau într-adevăr sub porticul de la intrare... Martin Latouche trase cu zgomot drugii grei de fier, răsuci în broască o cheie enormă şi, trăgând uşa spre el, privi spre piaţetă.

— E linişte peste tot! spuse el, doarme toată lumea... Vreţi să vă însoţesc, dragul meu secretar?

— Nu! Nu! Ce prost sunt! Nu sunt decât un biet om prost! Ah, dragul meu coleg, daţi-mi voie să vă mai strâng mâna pentru ultima oară...

— Cum adică? *Pentru ultima oară!*... Şi dumneavoastră credeţi că voi muri ca şi ceilalţi!... Ah, nu ţin deloc la acest lucru!... Şi apoi, eu nu am nicio boală de inimă!...

— Nu! Nu!... Sunt un prost... trebuie să spe răm că vor veni vremuri mai puţin triste şi că vom putea râde într-o bună zi de toată povestea aceasta!... Haideţi! Adio, dragul meu coleg nou!... adio!... Şi încă o dată, toate felicitările

mele...

Cu Inima plină de curaj şi recăpătându-şi încrederea, dl. Hippolyte Patard, ţinând umbrela închisă, păşise deja pe Pont-neuf, când se auzi strigat de Martin Latouche:

— Psst!... Numai un cuvânt!... Nu uitaţi că toate acestea sunt micile mele secrete!...

— Vai, înseamnă că nu mă cunoaşteţi!... E de la sine înţeles că noi doi nici nu ne-am văzut în seara aceasta! Noapte bună, dragul meu prieten!...

EXPERIENŢA NR. 3

Veni şi ziua cea mare. Fusese fixată de Academie data de cincisprezece, care urmase funeraliilor solemne ale lui Maxime d'Aulnay. Ilustra Societate nu mai dorise ca situaţia regretabilă, în care fusese pusă datorită sfârşitului trist al celor doi precedenţi candidaţi, să se mai prelungească... Ţinea, de asemenea, să pună capăt, cât mai repede posibil, tuturor zvonurilor absurde pe care nu încetaseră să le răspândească discipolii lui Cliphas de la Nox, prietenii frumoasei doamne de Bithynie şi a întregului club al „Pneumaticilor" (de la *pneuma,* suflet). Cât despre însuşi magicianul, acesta părea să fi dispărut de pe faţa pământului. Toate eforturile făcute pentru a da de el n-au dus la niciun rezultat. Cei mai buni reporteri porniţi pe urmele lui reveniseră cu buza umflată şi această absenţă prelungită devenise cu multă uşurinţă subiectul principal care neliniştea pe toţi pentru că, era limpede ca lumina zilei, magicianul se ascundea; şi de ce se ascundea el oare?

Pe de altă parte, trebuie recunoscut acest lucru pe bună dreptate, că minţile în general sănătoase, după emoţia primului sau mai degrabă a celui de al doilea moment,

emoţie care le făcuse şi pe ele să devieze puţin (dar unde sunt oare minţile care, deşi sunt foarte sănătoase în unele momente, nu deviază deloc?) că aceste minţi, cum spuneam, o dată momentul de criză trecut, îşi regăsiră echilibrul perfect.

Astfel, cel mai liniştit dintre oameni, după întâlnirea atât de emoţionantă şi misterioasă cu Martin Latouche, era dl. Hippoâyte Patard. Îşi regăsise frumoasa sa culoare trandafirie.

Însă când sosi ziua cea mare a primirii lui Martin Latouche, curiozitatea unora şi a altora, a înţelepţilor şi a nebunilor laolaltă, se dezlănţui.

Mulţimea, care luă cu asalt clădirea adăpostită de vestita cupolă, umplu sala, apoi împrejurimile, înghesuindu-se pe cheiuri şi pe străzile învecinate, blocând întreaga circulaţie.

În interior, în sala cea mare de şedinţe publice, toată lumea stătea în picioare, bărbaţi şi femei, strivindu-se. Pe măsură ce minutele treceau (minutele care precedau deschiderea şedinţei), tăcerea ce plutea deasupra îngrozitoarei mulţimi se Făcea din ce în ce mai apăsătoare, mai cumplită.

Toată lumea remarcase că frumoasa doamnă de

Bithynie se abţinuse să apară la această solemnitate. Ar fi fost interpretat ca fiind de cel mai rău augur... Desigur, d*acă ar trebui să se întâmple ceva,* ea făcuse foarte bine că nu se arătase, căci ar fi fost făcută bucăţele de mulţime, peste care suflarea de nebunie părea „că e gata să coboare!

Pe locul pe care această doamnă îl ocupase la şedinţa precedentă se afla acum un domn corect îmbrăcat, cu un pântece de burghez, a cărui plăcută rotunjime era împodobită cu un frumos lanţ de aur masiv.

Domnul stătea în picioare, cu vârful degetelor de la amândouă mâinile băgate în cele două buzunare ale vestei. Nu avea figura unui geniu, dar aceasta nu părea lipsită de inteligenţă, ba dimpotrivă. Fruntea pleşuvă ascundea, prin absenţa oricărui subterfugiu capilar, faptul că era scund. Un binoclu de aur trona pe un nas obişnuit. Dl. Gaspard Lalouette (căci despre el este vorba) nu era deloc miop, dar nu-i displăcea să se creadă, în jurul său că vederea îi fusese slăbită de proiectele literare, după exemplul marilor scriitori.

Emoţia sa nu era mai mică decât a celorlalţi oameni care-l înconjurau şi un mic tic nervos nu înceta să-l facă să ridice, destul de caraghios, linia arcuită a unei sprâncene.

Privea locul unde Martin Latouche urma să rostească discursul.

„Un minut! Numai un minut! şi preşedintele urma să deschidă şedinţa... dacă... dacă Martin Latouche va sosi... Pentru că încă nu era acolo... „Naşii” îl aşteptau în van... stând pe la uşă neliniştiţi, descurajaţi, întorcând capul de nenumărate ori.

Să fi dat înapoi în ultima clipă?... Să-i fi fost frică?...

Aceste întrebări şi le punea dl. Hippolyte Patard căruia, la aceste gânduri, îi reveni în obraji gălbă-jeala...

Ah, ce, viaţă!... ce viaţă pentru dl. Secretar **al** Academiei!

Iată unul – dl. Secretar – care ar fi dat orice să vadă ceremonia terminată... terminată într-un mod fericit!”

Deodată, dl. Hippolyte Patard se ridică drept, cu urechea ciulită la nişte strigăte îndepărtate... Nişte strigăte venite de afară... care se apropiau, care alergau... strigăte de entuziasm, fără îndoială, însoţindu-l pe Martin Latouche...

— El este! spuse cu glas tare dl. Hippolyte Patard.

Dar zarva produsă de strigătele, murmurele şi de agitaţia mulţimii se amplifica luând dimensiuni ameninţătoare, şi acum nimic nu mai părea să ofere vreo siguranţă.

Era însă imposibil să înţelegi ce strigau oamenii afară!...

Şi întreaga sală care respirase până atunci, prin sute şi sute de guri, aceeaşi emoţie, în aceeaşi suflare, încetă deodată să mai tragă aer în piept!

O furtună părea să ameninţe cupola... Valul de lume se lovi de ziduri, se trânti de uşi... soldaţii, gărzile fură împinşi până în sală... Şi atunci începură să distingă, în valma generală, un sunet surd foarte deosebit. Era ca un geamăt nesfârşit, lugubru.

Dl. Hippolyte Patard simţi cum i se face părul măciucă.

Un fel de fiară cu chip omenesc, o grămadă monstruoasă se rostogoli, cu fustele zdrenţuite, cu bluza sfâşiată, totul terminându-se cu nişte plete de gorgonă pe care două mâini crispate le smulgeau, în timp ce o gură care nu se vedea, urla;

— Domnule secretar! Domnule secretar!... A murit!... Dumneata mi l-ai omorât!...

CÂNTECUL CARE UCIDE

Autorul acestei istorii macabre renunţă să mai dea vreo lămurire privind învălmăşeala de nedescris care a urmat loviturii de teatru la care am asistat.

Aşadar, Martin Latouche murise! *Murise la fel* ca *şi ceilalţi doi!* Nu murise rostindu-şi discursul de primire sub cupola Academiei, ci chiar în clipa în care se îndrepta spre Institut pentru a-l citi, pregătindu-se, de-fapt*, ca şi ceilalţi doi,* să ocupe fotoliul Monseniorului d'Abbeville!

Dacă emoţia întregii asistenţe, adunată în jurul bătrânei Babette care urla, atinsese pragul nebuniei „agitaţia mulţimii de afară şi a întregului Paris, mai apoi, depăşise orice limită a normalului.

Ar trebui să recitim ziarele care au apărut a doua zi după această nouă şi îngrozitoare tragedie pentru a readuce în amintire, neştirbite, acele clipe. O notiţă venită de la redacţia ziarului *Epoca* lăsa să se întrevadă adevărata stare de spirit.

iat-o:

„Seria nenorocirilor se ţine lanţ! După Jehan Mortimar, după Maxime d'Aulnay, iată-l pe Martin Latouche care moare pe pragul Nemuririi, iar fotoliul Monseniorului

d’Abbeville rămâne în continuare neocupat. Vestea sfârşitului tragic al celui de-al treilea academician, care a încercat să ocupe locul atât de râvnit de către misteriosul Cliphas, s-a răspândit ieri seară în tot Parisul, cu viteza şi violenţa fulgerului. Şi nu am avea altceva mai bun de facnt decât să chemăm în ajutor trăsnetul însuşi, pentru a da o idee despre ceea ce s-a întâmplat în capitală, în cursul celor câteva ore care au urmat incredibilului eveniment. Unii păreau loviţi de focul ceresc şi pierzându-şi orice urmă de raţiune, s-au împrăştiat pe străzi, prin cafenele, la teatru, în saloane, povestind atâtea imbecilităţi, încât ne întrebăm cum e posibil să mai găseşti în Oraşul-Lumină, în epoca noastră, oameni cu bun simţ pe care să-i asculţi. Oh, dar nu ne vom pierde timpul repetând în ziarul nostru toate prostiile proferate la fiecare colţ de stradă! Chiar acel domn Cliphas de Saint-Elme de Taillebourg de la Nox, din adâncul monstruoasei sale ascunzători, trebuie să se distreze de minune. Cât despre noi, nouă ne-a dispărut zâmbetul de pe buze. Susţinem cu tărie părerea pe care am semnalat-o imediat după moartea lui Maxime d’Aulnay... Nu! Nu! Nu! De trei ori. Nu! *Oamenii aceştia nu au murit de moarte naturală!* S-ar fi putut să nu ne mirăm când a murit primul, s-ar fi putut să ezităm când a murit al

doilea, dar ar fi o crimă să ne îndoim” de moartea celui de-al treilea! Să ne înţelegem însă bine: când susţinem că moartea acestor oameni nu este naturală, nu vrem cu niciun preţ să facem aluzie la vreo forţă ocultă care, dincolo de legile naturale cunoscute, ar fi lovit! Să lăsăm aceste baliverne pe socoteala doamnelor de la clubul „Pneumaticilor” şi să ne adresăm cu hotărâre Domnului procuror al Republicii: *Există un asasin care a comis aceste fapte! Este de datoria dumneavoastră să-l găsiţii”.*

Aproape în unanimitate, presa, supunându-se prin aceasta opiniei generale, care susţinea că cei trei academicieni fuseseră otrăviţi, ceru intervenţia puterii publice; şi deşi medicii care examinaseră corpul defunctului ar fi declarat că Martin Latouche – în ciuda unei robusteţi aparente – murise de o bătrâneţe precoce, galopantă, Parchetul fu nevoit, pentru a calma spiritele agitate, să deschidă o anchetă.

Prima persoană interogată a fost, cum era normal, bătrâna Babette care, în ziua fatală, fusese adusă acasă leşinată, în timp ce prietenii devotaţi *îl* transportaseră la domiciliul său pe dl. Hippolyte Patard într-o stare deplorabilă. Şi iată cum relata Babette, care nu mai avea decât un singur gând, răzbunarea stăpânului ei, moartea

survenită în condiţii neobişnuite a bietului Martin Latouche.

„De câtva timp, stăpânul meu nu mai trăia decât cu gândul la discursul pe care trebuia să-l conceapă şi-l auzeam vorbind numai de Monseniorul d’Abbeville, de Mortimar şi de d’Aulnay ca şi cum ar fi fost nişte idoli. Adesea, se aşeza în faţa oglinzii, ca un adevărat actor. La vârsta lui, toate aceste lucruri nu pot stârni decât milă şi nu m-aş fi abţinut să nu-i râd în nas, dacă nu aş fi fost obsedată de cuvintele vraciului pe care refuzaseră să-l primească în blestemata lor de Academie. Vrăjitorul omorâse deja doi. Nu mă gândeam decât la un singur lucru, şi anume că-l va ucide pe stăpânul meu ca şi pe ceilalţi doi. Aceasta i-o spusesem deja domnului secretar între patru ochi. Dar el nu m-a ascultat, pentru că îi trebuia, cu orice chip, un academician. De aceea, de fiecare dată când îl vedeam pe stăpânul meu repetând discursul, mă aruncam la picioarele lui, îi îmbrăţişam genunchii, plângeam ca-o nebună, îl rugam să-şi trimită demisia domnului secretar. Aveam nişte presimţiri care nu m-au înşelat. Dovadă că întâlneam aproape în fiecare zi un muzicant care cânta la o flaşnetă Barberi; eu sunt din Rodez: se ştie că un muzicant poartă ghinion, de când cu

afacerea Fualdes. Şi acest lucru l-am spus domnului secretar, dar i-a intrat pe o ureche şi i-a ieşit pe cealaltă.

Atunci mi-am zis: Babette, de acum încolo nu-ţi vei mai lăsa stăpânul de unul singur! îl vei apăra până în ultima clipă! Astfel, în ziua ţinerii discursului, mă îmbrăcasem şi îl pândeam din bucătărie „cu uşa deschisă, aşteptându-l să apară pe coridor.

hotărâtă să-l însoţesc până la acea Academie a nenorocirii, până la capătul pământului, oriunde, dacă ar fi fost nevoie! Aşadar îl aşteptam şi el tot nu venea... Trecuse mai bine de un sfert de oră de când ar fi trebuit să apară!... Începusem să mă neliniştesc când, deodată, ce credeţi că aud?... cântecul crimei!... cântecul care-l ucisese pe sărmanul Fualdes!... Da!... muzicantul se afla pe undeva, în jurul casei şi cânta la flaşnetă!... M-am acoperit de o transpiraţie rece... Nu mai era nimic de spus, aveam eu semnele mele!... Dacă mi-ar fi spus cineva la ureche rugăciunea pentru cei morţi, nu aş fi fost mai *im*presionată... Îmi zic: Iată că a sunat ceasul de la Academie... Ceasul morţii!... şi am deschis fereastra ca să-văd dacă muzicantul e în stradă şi să-l fac să înceteze... nu era însă nimeni în stradă... Am ieşit din bucătărie... pe coridor nimeni!... în curte nimeni... şi cântecul care se

auzea în continuare... Acum mi se părea că vine de sus... Poate că muzicantul se afla pe scară... nu era însă nimeni pe trepte... la primul etaj... nimic! Numai melodia sărmanului domn Fualdes, care mă urmărea tot timpul... Cu cât înaintam, cu atât o auzeam mai bine... Am deschis uşa bibliotecii... ai fi crezut că cineva cânta chiar în spatele cărţilor!... Stăpânul meu nu era acolo!... Pesemne se afla în biroul lui, în care eu nu am pus piciorul niciodată!... Ascultam cu atenţie... Cântecul crimei se auzea din bir*oul cel mic!... Va*i!... *Dumnezeule, cum era oa*re cu putinţă! M-am apropiat de uşă, abia stăpânindu-mi bătăile inimii... Strigai: „Domnule! Domnule!” Nu mi-a răspuns nimeni... Cântecul se auzea în continuare... în spatele uşii biroului celui mic. Of, cât de trist era!... Melodia era atât de tristă de-ţi tăia respiraţia şi-ţi umplea ochii de lacrimi... o melodie care părea să jelească toţi cei care au fost ucişi de la începutul începuturilor!... M-am sprijinit cu mâinile de uşă ca să nu mă prăbuşesc. Uşa s-a deschis... în aceeaşi clipă am auzit *scrâşnetul manivelei care producea sunetul cântecului crimei,* îmi sfâşia inima şi urechile!... Iar apoi, era cât pe ce să mă prăbuşesc în birouaş, atât eram de ameţită... Dar ceea ce am văzut m-a pus imediat pe picioare, mai dreaptă ca o statuie, în mijlocul unei grămezi

de instrumente de care habar n-aveam şi care ajunseseră acolo, cu siguranţă, cu ajutorul Necuratului, zăcea stăpânul meu, aplecat deasupra flaşnetei muzicantului. Vai, am recunoscut-o imediat! Flaşneta care cânta melodia crimei... dar muzicantul nu era nicăieri!... Stăpânul meu încă mai ţinea manivela cu mâna... M-am aruncat asupra lui şi atunci i-a dat drumul... A căzut cât era de lung pe podea... A făcut poc!... Bietul meu stăpân murise... asasinat de «Cântecul ucigaş»!...”

Această povestire, care semăna cu ceea ce istoriseau pe la colţuri unii membri ai clubului „Pneumaticilor”, avu un efect ciudat şi opinia publică nu fu deloc satisfăcută de explicaţiile prea naturale pe care ancheta le furnizase asupra unui eveniment atât de neobişnuit.

Ancheta îl înfăţişa pe bătrânul Martin Latouche ca pe un maniac care-şi rupea pâinea de la gură ca să-şi poată îmbogăţi, în secret, colecţia. Se mai spunea chiar că se lipsea de mesele pe care trebuie să le ia în oraş, pentru a economisi câţiva bănuţi pe care-i risipea apoi în prăvăliile anticarilor şi ale negustorilor de instrumente muzicale vechi.

Aşa se face că faimoasa flaşnetă ajunsese la el în ciuda supravegherii lui Babette şi în momentul în care încercase

manivela, se prăbuşise, epuizat de viaţa plină de privaţiuni pe care şi-o impuse cu mult timp în urmă.

Dar lumea refuză să accepte o versiune prea simplă ca să fie adevărată şi ziarele cerură poliţiei să-l pună sub urmărire pe muzicant.

Din nefericire, acesta era de negăsit, ca şi Cliphas în persoană, de unde apăru zvonul, cum era de aşteptat, după care unii ziarişti ar fi afirmat că Cliphas şi muzicantul nu erau decât una şi aceeaşi persoană, unul şi acelaşi asasin.

Nimeni nu îndrăzni să atace prea tare această opinie, căci, la urma urmei, exista coincidenţa celor trei decese şi dacă fiecare, în sine, părea natural, era sigur că, privite toate la un loc, puteau să bage în sperieţi pe oricine.

În fine, fu cerută autopsia. Era o soluţie extremă, la care au fost obligaţi să se hotărască, în ciuda tuturor intervenţiilor şi a influenţei celor mai importante personalităţi ale Institutului, fură deschise sicriele încă proaspete ale lui Jehan Mortimar şi Maxime d’Aulnay.

Medicii legişti nu găsiră nicio urmă de otravă.

Corpul lui Jehan de Mortimar nu prezenta nimic deosebit în urma examinării... Fură remarcate, totuşi, pe faţa lui Maxime d’Aulnay câteva urme, care, în orice altă

împrejurare, ar fi trecut neobservate şi care ar fi putut fi atribuite procesului normal de descompunere a ţesuturilor.

Semănau cu nişte arsuri uşoare care îi lăsaseră pe faţă urme dispuse ca nişte raze.

Unii medici afirmară că, privind mai îndeaproape, se putea distinge pe faţa lui Maxime d'Aulnay o urmă asemănătoare conturului unui disc solar ca cele din altarele bisericilor.

Medicii legişti examinaseră bineînţeles şi corpul lui Martin Latouche şi nu observaseră alte urme decât cea a unei hemoragii nazale foarte uşoare, vizibilă şi la gură. *În concluzie, exista la vârful nasului şi la colţul gurii, în partea în care fusese înclinat cadavrul, un firicel de sânge care se coagulase,* în realitate, această hemoragie se produsese poate în urma căderii corpului pe podea, dar cum toate minţile erau înfierbântate, nu a fost scăpată ocazia de a acorda acestor urme nesemnificative o importanţă plină de mister, destinată să facă să planeze asupra triplului deces aura unei legende tenebroase care puse stăpânire definitiv pe mulţime.

Experţii examinaseră cu atenţie scrisorile de ameninţare care fuseseră înmânate, în plenul Academiei, ultimilor doi candidaţi şi declaraseră că aceste scrisori nu fuseseră

scrise de dl. Cliphas de la Nox, al cărui scris autentic îl cunoscuseră în prealabil. Dar se găsiră oameni care să pretindă că de mai multe ori experţii se înşelaseră afirmând că un scris este autentic, ca să nu fie acuzaţi că susţin contrariul.

În sfârşit, mai rămânea flaşneta Barberi. Un expert anticar, care făcea uneori comerţ cu viori Stradivarius mai mult sau mai puţin originale, ceru să vadă instrumentul.

I se permise acest lucru în scopul de a calma spiritele înfierbântate care îşi imaginau că acea cutie veche, care cânta în timp ce Martin Latouche îşi dădea sufletul, nu ar fi fost o flaşnetă obişnuită şi că o persoană ca Cliphas ascunsese acolo instrumentul, sau mai precis *unealta* misterioasă a crimei sale.

Anticarul examină flaşneta pe la toate încheieturile şi cântă chiar *melodia crimei,* cum o numea Babette. I se puse întrebarea:

— Ei bine, este vorba de o flaşnetă ca toate flaşnetele?

— Nu, răspunse acesta, nu este deloc o flaşnetă ca toate celelalte... este una din exemplarele cele mai neobişnuite şi cele mai vechi aduse vreodată din Italia.

— În sfârşit, aţi descoperit ceva anormal la această flaşnetă?

— Nu am descoperit nimic anormal.

— *Credeţi că flaşneta a* fost *un complice al crimei?*

— Nu ştiu nimic, răspunse cu un ton foarte ambiguu anticarul, *eu nu eram* acolo *în momentul când s-a auzit scrâşnetul manivelei care declanşase nelodia cântecului criminal.*

— Credeţi deci că a avut loc o crimă?

— Ei! Ei!

Încercară în zadar să-l facă pe acest bărbat să explice ce voia să spună cu acel „Ei! Ei!...” Nu se mărgini decât la: „Ei! Ei!”

Acel expert, cu „Ei! Ei!-ul” său, avu darul să semene confuzia în conştiinţele celor din jur.

Persoana în cauză se mai ocupa cu vânzarea de tablouri; locuia pe strada Laffitte şi se numea dl.

Gaspard Lalouette.

SECRETUL LUI TOTH

Câteva zile mai târziu, într-o după-amiază, pe la ora trei şi un sfert, un călător cam la vreo patruzeci şi cinci de ani al cărui pântece rotofei era împodobit cu un lanţ frumos de aur masiv, cobora dintr-un vagon de clasa a doua, în gara Varenne-Saint-Hilaire.

După ce s-a înfăşurat cu multă grijă în faldurile pelerinei sale, căci era deja vremea îngheţului, şi a schimbat câteva cuvinte cu funcţionarul care controla biletele, porni pe drumul cel mare care ducea spre râul Marne, traversă podul spre Chehnevieres şi o luă la dreapta, pe malul apei.

Nu mersese mai mult de un sfert de oră când se opri ca să se orienteze. Tocmai lăsase în spate ultimele vile golite de locatarii lor încă din timpul verii şi se găsea acum pe un loc drept ca-n palmă şi complet pustiu. Un strat gros de zăpadă albă, abia căzută se întindea la picioarele sale şi bărbatul, cu poalele mantiei fluturând în mers, semăna cu o pasăre mare neagră.

Hăt departe, în zare, un acoperiş ţuguiat, înconjurat de un pâlc de copaci aproape invizibili din cauza chiciurei care-i făcea să se confunde cu cerul, atrase privirea călătorului nostru, care lăsă să-i scape pe loc o exclamaţie

de mulţumire. Se plângea că trebuie să fie cineva destul de „scrântit” ca să locuiască într-un colţ uitat de lume în plină iarnă.

Deşi mărise pasul, nu făcea niciun pic de zgomot în timpul mersului, pentru că se încălţase cu galoşi din cauciuc.

O linişte desăvârşită, o linişte de culoarea zăpezii îl înconjura.

Ceasul era aproape patru când bărbatul ajunse în dreptul pâlcului de copaci. Proprietatea pe care o adăposteau era înconjurată de ziduri înalte. Intrarea era păzită de o poartă solidă de fier. Cât vedeai cu ochii, nu se mai zărea vreo altă locuinţă în afară de aceasta.

La poarta de fier atârna lanţul unei sonerii. Bărbatul sună şi, pe loc, doi câini enormi, doi coloşi în carne şi oase, se aruncară mârâind asupra bărbatului, cu botul plin de spume. Dacă nu ar fi fost grilajul care să-i despartă pe câini de vizitator, s-ar *fi* întâmplat cu siguranţă o nenorocire.

Bărbatul se dădu înapoi, deşi nu avea de ce să se teamă în faţa furiei celor două fiare, ce păreau că devorează tot ce le iese în cale.

Atunci se auzi o voce extrem de guturală care le porunci

„Ajax! Ahile! în cuşca voastră! Animale afurisite!” şi apăru un munte de om.

Oh! într-adevăr era un uriaş! Unul în carne şi oase! Ceva monstruos. Avea mai mult de doi metri înălţime, poate chiar doi metri şi jumătate, atunci când se ţinea drept, pentru că, în acel moment, mergea uşor aplecat înainte, într-o atitudine care se părea că-i este familiară. Capul era foarte rotund, cu păr scurt tăiat ca o perie, mustaţa avea colţurile lăsate, ca de hun, maxilarul apărea tot atât de înfricoşător ca şi cel al animalelor ale căror colţi scrâşneau dincolo de gratii. Cu pumnii săi formidabili prinse fiarele de zgardă, le dădu drumul şi le împinse în spatele lui, supuse. Vizitatorul îşi stăpâni un tremurat, un fleac! Un fior care-i scutura umerii! Evident, nu era prea cald afară!... Şi spuse încet, printre dinţi:

— Mi s-a spus să fiu atent doar la câini, dar nu mi s-a vorbit de acest colos.

Monstrul, căci despre el vorbim, îşi lipise înspăimântătoarea mutră de brută, între gratiile porţii:

— Cinii?

Vizitatorul ghici că aceasta ar însemna: „Cine e?...” şi răspunse ţinându-se la o distanţă respectuoasă:

— Aş dori să vorbesc cu dl. Loustalot.

— Ce... iţi?

Desigur, vizitatorul avea un grad de inteligenţă bun, care nu depăşea însă media, ceea ce-l făcu să înţeleagă că aceasta ar însemna: „Ce doriţi?”

— Spuneţi-i că e ceva urgent, ceva privitor la afacerea de la Academie.

Şi îi întinse cartea sa de vizită pe care o ţinuse pregătită în buzunarul hainei. Colosul luă cartea de vizită şi se îndepărtă bombănind în direcţia unui peron care permitea accesul spre intrarea principală a locuinţei. Imediat, Ajax şi Ahile veniră din nou cu căpăţânile lor ameninţătoare la grilaj, dar de data aceasta nu mai lătrară, îl examinau în tăcere pe noul venit şi cu ochii injectaţi păreau să cântărească, bucăţică cu bucăţică, praznicul de care erau despărţiţi.

Musafirul, impresionat, întoarse capul şi făcu câţiva paşi de-a lungul şi de-a latul.

— Ştiam, spuse el cu voce tare, că am nevoie de răbdare, dar nimeni nu mi-a spus că-mi trebuie şi curaj. Îşi privi ceasul ca să vadă cât e ora, apoi îşi continuă monologul, ca şi cum ar fi sperat că sunetul propriilor sale cuvinte l-ar fi împiedicat să se gândească la cei trei monştri care păzeau această locuinţă singuratică.

— Nu e prea târziu! spuse el... Cu atât mai bine... S-ar putea să aştept o oră, două ore, ba chiar trei ore, până să mă primească... Nu se deranjează el, în timpul experienţelor... uneori uită de tine... Totul îi este permis marelui Loustalot.

Aceste câteva fraze ne vor permite să apreciem plăcuta surprindere din ochii călătorului când îl zări deodată venind spre el, nu pe colosul care dispăruse, ci chiar pe marele Loustalot în persoană...

Marele Loustalot, onoarea şi gloria ştiinţei universale, era scund, adică avea o statură sub cea medie.

Ştim deja că era, în afara cercetărilor sale, îngăduitor şi distrat şi că trecea prin mijlocul oamenilor ca o umbră uşoară şi absentă, străin de cele pământeşti. Aceste detalii erau cunoscute de *toată* lumea şi ar fi trebuit să fie ştiute în mod special şi de către vizitator, căci acesta, pe care apariţia atât de rapidă a domnului Loustalot, îl uimise foarte tare, se arătă, prin atitudinea sa, foarte mirat când îl zări pe savantul cel mărunţel, repezindu-se cât îl ţineau picioarele spre grilaj şi salutându-l cu următoarele cuvinte:

— Dumneavoastră sunteţi domnul Gaspard Lalouette?

— Da, maestre... eu sunt, la dispoziţia dumneavoastră... Făcu dl. Gaspard Lalouette, descriind în aer un salut

ceremonios cu pălăria sa de stofă moale. (Anticarul expert în comerţul de tablouri purta la marile ocazii pelerine şi pălării de stofă moale, ca să semene, pe cât posibil, cu eroi din literatură bine-cunoscuţi, ca Lordul Byron sau Alfred de Vigny şi fiul său, Chatterton, căci mai presus ***de*** toate iubea literatura şi era, nu trebuie să uităm, ofiţer al Academiei).

Mutrişoara trandafirie şi surâzătoare a marelui Loustalot apăru atunci în dreptul grilajului, aproape la aceeaşi înălţime cu boturile fioroase ale celor două matahale, între capetele lor. Era un adevărat spectacol!

— Dumneata eşti deci cel care a făcut expertiza flaşnetei Barberi? întrebă marele Loustalot, ai cărui ochi mici, de obicei absenţi când era cufundat într-un vis ştiinţific nebănuit, erau acum plini de viaţă, scânteietori, pătrunzători.

– Da, maestre, eu sunt acela!

Un nou salut cu pălăria de stofă spintecă aerul îngheţat.

— Ei bine, intraţi... E tare frig afară...

Şi marele Loustalot descuie, fără acel aer dis**trat** al său, broasca care se găsea în interiorul grilajului...

„Intraţi!” Uşor de spus!... *Când* eşti prietenul lui Ajax şi al lui Ahile. De îndată ce poarta se deschisese, câinii se

năpustiră şi bietul Gaspard Lalouette crezu că i-a sunat ceasul, dacă un plescăit de limbă al domnului Loustalot nu i-ar fi oprit pe cei doi cerberi din avântul pe care şi-l luaseră.

— Nu vă fie frică de câini, spuse el, sunt blânzi ca nişte mieluşei.

Într-ad evăr, Ajax şi Ahile înotau acum în zăpadă, lingând mâinile stăpânului lor.

Dl. Gaspard Lalouette îşi făcu curaj şi intră. Imediat, Loustalot îl primi cu toate onorurile. Merse în urma lui, după ce încuiase poarta, alături de cei doi câini. Lalouette nu îndrăznea să întoarcă capul de frica unui gest necugetat care ar fi atras animalele într-un joc ireparabil. Urcară apoi treptele peronului.

Locuinţa domnului Loustalot era o casă de ţară mare şi frumoasă, solidă, confortabilă, construită din cărămizi şi pietre de râu. Era înconjurată, şi dinspre curte şi dinspre grădină, de nişte căsuţe care erau pesemne consacrate lucrărilor nenumărate ale marelui Loustalot, lucrări care revoluţionau chimia, fizica, medi-cina şi, în general, toate teoriile false, pe care ignoranţa obişnuită a oamenilor le plasase la originea a ceea ce noi numim, cu orgoliul nostru: ştiinţă.

O ciudăţenie a marelui Loustalot era faptul că lucra de unul singur.

Caracterul său care era, se pare, destul de închis nu suporta o colaborare.

Locuia în această casă tot timpul anului împreună cu servitorul său, singurul său servitor, uriaşul Tobie, fapt bine-cunoscut de toată lumea şi care nu mai mira pe nimeni: geniul are nevoie de izolare.

Mergând în spatele lui Loustalot, Gaspard Lalouette pătrunse într-un vestibul îngust, de unde pornea scara ce ducea la etajele superioare.

— O să vă conduc în salon, spuse marele Loustalot, acolo vom putea vorbi în linişte. Şi urcă pe scara care ducea la primul etaj. Lalouette îl urmă, în mod firesc, iar în spatele lui Lalouette veneau câinii.

După ce ajunseră la primul etaj, urcară până la al doilea. Aici se opriră, căci nu mai exista un al treilea etaj. Salonul marelui Loustalot era la mansardă, împinse uşa şi intrară într-o cameră goală, fără niciun ornament pe pereţi, mobilată doar cu o măsuţă şi trei scaune de pai împletit. Cei doi câini îi urmară pe bărbaţi.

— E puţin cam sus! zise marele Loustalot, dar, cel puţin, vizitatorii – ştiţi că există unii care nu se jenează deloc să

facă zgomot şi care se cred peste tot la ei acasă, plimbându-se de-a lungul şi de-a latul, salonului – vizitatorii pe care îi fac să aştepte în pod, nu mă deranjează de loc, în timp ce eu lucrez jos, în pivniţă. Luaţi loc, deci, dragă domnule Lalouette, nu ştiu ce vânt vă aduce, dar aş fi foarte fericit să vă fiu folositor. Am aflat din ziarele pe care le citesc din când în când...

— Eu, dragă maestre, nu le citesc niciodată, dar doamna Lalouette le citeşte pentru mine. În acest fel nu-mi pierd timpul şi sunt la curent cu tot ce se întâmplă.

Nu spuse însă mai mult. Atitudinea de până atunci, atât de amabilă, a marelui Loustalot luă acum o întorsătură îngrijorătoare. Persoana sa, atât de vioaie cu o clipă înainte, se înţepenise în scaun ca o păpuşă de ceară, în timp ce ochii săi, altă dată atât de scânteietori, deveniră imobili, *ca ochii cuiva care ascultă în depărtare şi nu aude ceva anume.*

În acelaşi timp, cei doi câini care se aşezaseră de o parte şi de alta a domnului Gaspard Lalouette „îşi deschiseră încet fălcile enorme, lăsând să se audă un urlet prelung, sfâşietor ca atunci când se spune că „urlă a mort”.

Dl. Lalouette, care nu-şi pierdea cu uşurinţă sângele

rece, se ridică impresionat, ba chiar speriat. Pe scaunul său, nemişcat, Loustalot asculta în continuare, departe, departe de tot. În cele din urmă, păru că revine de pe tărâmul celălalt şi, cu rapiditatea unei jucării automate cu arc, se năpusti asupra câinilor şi-i lovi cu pumnii săi mici, până tăcură.

Apoi, întorcându-se spre Lalouette, îl invită să se aşeze la loc şi îi vorbi, de astă dată, pe tonul cel mai aspru şi mai neplăcut.

— Vă rog!... Grăbiţi-vă!... Nu am timp de pierdut!... Vorbiţi... Această afacere a Academiei este foarte regretabilă... cei trei morţi... cei trei morţi remarcabili. Dar eu nu am nicio putere, nu! aşa? *Trebuie să sperăm că această poveste nu va mai continua!... că*ci, spre ce ne îndreptăm, spre ce ne îndreptăm cu toţii, în cele din urmă? cum spunea bunul domn Patard!... Calculul probabilităţilor ar fi cu totul inoperant pentru a explica o a patra moarte naturală... Desigur, doar dacă Academia franceză, din care am onoarea să fac parte... dacă academia franceză ar exista de zece mii de ani... să se întâmple aşa ceva o dată la zece mii de ani!... Nu! Totul s-a sfârşit!... Trei, deja e prea frumos! Trebuie să ne liniştim!... Dar vorbiţi „domnule Lalouette... vă ascult!... Aţi făcut expertiza

flaşnetei Barberi?... Şi aţi afirmat... Am citit acest lucru... aţi afirmat: „Ei! Ei!”, în realitate, care este părerea dumneavoastră?

Şi adăugă cu un ton înmuiat, aproape copilăros: „Este foarte ciudată această poveste a *cântecului care ucide”.*

— Nu-i aşa? îndrăzni în cele din urmă să „plaseze” dl. Gaspard Lalouette, care, absorbit de acest subiect, nu se mai gândi de loc la cele două mata hale care nu-l pierdeau din ochi. Nu-i aşa?... Ei bine, dragă maestre... Din această cauză am venit să vă caut... Din această cauză... şi a secretu*lui lui Toth... pentru c*ă citiţi ziarele.

— Oh! Doar le răsfoiesc, domnule Lalouette, eu nu am nicio doamnă Lalouette ca să mi le citească şi nu am nici timp de pierdut, vă rog să mă credeţi... de aceea habar n-am de ideea dumitale cu acest *secret al lui Toth!*

— Vai, dar nu este al meu, din păcate! Cu acest secret s-ar părea că aş deveni stăpânul universu lui! Sunt însă în măsură să vă spun în ce constă el.

— Vă cer iertare, domnule, iertare, dar să „nu ne îndepărtăm de la subiect! Există vreo legătură între *cântecul care ucide* şi *secretul lui Toth?*

— Fără îndoială, dragă maestre, altfel nu aş fi fost aici să vă vorbesc despre acest lucru...

— în fine, vreţi să ajungeţi la subiect? Care a fost scopul venirii dumitale aici?

— Să vă întreb, ca pe cel mai savant dintre toţi, dacă o fiinţă care cunoaşte *secretul lui Toth* poate ucide pe cineva prin mijloace necunoscute celorlalţi muritori. Ceea ce vreau să ştiu, eu, Gaspard Lalouette, pe care întâmplarea l-a desemnat ca expert care să se pronunţe în această istorie lugubră, este următorul lucru, de fapt singurul motiv pentru care am venit să vă caut: – Martin Latouche a putut să fie asasinat? Maxime d'Aulnay a putut să fie asasinat?
Jehan Mortimar a putut să fie asasinat?

Dl. Lalouette nu terminase de formulat această triplă ipoteză, că Ajax şi Ahile îşi deschiseră fălcile enorme şi scoaseră un urlet a mort mai înfricoşător ca primul! În faţa lor, marele Loustalot, cu ochii din nou imobili ca *aceia ai cuiva care asculta în depărtare şi nu aude ceva anume,* Loustalot, în persoană, se făcuse alb ca varul.

De data aceasta însă, nu le mai opri pe cele două matahale şi, pe lângă urletul câinilor, dl. Gaspard Lalouette crezu că aude un alt urlet mai înfiorător, mai îngrozitor, un urlet care ar fi avut ceva omenesc în el.

Fără îndoială că era vorba de o iluzie; câinii tăcură în

cele din urmă şi ceea ce ar fi putut fi un urlet omenesc se stinse în acelaşi timp.

Atunci, dl. Loustalot zise, cu ochii din nou plini de viaţă, strălucitori, după ce tuşi scurt:

— Bineînţeles că nu au fost asasinaţi... Aşa ceva nu e cu putinţă.

— Nu-i aşa? Acest lucru nu e posibil!... exclamă domnul Loustalot! Şi nu există niciun *secret al lui Toth* care să stea în picioare!...

Dl. Loustalot îşi scarpină vârful nasului... murmurând:

— Hm! Hm!

Ochii săi îşi schimbaseră din nou expresia... erau absenţi... Dl. Lalouette vorbea în continuare, dar era clar că dl. Loustalot nu-l auzea... nici nu-l mai vedea... uită chiar că se mai afla acolo...

Şi dl. Loustalot uită atât de bine că dl. Lalouette era acolo, încât se ridică, calm, fără un cuvânt de rămas bun sau de politeţe la adresa oaspetelui său şi închise uşa, lăsându-l pe dl. Gaspard Lalouette în paza celor doi gardieni.

Nefericitul, care nu mai înţelegea nimic din ce se petrecea, complet uimit, începu să strige.

Apoi tăcu, căci propria sa voce avea darul, se pare, să-i

exaspereze pe cei doi câini, care-şi arătau colţii fioroşi.

Se dădu câţiva paşi înapoi spre fereastra pe care o deschise şi îşi spuse în sine:

— Dacă-l văd trecând pe uriaş, îi fac semn, căci, fără îndoială, marele Loustalot m-a uitat aici cu câini cu tot.

Nu văzu însă pe nimeni trecând... Sub fereastră se întindea un adevărat ocean de ninsoare, în curte nu era nimeni, pe câmp nu era nimeni... şi noaptea avea să se lase atât de repede, după obiceiul ei în acest anotimp.

Se întoarse şiroind de transpiraţie în ciuda frigului, asaltat de cele mai întunecate presimţiri. Câinii îşi închiseseră boturile. Avu atunci curajoasa idee să-i mângâie, îşi arătară din nou colţii...

Şi deodată, în timp ce urletul fiarelor încetase, o tânguire omenească, da, cu siguranţă omenească, ca un strigăt de nebunie, oribil, umplu spaţiul, încât bietul om simţi cum îi îngheaţă sângele în vene. Se repezi să se uite pe fereastră... Aceeaşi pustietate albă, care vibrase la acel strigăt nebunesc. La ureche nu-i ajungea acum decât urletul celor două matahale de câini, care răsuna din nou. Dl. Gaspard Lalouette se lăsă moale pe un scaun, acoperindu-şi urechile cu mâinile... Atunci, nu mai auzi nimic şi ca să nu mai vadă boturile căscate, ale câinilor,

închise şi ochii.

Îi redeschise la zgomotul unei uşi împinse. Dl. Loustalot reapăru. Câinii tăcură din nou. Parcă niciodată nu fusese mai multă linişte în această casă.

Marele Loustalot se scuză cu multă amabilitate:

— Vă cer iertare pentru că v-am lăsat singur câteva minute... Ştiţi, aşa se întâmplă când fac câte o experienţă... Dar nu aţi rămas singur adăugă el, zâmbind destul de ciudat... Ajax şi Ahile v-au ţinut tovărăşie, după câte văd... Sunt nişte adevăraţi tovarăşi.

— Dragă maestre, răspunse cu glasul puţin schimbat dl. Lalouette care-şi revenea din emoţie, regăsind un domn Loustalot atât de amabil şi atât de natural... dragă maestre... am auzit mai adineauri un strigăt cumplit.

— Nu e cu putinţă! făcu Loustalot uimit... aici?

— Aici.

— Dar aici nu se mai află nimeni în afară de mine şi bătrânul Tobie, de care abia m-am des părţit.

— Este cineva atunci, fără îndoială, din împrejurimi.

— Fără îndoială... Ei bine, vreun braconier de pe Marne... Vreo gâlceavă cu un paznic... Păreţi, într-adevăr, foarte impresionat... Ei, haide, domnule Lalouette, nu e nimic grav... veniţi-vă în fire... staţi puţin, voi închide

fereastra... Acum suntem ca la noi acasă... să discutăm ca doi oameni cu judecată... Nu credeţi că e o idee puţin nebunească să veniţi să mă întrebaţi ce cred despre sec*retul lui Toth* şi despre cânt*ecul care ucide?* Această afacere de la Academie este extraordinară, dar trebuie să ne ferim să o amplificăm cu toate prostiile despre Cliphas de Taillebourg şi de nu mai ştiu eu ce... cum spune acel admirabil domn

Patard. Mi se pare mie, sau e cam bolnav bietul

Patard?

— Domnule, cel care m-a sfătuit să vă consult este dl. Raymond de Beyssiere!

— Raymond de Beyssiere! Un nebun!... un prieten de-al doamnei de Bithynie... un Pneumatic...

face mesele să se învârtească... şi numeşti asta un savant! El ar trebui să ştie ce este *secretul lui Toth.* De ce vă trimite la mine?

— Ei bine, iată! Mă dusesem la el, pentru că se vorbea deja de mai multe zile despre *secretul lui*

Toth, fără să se ştie ce e în realitate. Trebuie să vă spun că Cliphas, de care toată lumea şi-a bătut joc la început, apare acum într-o lumină teribilă; **s-au** făcut percheziţii la el, în laboratorul din strada Hachette şi au fost descoperite

acolo formule despre misterele umanităţii, care nu sunt atât de inofensive pe cât s-ar crede, căci, cu câteva cunoştinţe de fizică şi de chimie, s-ar părea că pot fi trimişi de *la distanţă* oameni pe lumea cealaltă!

— Ceva în genul acesta, râse dispreţuitor marele Loustalot... există şi în formula prafului de puşcă...

— Da, dar e un lucru cunoscut deja... în timp ce s-ar părea că există o formulă care nu e cunos cută de toată lumea şi care e mai periculoasă decât toate... este cea care poartă numele de secretul *lui Toth*... Se pare că pe toţi pereţii laborato rului din strada Hachette este scrisă de mai multe ori această formulă misterioasă a lui Toth. I s-a cerut – de către magistraţii presaţi de opinia publică, de ziarişti şi de mine însumi – i s-a cerut domnului Raymond de Beyssiere, care este unul dintre cei mai străluciţi egiptologi ai noştri, să ex plice ce este *secretul lui Toth.* Acesta a răspuns tex tual: „Dezlegarea *secretului lui Toth* se găseşte în următorul text: „Moartea te va atinge, dacă vreau, la nas, la ochi, la gură şi la urechi, căci eu sunt stăpânul aerului, al luminii şi al sunetului”.

— Ce individ uimitor, bătrânul Toth! făcu marele Loustalot dând din cap cu un aer pe jumătate serios, pe jumătate batjocoritor. — Dacă ar fi să-l credem pe Dl.

Raymond. De Beyssiere, ar trebui să vedem în el pe inventatorul magiei. Grecii îl numeau Hermes şi se pare că era de nouă ori mai mare. S-a găsit formula sa scrisă la Sakkarah, pe zidurile camerelor mortuare din piramidele regilor din a V-a şi a VI-a dinastie; acestea sunt cele mai vechi texte pe care le cunoaştem şi această formulă era înconjurată de altele, care fereau de muşcătura şerpilor şi, în general, de a oricărui animal care poate hipnotiza.

— Dragul meu domn Lalouette, declară marele Loustalot, vorbiţi ca din carte. E o plăcere să vă ascult.

— Sunt înzestrat, dragă maestre, cu o memorie excepţională, dar nu mă împăunez cu acest, lucru.

Sunt cel mai neştiutor dintre oameni şi vin cu umi linţă la dumneavoastră să vă cer părerea despre *secretul lui Toth*... Dl. Raymond de Beyssiere nu ascunde faptul că *dezlegarea* faimosului secret scrisă pe mormânt era urmată de semne misterioase ca cele algebrice sau chimice, asupra cărora au trudit generaţii întregi de egiptologi. Şi mai spunea că aceste semne care dau puterea de care vorbeşte Toth au fost descifrate de Cliphas de la Nox. El ar fi afir mat cu mai multe prilejuri acest lucru şi s-a găsit şi în hârtiile sale, în timpul percheziţiei făcute în strada Hachette, un manuscris

intitulat *De la forţele trecutului la cele ale viitorului,* care ar face să se creadă că Cliphas ar fi descifrat, într-adevăr, secretele de temut ale savanţilor din acea epocă. Cred că ştiaţi că preoţii primului stat egiptean descoperi seră deja electricitatea?

— Hai că-mi placi, Lalouette, zâmbi Loustalot aplecându-se ca o maimuţă ca să-şi prindă vârful picioarelor cu mâinile sale mici. Dar continuă... mă distrează teribil.

Dl. Gaspard Lalouette fu cât pe ce să se sufoce din pricina faniiliarismului vulgar al maestrului, dar gândind că oamenii de geniu nu ar putea să se mişte în cadrul unei politeţi fabricate de oamenii de rând, continuă fără să aibă aerul că şi-ar fi dat seama de ceva:

— Acest domn Raymond de Beyssiere este foarte ferm asupra acestui punct. El a adăugat chiar: „Ar putea să fie la curent cu forţele incomensurabile ale dezagregării materiei, pe care noi abia am descoperit-o şi poate chiar să fi măsurat aceste forţe, ceea ce i-ar permite să facă o mulţime de lucruri”. Marele Loustalot îşi dădu drumul la vârfurile picioarelor, se destinse ca un arc şi se proţăpi în faţa domnului Lalouette, aruncându-i următoarele cuvinte neaşteptate:

— Fii atent ce spui, îndopatule!

Dl. Lalouette rămase nemişcat, apoi spuse:

— Vi se pare totul ridicol, dragă maestre.

— Te cred şi eu!

— Nu sunt supărat, răspunse imediat domnul Lalouette, zâmbind cu amabilitate dragului său maestru, văzând că lucrurile iau această întorsătură. Imaginaţi-vă că m-am lăsat impresionat în cele din urmă, ca atâţia alţii. De îndată ce a apărut textul *secretului lui Tofh:* „Moartea te va atinge dacă vreau, la nas, la ochi, la gură şi la urechi, căci eu sunt stăpânul aerului, al luminii şi al sunetului”, imediat s-au găsit oameni gata să explice totul.

— Ah, da!?

— La gândul că, deţinând *secretul lui Toth.*

Cliphas este stăpânul *sunetului,* cu toţii şi-au amintit cuvintele lui Babette, despre *cântecul care ucide!*

Şi au mai spus că Cliphas sau muzicantul au intro dus ceva în mecanismul flaşnetei, *o forţă care ucide cântând* şi care fusese închisă în cutie, apoi înlătu rată. De aceea am cerut o examinare a flaşnetei.

— Povestea aceasta vă interesează chiar foarte mult, domnule Lalouette? întrebă savantul cu o voce foarte tăioasă, ce-l descumpăni cu totul pe bietul domn Lalouette care, între noi fie vorba, nu era prea timid.

— Nu m-a interesat nici mai mult nici mai puţin decât celelalte, răspunse el destul de încurcat. Ştiţi, eu am vândut flaşnete la viaţa mea... flaşnete vechi... şi am vrut să văd...

— Şi ce aţi văzut?

— Vă rog să mă ascultaţi, maestre... nu am văzut nimic în interiorul flaşnetei, dar am descoperit lângă ea ceva... un obiect pe care, iată...

Şi dl. Lalouette scoase din buzunarul vestei un tub lung şi subţire, cu un capăt conic şi care semăna cu muştiucul unui instrument de suflat.

Marele Loustalot luă obiectul, îl privi şi i-l dădu înapoi.

— Este un muştiuc de la vreo trompetă veche...”

— Şi eu cred acelaşi lucru. Imaginaţi-vă, maes tre, că acest muştiuc se potrivea de minune la un orificiu din flaşneta Barberi, iar eu nu am văzut niciodată un muştiuc de genul ăsta la o flaşnetă Barberi... Vă cer iertare... dar, obsedat de toate prostiile pe care le-am auzit, mi-am zis:

„Acesta este, pesemne, muştiucul care era destinat să transmită într-o anumită direcţie su*netul care ucide”.*

— Da! Ei bine, dragul meu anticar Lalouette, cred că mi-e de ajuns! Sunteţi la fel de prost ca **şi** ceilalţi!... şi ce o să faceţi cu acest muştiuc?

— Dragă maestre, spuse Lalouette, ştergându-şi fruntea... nu voi face nimic şi nu mă voi mai ocupa de flaşnetă, dacă un om ca dumneavoastră mă asigură că *secretul lui Toth...*

— Este secretul unor imbecili!... Adio, domnule Lalouette, adio!... Ajax! Ahile! Lăsaţi-l pe acest domn să plece!

Dar Lalouette, care era liber acum să iasă, nu profită de ocazie.

— Încă un cuvânt, dragă maestre... şi mă voi simţi cu conştiinţa împăcată cum nu vă puteţi imagina; îmi voi permite să vă explic acest lucru mai târziu.

— Despre ce este vorba? întrebă Loustalot ciulind urechile şi oprindu-se pe palier.

— Iată! Cei care au susţinut că Cliphas l-ar fi putut asasina pe Martin Latouche cu ajutorul *cântecului care ucide,* au pretins că Maxime d'Aulnay ar fi fost omorât de nişte raze, conform *secretului lui Toth* care vorbeşte de forţa ucigătoare a luminii.

— Cu raze? E clar, sunteţi nebuni de legat! De ce cu raze?

— Da, i-ar fi fost trimise în ochi, cu ajutorul unui aparat, raze otrăvite şi ar fi murit din cauza lor. În sprijinul celor

spuse, aceştia afirmă că o rază l-a atins pe Maxime d’Aulnay în timp ce-şi citea discursul... şi că dl. D’Aulnay ar fi făcut, înainte de a se prăbuşi ca fulgerat, gestul celui care ar vrea să alunge o muscă sau să se apere de o rază strălucitoare care îl deranjează.

— Aha!... I-a fost trimisă!... Poc! Chiar în ochi!

— În fine, *secretul lui Toth* permite uciderea pe gură sau prin nas. Aceşti nebuni, căci sunt convins că nu pot fi consideraţi altfel, aceşti nebuni, dragă maestre, au ales pentru Jehan Mortimar moartea prin nas!

— Nici nu se putea ceva mai bine, domnule! declară marele Loustalot, pentru poetul *parfumurilor tragice.*

— Da, *parfumurile sunt uneori mai tragice decât ne putem închipui.*

— Floricele pe câmpii!

— Râdeţi, maestre, râdeţi! Dar vreau să vă fac să râdeţi până la capăt. Aceşti domni pretind că prima scrisoare adusă lui Jehan Mortimar, cu teribila frază despre parfumuri, este autentică, scrisul este al lui Cliphas, în timp ce a doua ar fi trimisă de un amator de glume proaste, în scrisoarea sa, Cliphas ar fi introdus o otravă care nu lasă urme, precum cea a familiei Borgia, de care aţi auzit cu siguranţă vorbindu-se.

— Praf în ochi!

S-ar fi putut crede că felul atât de dispreţuitor cu care marele Loustalot credea de cuviinţă să răspundă la întrebările atât de serioase ale domnului Gaspard Lalouette, va sfârşi prin a pune capăt răbdării şi politeţei expertului anticar în comerţul cu tablouri, dar, dimpotrivă, acesta, nemaiputând de bucurie, îl luă pe marele Loustalot în braţe *şi-l* copleşi cu mângâieri, îl îmbrăţişă în timp ce reputatul savant abia se mai ţinea pe picioarele sale scurte.

— Dă-mi drumul! strigă el, dă-mi drumul! Dacă nu, îi pun pe câini să te sfâşie.

Dar, printr-o întâmplare fericită, câinii nu mai erau acolo şi bucuria domnului Lalouette nu mai avea margini.

— Ah, ce uşurare! strigă el. Ce bine îmi pare!...
Cât sunteţi de bun! Cât sunteţi de mare!... Ce geniu!...

— Sunteţi nebun de legat! spuse Loustalot, eliberându-se în sfârşit, furios, neînţelegând ce i s-a întâmplat.

— Nu! Ei sunt nebuni de legat! Mai repetaţi o dată, dragă maestre, şi m-am dus!

— Desigur! Sunt *nebuni de-a binelea!*

— Ah! *Nebuni de-a binelea. O* să ţin minte: nebuni de-a binelea!

— De-a binelea! repetă savantul.

Şi amândoi începură: „Nebuni de-a binelea! Nebuni de-a binelea!...”

Râdeau acum, ca cei mai buni prieteni din lume.

În sfârşit „dl. Lalouette dori să plece. Dl. Loustalot. Îl însoţi foarte amabil până în curte şi acolo „văzând că se lăsase întunericul, îi spuse domnului Lalouette:

— Staţi puţin! O să vă conduc o bucată de drum cu o lanternă; nu vreau să cădeţi în râu.

Reveni de îndată cu o lanternă mică aprinsă pe care o balansa la înălţimea picioarelor sale scurte.

— Să mergem, zise el.

Deschise poarta şi apoi o încuie cu grijă. Nu-l mai văzură pe uriaşul Tobie. Dl. Lalouette îşi spuse în sinea lui:

„Ce mi s-a îndrugat că omul acesta ar fi distrat? Uite cum se gândeşte La toate”.

Merseră astfel vreo zece minute până la malul râului Mame, unde dl. Lalouette regăsi cărarea. Acolo, ca o persoană căreia nu-i displăcea tonul preţios dintr-o conversaţie, crezu de cuviinţă să spună, înainte de a se despărţi de marele Loustalot şi după ce se scuză, o dată în plus, de deranjul pe care îl făcuse:

— E clar, dragă maestre, marele nostru Paris a decăzut.

Iată trei decese care sunt cele mai naturale din lume. În loc să se dea o explicaţie, aşa cum am procedat noi, făcând apel la raţiune, Parisul preferă să dea crezare tuturor circarilor care-şi dau nişte aere ce ar face să roşească şi pe bunul Dumnezeu.

— *Praf în ochi!* mai spuse Loustalot şi făcu stânga-mprejur, cu lanternă cu tot, lăsându-l pe dl. Gaspard Lalouette cu gura căscată, pe malul râului, în bezna nopţii.

De departe, lumina lanternei dansa pe albul zăpezii... apoi dispăru ultima pâlpâire şi deodată, acea tânguire înfiorătoare, strigătul cumplit al morţii, urletul omenesc răsună în depărtare... Urmat de lătratul disperat, prelung al câinilor.

Dl. Lalouette, care se oprise cu sufletul la gură din cauza strigătului înspăimântător, avu impresia că urletele fiarelor se apropie... Atunci o luă la goană cât îl ţineau picioarele.

RATA NEMURIRII ESTE ÎN SCĂDERE ÎN FRANŢA

Cei treizeci şi nouă! Zarurile fuseseră aruncate. Lumea vorbea acum despre cei *treizeci şi nouă.*

Nu mai erau decât *treizeci şi nouă* de academicieni!

Nimeni nu se mai prezenta pentru a fi al patruzecelea.

De la ultimele evenimente, se scurseseră mai multe luni de când nicio candidatură nu fusese propusă pentru *fotoliul cu stafii.*

Academia era dezonorată...

...Şi când, din întâmplare, ilustra Societate trebuia să desemneze câţiva colegi ce urmau să scoată în evidenţă, conform, uzanţelor, prin prezenţa lor în uniformă, strălucirea vreunei ceremonii publice, de obicei funebre, era o întreagă tragedie.

Care mai de care inventa vreo boală sau descoperea într-un colţ uitat de provincie vreo rudă pe moarte, numai să nu apară în public în fracul cu frunze de stejar şi cu spada având mâner de sidef.

Of, ce vremuri!

Nemurirea însăşi era atinsă de boală şi nu era pomenită

decât cu umbra unui surâs.

Căci totul ia sfârşit în Franţa cu un surâs, chiar atunci când un cântec poate ucide.

Ancheta se încheiase rapid şi afacerea fu clasată. **Se** părea că nu mai rămăsese din această cumplită aventură, în care opinia publică înnebunită nu văzuse decât crime, altceva decât amintirea *unui fotoliu care aducea ghinion.*

...Şi pe care niciun om nu mai avea curajul să-l ocupe de acum înainte...

Ceea ce, în realitate, era de râs.

Aşadar:

Oroarea în faţa triplei tragedii inexplicabile dispărea la un surâs*: — Cei treizeci şi nouă!*

Nemurirea îşi redusese numărul cu *unul* şi acest lucru era suficient ca să o acopere pentru totdeauna de ridicol.

Devenise totul atât de ridicol, încât dorinţa de odinioară de a face parte dintr-o Societate care reunea, fără excepţie, cele mai nobile spirite ale epocii, dispăruse cu totul.

Chiar, pentru celelalte fotolii, căci între timp se mai eliberaseră vreo două-trei, candidaţii se lăsau rugaţi. La naiba! Nimeni nu scăpa ocazia să-i ironi*zeze* puţin pentru că se prezentau să candideze pentru un alt fotoliu decât

cel al Monseniorului d’Abbeville.

Îşi făceau vizitele protocolare, ruşinaţi şi se afla că există candidaţi abia în ultima clipă, pentru că era extrem de penibil să fie ascultat un discurs în Memoria cuiva, în timp ce elogiile ce urmau să fie aduse Monseniorului d’Abbeville, lui Jehan Mortimar, Maxime d’Aulnay şi Martin Latouche se lăsau aşteptate.

Nici mai mult, nici mai puţin, candidaţii erau consideraţi nişte laşi şi se putea chiar prevede momentul în care recrutarea „nemuritorilor” să fie aproape imposibilă.

În aşteptarea acestui eveniment, nu erau mai mulţi de treizeci şi nouă!

Cei treizeci şi nouă!... Dacă Nemurirea ar f*i* avut păr, în general însă era cam cheală, cu siguranţă că şi l-ar fi smuls...

Îi mai rămânea, ce-i drept, o şuviţă pe ici, pe colo, precum cea de pe capul domnului Hippolyte Patard, dar şuviţa era atât de jalnică încât ar fi stârnit mila oricui. O şuviţă atârnând *pe* frunte, ca o lacrimă.

Cât de mult se schimbase dl. Hippolyte Patard! Până atunci i se cunoşteau doar cele două culori; trandafiriul şi gălbejeala ca lămâia. Acum mai adoptase una, a treia, care era greu de definit pentru că nici nu putea fi

considerată drept o culoare. Era acel gen de culoare negativă, dacă se poate spune aşa, cu care anticii colorau obrajii palizi ai *zeiţelor Infernului.*

Dl. Secretar părea că vine direct din Infern, unde crezuse, cu mâna pe suflet, că urma să coboare.

După moartea lui Martin Latouche, fusese ţintuit la pat de remuşcări cumplite şi fu auzit, în timpul delirului, învinuindu-se de sfârşitul tragic al nefericitului meloman. Îi cerea iertare lui Babette şi nu-i trebui nici mai mult nici mai puţin decât închiderea urmăririi penale, declaraţiile medicului, Vizitele colegilor pentru a-i reda judecata. Regăsindu-şi bunul simţ, înţelese că niciodată Academia nu avea mai multă nevoie de serviciile sale. Se sculă din pat şi-şi reluă nobila sa misiune cu eroism.

Dar nu-i trebui mult ca să-şi dea seama că Nemurirea nu mai reprezenta pentru el viaţa însăşi.

Când se ducea la Institut, era nevoit să o ia pe căi lăturalnice ca nu cumva să fie recunoscut şi să devină obiectul batjocurii publice.

Şedinţele din Sala Dicţionarului se consumau la tânguiri sterile, suspine, vaiete inutile şi toate acestea nu grăbeau cu nimic îndeplinirea glorioasei misiuni, când deodată, într-o bună zi, în care câţiva membri ai Societăţii stăteau

tăcuţi, tolăniţi în fotolii... se auzi în sala de alături un zgomot de uşi trântite şi de paşi grăbiţi, iar Hippolyte Patard îşi făcu intrarea, triumfală, regăsindu-şi culoarea sa trandafirie.

Văzând acest spectacol, toată lumea se ridică cu Mare zgomot.

Ce se întâmplase?

Dl, secretar era atât de emoţionat încât nici nu putea să mai vorbească... Agita o bucăţică de hârtie, dar niciun sunet nu reuşea să-i iasă din gâtlejul sugrumat de emoţie... Cu siguranţă că alergătorul de la Maraton nu fusese mai vlăguit când adusese la Atena vestea înfrângerii Perşilor şi a salvării cetăţii...

Îl aşezară pe un scaun şi îi fu smulsă hârtia din mână, care fu apoi citită:

„Am onoarea să vă anunţ depunerea candidaturii mele pentru ocuparea fotoliului devenit vacant în urma deceselor Monseniorului d’Abbeville, a lui Jehan Mortimar, Maxime d’Auinay şi Martin Latouche.

Jules-Louis-Gaspard

LALOUETTE, Om de litere, *Ofiţer al Aacademiei* Strada Laffitte nr. 32 bis, Paris”.

ÎN FRANŢA SE MAI GĂSEŞTE CÂTE UN CETĂŢEAN ONEST ŞI CURAJOS...

Toată lumea se îmbrăţişa cu efuziune. Amintirea acestei manifestări de entuziasm a rămas în istoria Academiei sub numele de *îmbrăţişarea Lalouette.*

Cei care se găseau în sală regretau lipsa celorlalţi „pentru a se putea bucura din plin.

Râdeau. Se îmbrăţişau şi râdeau toţi şapte.

Nu erau decât şapte, pentru că, la vremea aceea, academicienii veneau la şedinţe cât mai rar posibil, compania nefiind prea veselă.

Acea şedinţă fu însă memorabilă.

Toţi cei şapte hotărâră pe loc să-i facă o vizită acestui domn Jules-Louis-Gaspard Lalouette. Voia să-l cunoască neîntârziat şi, printr-un demers ieşit şi el din cadrul uzanţelor, să-l lege definitiv de destinul său academic. Pe scurt, să-l „oblige”.

Aşteptară ca dl. Hippolyte Patard să-şi vină puţin în fire şi coborâră apoi cu toţii la portar pe care-l trimiseră în căutarea a două maşini.

Se gândiseră deja să meargă pe jos până în strada

Lafitte, le-ar fi prins bine „să ia puţin aer curat”, mai ales că de mult timp nu mai respiraseră atât de uşor, dar se temură că dl. Director şi dl. Cancelar vor fi recunoscuţi pe stradă – deşi nu mai erau aceiaşi pe care i-am cunoscut deja, pentru că biroul se reînnoia o dată la trei luni – ca şi pe dl. Secretar al Academiei, şi că ar putea izbucni vreun conflict din care demnitatea academică să fi avut de suferit.

Şi apoi, pentru a fi sinceri până la capăt, cu toţii se grăbeau să-l cunoască pe noul lor coleg. Vă imaginaţi, desigur, că pe drum nu s-a vorbit decât despre acesta. În prima maşină, se întrebau: „Cine este oare acest domn Lalouette, om de litere? Numele lui nu îmi este necunoscut. Mi se pare chiar că a publicat ceva de curând pentru că numele lui era în ziare”.

În cea de a doua se discuta:

„Aţi remarcat că a adăugat sub semnătură o formulă ciudată: «Ofiţer al Academiei»? Este o persoană spirituală care doreşte să ne sugereze că face parte deja din instituţia noastră”.

Şi fiecare spunea vrute şi nevrute, ca atunci când viaţa devine deodată mai frumoasă.

Dl. Hippolyte Patard era singurul care nu spunea nimic,

pentru că bucuria sa intimă îi era prea preţioasă ca să o risipească în cuvinte inutile.

El nu se întreba de fel: „Cine este acest domn Lalouette? Ce a publicat?” Toate aceste lucruri îi erau complet indiferente. Dl. Lalouette nu era altcineva decât dl. Lalouette, adică: *al patruzecelea şi îi* acorda, fără nicio discuţie, toate calităţile.

Astfel ajunseră în strada Laffitte. Maşinile se îndepărtară. Dl. Hippolyte Patard constată că se aflau chiar în faţa numărului *32 bis şi,* urmat de colegii săi, trecu cu un pas hotărât pe sub bolta de la intrare.

Se găseau în faţa unei clădiri „arătoase”.

În pragul locuinţei, portăreasa îi întrebă pe aceşti domni unde se duc.

Dl. Secretar întrebă:

— Domnul Lalouette?

— Trebuie să fie la ora asta la el în magazin, domnule.

Cei şapte se priviră. „În magazin, dl. Lalouette, om de litere?” Pesemne femeia se înşela. Dl. Secretar preciză atunci:

— Dorim să-l vedem pe dl. Lalouette, ofiţer al Academiei.

— Exact domnule, v-am spus doar că este la el la

magazin. Intrarea e prin stradă.

Cei şapte salutară, destul de miraţi şi foarte dezamăgiţi... Se treziră din nou în stradă examinând, magazinul unui anticar deasupra căruia citiră următorul nume: Gaspard Lalouette.

— Am nimerit-o bine! făcu dl. Patard.

Priveau vitrina în care se vedeau o mulţime de mărunţişuri şi un tablou vechi ale cărui culori aproape nu se mai distingeau.

— Aici se vând de toate constată dl. Director pe un ton înţepat.

Dl. Cancelar spuse:

— Nu e cu putinţă! Acest domn are scris pe car tea lui de vizită „om de litere”.

Dar dl. Secretar spuse cu o voce răguşită:

— Vă rog, domnilor, renunţaţi la aerele dumneavoastră de superioritate!

Deschise uşa cu curaj şi pătrunse în magazin, urmat de colegii lui, nu prea în largul lor, dar neîndrăznind să mai facă vreo remarcă. Dl. secretar le arunca nişte priviri ucigătoare. Din umbra încăperii, apăru o doamnă având la gât un lanţ frumos de aur masiv. De vârstă mijlocie, trebuie să fi fost frumoasă în tinereţe: Avea şuviţe albe de

păr care îi dădeau un aer distins, îi întrebă pe aceşti domni ce doreau. Dl. Patard făcu o plecăciune adâncă şi răspunse că doreau să-l vadă pe dl. Lalouette, om de litere, ofiţer al Academiei. Dl. Secretar, adoptând un ton de caporal la manevre, dădu o comandă:

— Anunţaţi Academia!

Îşi fixă colegii cu intenţia vizibilă de a-i da pe toţi pe mâna poliţiei dacă ar face vreo mişcare greşită.

Doamna lăsă să-i scape un strigăt uşor, îşi duse mâna la piept, dând impresia că nu s-a hotărât dacă e cazul să leşine sau nu, apoi dispăru în întunericul camerei.

— Doamna Lalouette, fără îndoială, zise dl. Patard; arată foarte bine.

Într-o clipă, doamna reveni însoţită de un domn foarte plăcut, pe al cărui pântece rotund strălucea un lanţ frumos de aur masiv.

Domnul avea paloarea unei statui de marmură, înaintă către vizitatori fără să poată scoate un cuvânt.

Dl. Hippolyte Patard, care stătea însă de veghe, îl făcu de îndată să se simtă în largul său:

— Dumneavoastră sunteţi domnul Gaspard Lalouette, ofiţer al Academiei, om de litere, care doriţi să vă depuneţi candidatura pentru locul Monseniorului d’Abbeville? Dacă

este aşa, domnule – dl. Lalouette, care nu-şi putea stăpâni emoţia care-l sufoca, făcu un semn afirmativ – dacă este aşa, domnule, permiteţi-mi, în numele domnului dl rector al Academiei, al domnului cancelar, al cole gilor mei şi al meu personal, să vă felicit. Datorită dumneavoastră se va mai auzi în Franţa, o dată pentru totdeauna, că se mai găseşte câte un cetăţean onorabil şi curajos care să facă să se ruşineze, prin exemplul său, publicul credul.

Şi dl. Secretar strânse solemn mâna domnului Gaspard Lalouette.

— Ei hai, răspunde, Gaspard! îl îndemnă doam na cu părul alb.

Dl. Lalouette o privi pe soţia sa, apoi pe noii ve niţi, din nou pe soţia sa, în final pe dl. Hippolyte
Patard şi citi pe figura bună şi cinstită a acestuia o expresie de adâncă încurajare, încât se simţi înbărbătat...

— Domnule! spuse el, atâta onoare mă copleşeşte!... Daţi-mi voie să v-o prezint pe soţia mea.

Auzind cuvintele „soţia mea”, dl. Director şi dl, cancelar schiţară un zâmbet care le pieri sub privirea cumplită a domnului Patard şi le arătă gravitatea situaţiei.

Doamna Lalouette se înclină şi spuse:

— Domnii au venit, cu siguranţă, să discute. „Vă veţi

simţi mai bine în încăperea din spatele maga zinului, şi îi conduse în camera din fund.

Expresia folosită „încăperea din spatele magazinului” îl făcu chiar pe dl. Hippolyte Patard să facă o grimasă, dar în momentul în care academicienii pătrunseră în această cameră, fură cu toţii bucuroşi să recunoască faptul că se găseau într-un adevărat muzeu, aranjat cu un gust desăvârşit şi unde, pe pereţi sau în vitrine, puteau fi admirate obiecte minunate: tablouri, statuete, bijuterii, dantele, broderii de preţ.

— Vai, doamnă, ce minuni aveţi în spatele maga zinului! exclamă dl. Hippolyte Patard. Câtă mo destie! Nu am văzut un salon mai frumos, mai pre ţios sau dovedind mai mult simţ artistic în tot
Parisul.

— Parcă am fi la Luvru! declară dl. Director.

— Ne copleşiţi! îndrăzni să spună doamna Lalouette, împăunându-se.

Cu toţii începură să laude splendorile micului muzeu.

Dl. Cancelar spuse:

— Bănuiesc că vă vine foarte greu să vă despăr ţiţi de aceste lucruri atât de frumoase...

— Fiecare trebuie să-şi câştige existenţa într-un fel sau

altul! răspunse cu umilinţă dl. Gaspard.

— Evident! încuviinţă dl. Secretar. Nu cunosc o meserie mai nobilă decât cea care constă în a dărui frumuseţea!...

— Cu adevărat! aprobă întregul grup.

— Când m-am referit la o meserie, reluă dl. Hippolyte Patard, m-am exprimat greşit. Există atâtea capete încoronate care-şi vând colecţiile. Nu trebuie să fii negustor ca să faci acest lucru. Este dreptul dumneavoastră, dragă domnule Lalouette, să vă vindeţi colecţiile.

— Este exact ceea ce încerc să-i explic soţului meu, domnule, interveni doamna Lalouette – discutăm în fiecare zi despre acest lucru. Până la sfârşit a înţeles şi în catalogul de comerţ Bottin nu va mai apărea: dl. Gaspard Lalouette, negustor de tablouri, expert anticar, ci: dl. Gaspard Lalouette, colecţionar.

— Doamnă! exclamă încântat dl. Hippolyte Patard, doamnă, sunteţi o femeie remarcabilă! Numele dumneavoastră ar trebui să figureze printre cele ale persoanelor de vază din Paris.

Şi îi sărută mâna.

— Oh, desigur, răspunse ea, acest lucru se va petrece când soţul meu va ajunge la Academie.

Se aşternu o clipă de linişte întreruptă de tusete jenate.

Dl. Hippolyte Patard aruncă o privire autoritară asupra tuturor şi se aşeză hotărât pe un scaun.

— Vă rog să luaţi loc cu toţii, porunci el... Avem de discutat lucruri serioase.

Toată lumea i se supuse. Doamna Lalouette se juca cu lanţul gros de aur de la gât. Alături de ea, dl. Gaspard Lalouette îl fixa pe dl. Secretar al Academiei cu o privire în care se regăsea neliniştea elevului nepregătit care se trezeşte în faţa examinatorilor, în ziua bacalaureatului.

— Domnule Lalouette, spuse dl. Patard, sunteţi om de litere; acest lucru înseamnă că vă place *pur* şi simplu literatura sau că aţi publicat deja ceva?

După cum decurgeau lucrurile, se părea că dl. secretar îşi lua măsurile de precauţie necesare în cazul în care dl. Lalouette nu ar fi publicat nimic.

— Domnule secretar al Academiei, eu am publicat deja două lucrări care sunt, îndrăznesc să afirm, foarte apreciate de amatorii de artă, răspunse cu siguranţă în glas negustorul de tablouri.

— Foarte bine! Care sunt titlurile acestor lucrări, vă rog?

— *Despre arta înrămatului.*

— Perfect!

— Şi o altă lucrare despre autenticitatea semnăturilor pictorilor noştri cei mai celebri.

— Bravo!

— Evident că aceste lucrări nu sunt de loc cunoscute marelui public, ci numai celor care frecventează pavilionul de vânzare a tablourilor.

— Dl. Lalouette este prea modest, declară doamna Lalouette jucându-se cu lanţul de aur. Avem o scrisoare de felicitare din partea unui personaj care a ştiut să-l aprecieze pe soţul meu la adevărata sa valoare. Vorbesc de Monseniorul prinţ de Conde.

— Monseniorul prinţ de Conde! exclamară toţi academicienii ridicându-se în picioare ca unul singur.

— Iată scrisoarea.

Şi d-na Lalouette scoase, într-adevăr, o scrisoare din corsajul opulent.

— Nu mă părăseşte nicio clipă! spuse ea. După dl. Lalouette este ce am mai scump pe lume.

Toţi academicienii erau preocupaţi acum să examineze scrisoarea care era cu adevărat din partea prinţului, şi încă una din cele mai elogioase. Bucuria era generală. DL Hippolyte Patard se întoarse spre dl. Lalouette şi îi strânse mâna mai să i-o rupă.

— *Dragul meu coleg,* îi spuse el, sunteţi un erou!

Dl. Lalouette se înroşi din cap până-n picioare.

Ridică fruntea. Domina deja întreaga situaţie. Soţia sa îl privea cu mândrie.

Repetau cu toţii:

— Da, într-adevăr, sunteţi un erou.

Dl. Patard continuă:

— Academia ar fi onorată să vă primească în mijlocul ei.

— Nu ştiu, domnule, răspunse dl. Lalouette cu o prefăcută umilinţă, căci îşi dădea seama că „treaba era ca şi făcută”, dacă nu ţintesc prea sus, *eu, un scriitoraş amărât,* să fiu atât de onorat?

— Ei! strigă dl. Director, care-l privea acum pe dl. Lalouette cu drag, de când citise scrisoarea prin ţului de Conde!... Asta le va da de gândit tuturor

Imbecililor!

Dl. Lalouette nu ştiu mai întâi cum ar trebui să reacţioneze la o asemenea remarcă, dar era atâta veselie pe figura domnului director, încât se gândi că acesta-nu intenţionase nicio clipă să fie dezagreabil, ci, pur şi simplu, spunea adevărul.

— Au fost multe lucruri reale în toată povestea asta,

recunoscu el. Îl ascultau cu toţii. Erau curioşi să ştie care era părerea domnului Lalouette despre toate nenorocirile care se abătuseră asupra Academiei.

Acum nu se temeau decât de un singur lucru: să nu revină asupra hotărârii luate. Spuse:

— În ceea ce mă priveşte e foarte simplu! Deplâng pe bieţii oameni, care pot admite, la un joc să iasă negrul de douăzeci şi una de ori la rând, dar nu admit, cu niciun chip, trei morţi naturale una după alta, la Academie!

Se auziră aplauze. Dl. Director, care habar n-avea de jocul de ruletă, avu nevoie de explicaţii suplimentare. Dl. Lalouette fu lăsat să vorbească, îl studiau. Erau mulţumiţi de el, dar căzură într-o admiraţie totală când, cu ocazia unui incident pur lingvistic care s-a ivit între dl. Cancelar şi dl. Secretar, dl. Lalouette îl arbitră cu o autoritate remarcabilă. Iată cum s-au petrecut lucrurile.

— În sfârşit, voi putea trăi şi eu de acum încolo, datorită acestui om extraordinar! exclamă dl. Patard plin de entuziasm. Pe cuvânt de onoare, nu mai rămăsese decât umbra de mine, îmi atârnau *pungile obrazului!*

— Vai, domnule secretar! reclamă dl. Cancelar: se spune îmi atârna *obrazul pungit!* Cuvintele nu sunt folosite în acelaşi context.

În acel moment, dl. Lalouette, îi tăie vorba domnului Patard, interveni şi spuse dintr-o suflare, aproape fără să respire:

— *Pungă,* alterare a expresiei *obraz pungit,* substantiv feminin. Punga pe care unele maimuţe rozătoare o au în obraz de-o parte şi de alta a gurii. Pun gile sunt rezervoare pentru alimentele care nu sunt consumate imediat. La lilieci, ele facilitează zborul permiţând pătrunderea aerului în ţesutul celular subcutanat. Prin extensie şi în glumă, obraji care atârnă. Sunt părţile laterale ale râtului de porc sau ale capului de viţel!

Nu mai era nimic de adăugat. Toţi îşi ţineau gura, cu toate titlurile academice. Dar admiraţia se transformă în umilinţă, iar umilinţa în consternare, când, trecând prin faţa unui gen de masă împărţită de un anumit număr de şanţuri paralele în care alunecau nişte bile mobile, însuşi dl. Director întrebă ce este acest obiect şi primi răspunsul de la dl. Lalouette: este un *abac* şi atunci dl. Director întrebă ce era o abacă.

Dl. Lalouette se umflă în pene, aruncă o privire triumfătoare dnei Lalouette şi spuse:

— Domnule director, se spune *un abac. Abacul* este un substantiv masculin care vine din grecescul *abax,* tejghea,

bufet. La greci, masa aflată în sanctuarul pe care se puneau ofrandele. La romani: bufetul pe care se punea vesela de preţ. În matematică: maşină de calcul de origine greacă, folosită de romani în operaţiile aritmetice. Chinezii, tătarii, mongolii l-au folosit. Ruşii l-au adaptat, în arhitectură: blocul de piatră care se interpune între capitelul unei coloane şi arhitravă. Vitruvius, domnule director, se serveşte de cuvântul *plinta* pentru a desemna *abacul.*

Auzindu-l pe negustorul de tablouri vorbind de Vitruvius, coborâră cu toţii, fruntea, cu excepţia domnului Patard, ai cărui ochi străluceau. Povestea aceasta îl cucerise definitiv.

„Fotoliul Monseniorului d’Abbeville îşi va găsi o persoană demnă să-l ocupe”, îşi spuse el.

Din acel moment i se adresară domnului Lalouette plini de respect, apoi, puţin jenaţi şi temându-se să nu mai facă vreo greşeală de exprimare, îşi luară rămas bun. Se despărţiră de dl. Lalouette felicitându-l şi sărutară mâna „soţiei” care le păru foarte impunătoare.

Numai dl. Patard mai rămase, la rugămintea domnului Gaspard Lalouette, care îl făcuse să înţeleagă că ar avea să-i spună ceva între patru ochi.

Rămaşi singuri, dl. Lalouette o rugă pe doamna Lalouette să părăsească încăperea.

— Du-te, fetiţa mea, o rugă el.

Aceasta plecă suspinând şi implorându-l din priviri pe dl. Patard.

— Cu ce vă pot fi de folos, dragul meu coleg?
Întrebă dl. Patard uşor neliniştit.

— Trebuie să vă fac o mărturisire, domnule secretar, acest lucru va rămâne între noi, dar este absolut necesar să nu văascund nimic... între noi doi, vom putea, cu siguranţă, să remediem eventualele inconveniente ale situaţiei create... pentru că, în ceea ce priveşte discursul, de exemplu...

— Ce anume?... discursul?... Fiţi mai clar, dragă domnule Lalouette, nu vă înţeleg... Nu aţi putea să redactaţi un discurs?

— Oh, ba da, nu există niciun impediment din acest punct de vedere!

— Atunci, ce e?

— Ei bine... Trebuie citit...

— Normal, pentru că e prea lung ca să fie în văţat pe de rost.

„Iată exact ceea ce mă tracasează, domnule secretar...

Pentru că eu nu ştiu să citesc.

CALVARUL

Auzind aceste cuvinte, dl. Secretar sări ca şi cum ar fi primit o lovitură de bici pe spinare.

— Nu e cu putinţă! strigă el.

Îl privi pe dl. Gaspard Lalouette cu speranţa că acesta îşi bate joc de el, dar dl. Lalouette tăcea, cu ochii plecaţi, afişând un aer mai degrabă trist.

— Asta-i bună! Vă arde de glumă! exclamă dl. Patard, trăgându-l de mânecă pe dl. Lalouette.

— Nu! Nu! lăsă să-i scape dl. Lalouette, dând din cap nefericit ca un copil, nu-mi arde de glume!...

Dar dl. Secretar, care părea cuprins de un val de nebunie, reluă:

— Ce e toată istoria asta? Să fim serioşi!... Răspundeţi-mi!... Uitaţi-vă în ochii mei!...

Dl. Lalouette ridică spre dl. Patard o privire plină de umilinţă şi de durere, una din acele priviri care nu înşală pe nimeni.

De data aceasta, dl. Secretar al Academiei simţi cum un fior îi scutură trupul din cap până-n picioare. *Candidatul Academiei nu ştia să citească!*

Dl. Patard scoase un „vai!” care spunea atât de mult

despre starea sa sufletească.

Apoi, se lăsă moale pe un scaun, suspinând de-ţi rupea inima.

— E un lucru cât se poate de supărător! zise el.

Şi între ei se lăsă o linişte plină de tristeţe.

Dl. Gaspard Lalouette îndrăzni, primul, să vorbească:

— V-aş fi putut ascunde acest lucru, ca şi celorlalţi, dar dumneavoastră sunteţi secretarul Academiei, cel car, e va primi corespondenţa mea, cel care va avea cu siguranţă ocazia să-mi arate scriiturile sale (auzi, „să-mi arate scriiturile!" Dl. Hippolyte Patard îşi ridică neputincios privirea în tavan), m-am gândit că vă veţi da seama imediat... şi mi-am spus că este mai bine să aranjez totul cu dumneavoastră, astfel încât ceilalţi să nu afle niciodată nimic... Niciodată!... De ce tăceţi?... Problema discursului vă deranjează?... Ei b*ine, nu-l veţi face prea lung şi o să mă puneţi să-l învăţ pe d*e *rost... Voi* face tot ce doriţi...numai spuneţi ceva.

Dl. Hippolyte Patard nu-şi mai revenea de uimire.

Parcă-l lovise cineva în moalele capului. E adevărat că văzuse destule de câteva luni încoace, dar asta le întrecea pe toate. Un candidat al Academiei care să nu ştie să citească!

În cele din urmă, se hotărî să dea frâu liber sentimentelor contradictorii care-l hărţuiau.

— Doamne, Dumnezeule, cum e posibil! Of, cum e oare posibil! Avem în sfârşit un candidat şi acesta nu ştie să citească! Corespunde din toate punctele de vedere, întruneşte toate cerinţele, dar nu ştie să citească!... Of, Dumnezeule, cum e posibil? Cum de e posibil? posibil?

Şi, plin de furie, se îndreptă spre dl. Lalouette.

— Cum e posibil să nu ştiţi să citiţi?... Asta de păşeşte orice imaginaţie!

DL Gaspard Lalouette răspunse cu o voce gravă:

— Acest lucru e posibil datorită faptului că nu am fost niciodată la şcoală... Tatăl meu m-a pus să muncesc ca lucrător de rând în magazinul său, de la vârsta de şase ani. Considera că E inutil să mă pună să învăţ lucruri pe care el însuşi nu le ştia şi de care nu avea nevoie ca să reuşească în afaceri. S-a încăpăţânat să mă înveţe numai mese ria sa, care era ca şi a mea, cea de anticar. Habar n-aveam ce este o literă, dar la zece ani nimeni nu m-ar fi putut înşela în ceea ce priveşte semnătura de pe un tablou, iar la şapte ani ştiam să deosebesc o cusătură de Cluny, de una de Alencon... Aşa s-a întâmplat că, deşi nu ştiam să citesc, am putut dicta acele lucrări care au stârnit

admiraţia prinţului de
Con de.

Ultima frază era plasată cu multă pricepere şi îl impresionă profund pe dl. Secretar al Academiei.

Se ridică şi începu să măsoare furios camera, de-a lungul şi de-a latul... Dl. Lalouette îl urmărea cu coada ochiului, ciulind urechea la ce bolborosea sau mai degrabă încerca să ghicească bolboroselile:

— Nu citeşte! Nu citeşte! Nu ştie să citească!

În cele din urmă, plin de furie, dl. Hippolyte Patard îi strigă domnului Gaspard Lalouette:

— De ce mi-aţi spus acest lucru?... Nu trebuia să mi-l spuneţi!

— Am crezut că este cel mai cinstit şi cel mai potrivit...

— Aiurea!... Mi-aş fi dat seama că nu ştiţi să citiţi, dar asta s-ar fi întâmplat *după* şi nu mai avea aceeaşi importanţă!... Ia staţi puţin!... Închipuiţi-vă că nu mi-aţi spus nimic: sunteţi de acord?... Eu nu ştiu nimic! Sunt cam tare de urechi şi nu am auzit nimic!

— Va fi aşa cum vreţi dumneavoastră!... En nu v-am spus nimic, domnule secretar, iar dumneavoastră nu aţi auzit nimic.

Dl. Patard trase aer în piept.

— E de necrezut! Niciodată nu ar fi crezut cineva despre dumneavoastră... văzându-vă... auzindu-vă...

Mai scoase un suspin.

— Şi ceea ce este mai greu de crezut, e că vorbiţi ca un savant!... Acum pot să vă spun, domnule Lalouette... nu ne-am simţit prea bine intrând în prăvălia dumneavoastră... dar dumneavoastră ne-aţi cucerit, literalmente, ne-aţi cucerit cu *erudiţia dumneavoastră!*... Şi iată că nu ştiţi să ci tiţi!

— Credeam, domnule secretar, că nu mai ştiţi nimic despre asta!...

— Ah, da! Te rog să mă scuzi!... Dar e ceva mai puternic decât mine... nu o să mă mai gândesc decât la asta, câte zile voi avea... un acade mician care să nu ştie să citească!

— Iar! făcu dl. Lalouette zâmbind.

Dl. Patard zâmbi şi el de astă dată, dar zâmbetul lui era jalnic.

— E destul de greu de acceptat!... spuse el cu jumătate de voce.

Dl. Lalouette începu să spună, cu timiditate, că în viaţă trebuie să te obişnuieşti cu de toate şi adăugă:

— Cu toate acestea, dacă trebuie să fii savant pentru a deveni academician, cred că am dovedit câtorva dintre

aceşti domni că ştiu mai multe decât dânşii.

— Aşa e! Ne-aţi vorbit despre greci şi romani, despre punga de piele, despre abac şi despre Vitruvius.
Unde aţi învăţat tot ceea ce ne-aţi spus?

— În dicţionarul Larousse, domnule secretar al Academiei!

— În dicţionarul Larousse?

— În dicţionarul Larousse ilustrat!

— De ce, în cel ilustrat? exclamă bietul domn
Patard a cărui uimire se transforma într-o confu zie totală.

— Din cauza imaginilor care, având în vedere totala mea necunoaştere a semnificaţiei acelor semne mici, ciudate, numite litere, îmi sunt de mare fo-
los.

— Şi cine v-a ajutat să cunoaşteţi pe de rost dicţionarul Larousse?

— Doamna Lalouette, în persoană! Această ho tărâre am luat-o amândoi, din ziua în care am intenţionat să-mi depun candidatura la Academie.

— În aceste condiţii, aţi fi făcut mai bine, domnule Lalouette, să învăţaţi pe de rost dicţionarul Academiei.

— M-am gândit mult la acest lucru, încuviinţă dl. Lalouette râzând, dar l-aţi fi recunoscut.

La care, dl. Hippolyte Patard făcu:

— A! Da! Ah, da!

Şi rămase o clipă visător.

Atâta inteligenţă, perspicacitate, curaj îi dădură de gândit. Cunoştea doar persoane la Academie care ştiau să citească, dar nu valorau, cu siguranţă, nici cât degetul cel mic al domnului Gaspard Lalouette.

Acesta îi întrerupse cursul gândurilor.

— Nu am ajuns decât la litera A, spuse el, dar în curând o voi termina.

— A! Sunteţi încă la A!

— Cu litera A începe cuvântul abac, domnule secretar!... Datorită lui, am avut onoarea să vă cuceresc...

— Da! da! da! da! da! da! da! da!

Dl. Hippolyte Patard se sculă, deschise uşa care dădea spre stradă, pieptul i se umflă, ca şi cum ar fi vrut să cuprindă, o dată pentru totdeauna, tot aerul pe care-l respira capitala, privi apoi în stradă trecătorii, cerul, biserica Sacré-Cœur, care-şi înălţa în sus crucea către nori, şi printr-o asociere de idei uşor de înţeles, se gândi la toţi cei care-şi poartă crucea pe pământ fără să o arate. Niciodată un secretar al Academiei nu a trăit o situaţie mai cumplită. Luă cu eroism o hotărâre. Se întoarse spre

bărbatul care nu ştia să citească şi-i spuse:

— Pe curând, dragul meu coleg.

Coborî pe trotuar, deschizându-şi umbrela, deşi nu mai ploua. Nu mai putea să suporte, se ascundea cum putea. Porni pe stradă târâş-grăbiş.

O APARIŢIE ÎNFRICOŞĂTOARE

Abia se închise uşa după dl. Secretar al Academiei, că doamna Lalouette se repezi spre soţul ei:

— Ei bine, Gaspard? îl imploră ea.

— Ei bine, s-a aranjat. Dl. Secretar mi-a spus la plecare: „Pe curând, dragul meu coleg”.

— Şi ştie... Tot?

— Absolut tot!

— E mai bine aşa!... Dacă într-o zi s-ar afla ceva... nu ar mai fi nicio surpriză... Tu ţi-ai făcut datoria... el este cel care nu şi-a făcut-o!

Se sărutară. Erau foarte bucuroşi. Doamna Lalouette spuse:

— Bună ziua, domnule academician!

— Asta numai pentru tine am făcut-o, spuse dl. Lalouette.

Şi era adevărat că pentru ea jucase această comedie ciudată.

Doamna Lalouette, care se căsătorise cu dl. Lalouette pentru că *scrisese nişte* cărţi, nu-i iertase niciodată soţului ei faptul că-i ascunsese neştiinţa de carte. După ce avusese loc mărturisirea, în familie s-au petrecut scene

sfâşietoare. După care, doamna Lalouette încercase să-l înveţe să citească. A fost o încercare sortită eşecului. Parcă îi făcuse cineva farmece. Alfabetul încă mai mergea (literele mari), darniciodat ă dl. Lalouette nu a reuşit să înveţe silabele b a ba, b i bi, b o bo, b u bu. Se apucase prea târziu şi nu-i intrară în cap cu niciun chip. Era păcat, pentru că dl. Lalouette era un artist şi îi plăceau lucrurile frumoase. Doamna Lalouette căzu bolnavă din această cauză. Ea nu consimţi să se vindece decât în ziua în care dl. Lalouette a fost numit Ofiţer *al Academiei.* Abia atunci, ea îi dădu un semn de afecţiune.

Deşi anii trecuseră unul după altul şi dl. Lalouette dădea impresia că îl interesează mai mult decât orice, arta literară şi poetică, exista mereu „între cei doi soţi” acel secret teribil care le otrăvea viaţa: dl. Lalouette nu ştia să citească!

În aceste împrejurări, se produse afacerea de la Academie. Printr-o pură întâmplare, dl. Lalouette fusese de faţă la moartea lui Maxime d’Aulnay. Dl. Gaspard Lalouette nu era nici superstiţios, nici prost. Considera ca fiind naturală moartea unui om care avea o boală de inimă şi pe care decesul tragic al predecesorului său l-ar fi putut impresiona în mod deosebit. Îl uimi emoţia care-i

cuprinsese pe toţi şi ascultă zâmbitor toate inepţiile care fură răspândite despre răzbunarea unui anume magician care „dispăruse. Şi a mai fost foarte uimit când a aflat că acest dublu eveniment tulburase într-atât judecata oamenilor, încât niciun nou candidat nu se mai prezenta să-i urmeze Monseniorului d’Abbeville. Martin Latouche rămăsese singurul care nu-şi retrăsese candidatura. Într-o bună zi dl. Lalouette îşi zise în sinea lui: „E caraghios! Dacă nu-şi mai doresc acel fotoliu, pe mine acest lucru nu mă sperie!... Asta ar da-o gata pe Eulalie!”

Eulalie era prenumele doamnei Gaspard Lalouette. A fost însă foarte decepţionat când a aflat că dl. Martin Latouche accepta cu cea mai mare seninătate să fie ales pentru fotoliul fatal. Cu toate acestea, dori să asiste la şedinţa de primire a lui Martin Latouche. Nu am putea spune ce gânduri îi treceau prin cap, dl. Lalouette având în fundul sufletului speranţa (pe care nu o putea recunoaşte, ca orice om cinstit) că destinul, uneori atât de întortocheat, urma să mai dea vreo lovitură?... Nu se putea afirma acest lucru, fără a face o nedreptate. Soarta a vrut ca dl. Lalouette să asiste la scena în care bătrâna Babette, smulgându-şi părul din cap, venise să anunţe moartea stăpânului ei.

Oricât de puternic, oricât de tare ar fi cineva, există lucruri care impresionează, iar dl. Lalouette ieşi din strânsoarea mulţimii foarte mişcat.

Din acel moment el începu să manifeste un real interes pentru figura deosebită şi misterioasă a lui Cliphas. Cine era acest individ? Consultă persoane competente într-ale vrăjitoriei, puse mai multe întrebări câtorva membri influenţi ai clubului „Pneumaticilor”, se întâlni cu dl. Raymond de Beyssiere, află câte ceva despre *secretul lui Toth,* ceru să vadă flaşneta Barberi, luă în cele din urmă trenul spre Varenne-Saint Hilaire şi reveni de acolo uşor înspăimântat de primirea ciudată ce-i fusese făcută, în schimb nu se mai îndoi nicio clipă de inutilitatea vechilor formule egiptene.

Nu-i spusese încă nimic doamnei Lalouette. Acum însă consideră că a sosit momentul potrivit pentru a-i dezvălui proiectele sale. Eulalie rămase, „ca trăznită”. Cum era însă o femeie extrem, de puternică, îl sprijini cu mult entuziasm. Fiind şi întruchiparea prudenţei, ea îl sfătui să acţioneze numai dacă era foarte sigur de ceea ce face. Acest domn Cliphas de Saint-Elme de Taillebourg de la Nox trebuia să fie pe undeva. Era absolut necesar să-l găsească sau cel puţin să aibă veşti despre el.

Mai trecură câteva luni de căutări. Dl. Lalouette era din ce în ce mai nerăbdător. După ce aflase că Cliphas se mai numea şi Borigo de Carei, deoarece era originar din valea râului Carei, plecă în Provence şi acolo, într-o vale uitată de lume, în spatele unor măslini care umbreau o căsuţă modestă, dădu peste o bătrânică cumsecade care nu era nici mai mult nici mai puţin decât respectabila mamă a ilustrului magician. Biata de ea, complet izolată de toate vâltorile vieţii, îi spuse fără să se ferească, cum fiul ei, istovit, după spusele lui, de Paris şi de parizieni, petrecând câteva săptămâni liniştite alături de ea, plecase apoi în Canada. Cliphas îi scrisese şi bătrânica arătă scrisorile. Dl. Lalouette compară datele. Nu mai era nicio îndoială. Numitul Cliphas era tot atât de preocupat de fotoliul Monseniorului d’Abbeville ca de nunta bunicii.

Dl. Lalouette reveni victorios şi-şi depuse cererea de candidatură.

Singurul nor care întuneca această încercare era faptul că dl. Lalouette, candidat la Academia franceză, nu ştia să citească. Stăpâni pe situaţia creată de toţi cei care ştiau să citească şi nu se prezentaseră, dl. Şi dna Lalouette luaseră hotărârea, în mod cinstit, de a-şi încredinţa soarta domnului secretar al Academiei. Procedaseră ca nişte

oameni cumsecade şi noi am văzut, deja, cum dl. Secretar trecuse peste acest detaliu mărunt.

În familie domnea o bucurie fără margini. Se îmbrăţişau tot timpul, iar magazinul strălucea în jurul lor.

— De mâine, spuse dna Lalouette, cu ochii strălucind de mulţumire, candidatura ta va apare în toate ziarele; ce zarvă va stârni! Domnule Lalouette sunteţi o persoană celebră!...

— Datorită cui, fetiţa mea? Datorită ţie, care eşti deşteaptă şi plină de curaj! O altă femeie s-ar fi temut! Tu însă m-ai încurajat, m» ai sprijinit, m-ai îndemnat: Hai Gaspard!...

— În plus, ne-am liniştit acum, constată cu pru denţă doamna Gaspard, de când ştim că acel individ, Cliphas, căruia i s-au pus în cârcă toate crimele din Paris, se plimbă liniştit în Canada.

— Doamna Lalouette, vă mărturisesc că după cel de-al treilea deces, în ciuda a tot ce-mi spusese ex travagantul Loustalot, simţeam nevoie să mă liniştesc în ceea ce-l priveşte pe Cliphas. Dacă aş fi ştiut că se învârte prin apropiere, aş fi chibzuit de două ori până să-mi anunţ candidatura. Un vraci este şi el un om. Poate să ucidă ca toţi oamenii.

— Şi chiar mai bine decât toţi ceilalţi, declară cu un surâs blând, pe cât de liniştitor, pe atât de sceptic, extraordinara doamnă Lalouette... mai ales dacă poate dirija, după cum se spune, trecutul, prezentul, viitorul şi „cele patru puncte cardinale!...

— Şi dacă mai deţine şi *secretul lui Toth!* întări dl. Lalouette izbucnind în râs şi lovindu-şi cu veselie pulpele cu podul palmei... Cu o condiţie însă, doamnă Lalouette, ca oamenii să fie proşti!...

— Este un avantaj al lor, domnule Lalouette.

— Eu, când i-am văzut figura în ziare şi foto grafia în vitrine, mi-am spus pe loc: Iată un om care nu a omorât pe nimeni, niciodată!

— Aşa mi-am spus şi eu!... Figura sa inspiră încredere; are trăsături nobile, frumoase şi ochii foarte blânzi...

— Cu un dram de ironie, doamnă Lalouette...

da, are un dram de ironie în priviri...

— Nu spun că nu e aşa.

— Când va afla că a ucis trei persoane, ce-o să mai râdă!...

— Nu ştiu cine o va face, doamnă Lalouette. Nu corespondează decât cu mama sa, singura, după câte mi-a spus, care îi ştie adresa. Mama sa, despre a cărei existenţă

nici măcar poliţia nu ştie ceva, nu e la curent cu ce se întâmplă la Paris şi eu m-am ferit ca să-i povestesc aceste lucruri. În fine, Cliphas s-a retras din societate undeva departe, într-un colţ uitat din Canada.

Doamna Lalouette repetă, ca un ecou: — „Undeva departe, departe, în Canada...” De atâta fericire, se luaseră de mâini, calde de febra plăcută a succesului... Deodată însă, în timp ce repetau zâmbindu-şi unul altuia: „Departe, departe, în Canada”, mâinile li se crispară şi, din calde – cum fuseseră, se făcură reci ca gheaţa.

Dl, şi d-na Gaspar Lalouette tocmai zăriseră în dosul vitrinei, oprită pe trotuar şi uitându-se ţintă la magazinul lor, un om...

Figura acestuia avea trăsături pe cât de frumoase, pe atât de nobile şi ochii blânzi, erau plini de isteţime. Un strigăt îndoit de groază „ieşi din gâtlejul doamnei şi domnului Lalouette! Imposibil să se înşele! Figura aceasta le era cunoscută... Figura aceasta care îi privea prin vitrină... care îi fascina... Era Cliphas! Cliphas în carne şi oase!... Cliphas de Saint-Elme de Taillebourg de la Nox!

Bărbatul aflat pe trotuar stătea nemişcat ca o statuie. Era îmbrăcat elegant, cu un costum închis la culoare, avea un baston în mână, iar pe braţ îi flutura neglijent un

pardesiu cafeniu-deschis. O cravată înnodată, numită lavalieră, îi împodobea plastronul de la cămaşă; o pălărie rotundă, de stofă moale, îi acoperea părul blond, uşor ondulat şi umbrea uşor un profil demn de un fiu al zeiţei Palas Atena.

Dl. Şi d-na Lalouette simţeau cum le tremură genunchii. Abia de se mai ţineau pe picioare. Deodată, bărbatul făcu o mişcare. Cu un pas calm ajunse în faţa uşii magazinului şi se sprijini în mânerul bastonului.

Uşa se deschise şi el intră.

Doamna Lalouette căzu ca o, cârpă într-un fotoliu, cât despre dl. Lalouette, acesta se aruncă, pur şi simplu în genunchi, strigând:

— Îndurare!... îndurare!...

Era singurul lucru pe care-l putea spune pentru moment.

— Aici îl găsesc pe dl. Gaspard Lalouette? în treabă bărbatul fără să pară câtuşi de puţin mirat de efectul produs de apariţia sa.

— Nu! Nu! Nu e aici! răspunse spontan dl. Lalouette, stând în continuare în genunchi. Pusese atâta sinceritate în minciuna pe care o spusese, încât s-ar fi păcălit de unul singur, *într-atât era de convingător!*

Bărbatul zâmbi liniştit, închise uşa cu acelaşi calm

extraordinar, apoi înaintă până în mijlocul prăvăliei.

— Ei haideţi, domnule Lalouette! Ridicaţi-vă? zise el. Veniţi-vă în fire!... Prezentaţi-mi-o pe doamna Lalouette. Ce naiba! Doar n-o să vă mănânc!

Doamna Lalouette aruncă, pe furiş, vizitatorului o privire scurtă şi disperată. Nutri pentru o clipă speranţa că au fost înşelaţi de o asemănare izbitoare, ea şi soţul ei. Stăpânindu-şi groaza, încercă să spună cu o voce şovăitoare:

— Domnule! Vă rugăm să ne iertaţi... Semănaţi ca două picături de apă... cu o rudă de-a noastră care a murit anul trecut... Şi scoase un geamăt, copleşită de efectul făcut...

— Am uitat să mă prezint, spuse bărbatul cu vocea sa limpede şi bine dozată. Numele meu este
Cliphas de Saint-Elme de Taillebourg de la Nox.

— Vai! Doamne, Dumnezeule! strigară cei doi Lalouette închizând ochii.

— Am aflat că dl. Lalouette candidează pentru fotoliul Monseniorului d’Abbeville...

Cei doi tresăriră.

— Nu este adevărat! se smiorcăi dl. Lalouette, cine v-a spus asta?

Şi, în zbuciumul sufletesc care-l cuprinsese, îşi spuse: „E

un adevărat vrăjitor! Ştie absolut totul!”

Fără să fie impresionat de aceste încercări de negare, bărbatul continuă:

— Am ţinut să-l felicit personal pentru acest lucru.

— Nu merita osteneala să vă deranjaţi! spuse dl. Lalouette. Aţi fost minţit!

Dar Cliphas cerceta cu privirea sa atotştiutoare cele mai ascunse unghere ale camerei.

— În acelaşi timp, spuse el, aş fi avut plăcerea să-i spun un cuvinţel domnului Hippolyte Patard...

Dar unde e dl. Hippolyte Patard?

Dl. Gaspard Lalouette se ridică, alb la faţă: în noua situaţie avea de ales una din alternative... Aceea de a trăi, că doar nu murise.

— Eulalie, draga mea soţie, nu mai tremura...

Vom avea o explicaţie cu acest domn, spuse el ştergându-se pe frunte cu o mână care tremura... Pe dl. Hippolyte Patard nu îl cunosc!

— Înseamnă că m-au înşelat cei de la Academie!

— Da, da, aţi fost înşelat de la Academie, declară dl. Lalouette cu o voce care nu admitea nicio replică. Aţi fost înşelat. „Nu au fost lucruri reale!”

Oh, cât de bucuroşi ar fi fost să mă prezint la

Academie!... să ocup fotoliul lor!... să le ţin dis cursul... şi mai ce?... Pe mine povestea asta nu mă interesează! Eu sunt un simplu negustor de tablouri... Eu!... îmi câştig traiul cinstit!... Aşa cum mă vedeţi, domnule Cliphas, eu nu am luat nimic de la nimeni.

— De la nimeni! repetă apăsat doamna Lalouette.

— Şi nu voi începe de-acum înainte!... Acel fo toliu vă aparţine, domnule Cliphas... dumneavoastră sunteţi singurul demn de el... Păstraţi-l! Eu nu-l
mai vreau!

— Eu, cu atât mai puţin! Nici eu nu-l mai vreau!
zise Cliphas afişând cu superioritate un aer nepăsă tor, şi puteţi să-l luaţi dacă asta vă face plăcere!...

Dl. Şi dna Lalouette se uitară unul la altul, apoi îl priviră pe vizitator. Părea sincer. Surâdea. Era posibil să-şi bată joc de ei.

— Chiar vorbiţi serios, domnule? întrebă doamna Lalouette.

— Întotdeauna vorbesc serios zise Cliphas.
Dl. Lalouette tresări.

— Vă credeam în Canada, domnule!... Spuse el regăsindu-şi puţin câte puţin sângele rece, doamna, mama dumneavoastră...

— O cunoaşteţi pe mama, domnule?

— Domnule, înainte de a mă prezenta la Academie...

— Vă prezentaţi deci?

— Adică, având intenţia să mă prezint, doream să fiu sigur că acest lucru nu v-ar deranja. V-am căutat peste tot şi aşa am avut onoarea să mă găsesc într-o bună zi în faţa mamei dumneavoastră care m-a anunţat că sunteţi în Canada...

— Exact! De acolo vin...

— Aşa, deci!... Şi când aţi venit din Canada, domnule Cliphas? întrebă doamna Lalouette, care începea să revină la viaţă.

— Chiar azi dimineaţă, doamnă", azi dimineaţă... am debarcat în portul Le Havre... Trebuie să vă spun că trăiam acolo ca un sălbatic şi că am ignorat complet toate măgăriile care au fost debitate în absenţa mea, referitor la fotoliul Monseniorului d'Abbeville.

Celor doi le reveneau culorile în obraji. Spuseră amândoi deodată:

— Ah, da...

— Am aflat tristele evenimente care au însoţit ultimele alegeri de la un prieten care m-a invitat azi dimineaţă la

micul dejun; mi s-a spus că am fost căutat peste tot... şi am hotărât să liniştesc pe toată lumea mergând să vorbesc cu acest admirabil domn Hippolyte Patard.

— Da! Da!

— M-am dus, aşadar, azi după-amiază la Academie şi, având grijă să stau în umbră ca să nu fiu recunoscut, l-am întrebat pe portar dacă dl. Patard nu este acolo. Portarul mi-a răspuns că tocmai plecase împreună cu câţiva dintre domni... I-am spus portarului că e vorba de o problemă urgentă... Mi-a răspuns că îl voi găsi cu siguranţă pe dl. Secretar la dl. Gaspard Lalouette, în strada Laffitte, nu mărul 32 b*is, care* abia îşi depusese candidatura pentru a succede Monseniorului d'Abbeville şi la care s-au dus acei domni, cu maşina ca să-l felicite neîntârziat... Dar se pare că m-am înşelat de vreme ce nu-l cunoaşteţi pe dl. Patard! adăugă cu un surâs fin dl. Cliphas de la Nox.

— Domnule! Tocmai a ieşit de la noi!... spuse dl. Lalouette; Nu vreau să vă mai înşel. Tot ceea ce ne spuneţi este prea plin de bun simţ, ca să ne mai ascundem după deget!... Ei bine, da! Mi-am depus candidatura pentru acel fotoliu, convins că un om ca dumneata nu ar putea să fie un asasin şi având certitudinea că toţi ceilalţi sunt nişte imbecili.

— Bravo, Lalouette! încuviinţă doamna Gaspard. Încep să te recunosc. Vorbeşti ca un bărbat adevărat! în rest, dacă domnul regretă fotoliul, va fi în totdeauna timp suficient pentru a i-l înapoia! Nu are decât să spună un cuvânt şi fotoliul, este al lui!...

Dl. Cliphas înaintă spre dl. Lalouette şi îi strânse mâna.

— Fiţi academician, domnule Lalouette!... Să fiţi în linişte şi în siguranţă! Cât despre mine, eu nu sunt, vă rog să fiţi convins de acest lucru, decât un biet om ca atâţia alţii... M-am crezut pentru o clipă deasupra umanităţii, pentru că am studiat mult... şi am înţeles mult... Trista umi lire pe care am îndurat-o cu ocazia eşecului meu la Academie mi-a deschis ochii. Şi am hotărât să mă căiesc, să mă plec... m-am condamnat la izolare.

Am urmat în totul regula acelor călugări minunaţi care îi supun pe cei mai inteligenţi dintre ei la muncile cele mai aspre... în adâncul pădurilor cana diene am muncit cu palmele, ca cel din urmă vânător de animale... şi revin azi în Europa pentru a-mi plasa marfa...

— Cu ce vă ocupaţi acum? întrebă dl. Lalouette mişcat de cea mai înălţătoare emoţie din viaţa lui, deoarece cuvântul celui care fusese supranumit F*iinţa de lumină* era mnul din Cele mai fascinante şi mergea ca uns cu miere

drept la inima celui care avea bucuria să-l asculte.

— Da, ce faceţi deci, dragă domnule? îl imploră doamna Gaspard dându-şi ochii peste cap.

Fiinţa de lumină spuse atunci simplu, fără pic de falsitate:

— Sunt negustor de piei de iepure!

— Negustor de piei de iepure! exclamă dl. Lalouette.

— Negustor de piei de iepure! suspină dna Lalouette.

— Negustor de piei de iepure! repetă dl. Cliphas, înclinându-se respectuos şi dând să plece.

Dl. Lalouette îl mai reţinu însă.

— Unde plecaţi aşa, dragă domnule Cliphas? în treabă el. Doar nu ne veţi părăsi aşa de grabă? Vă rugăm să ne permiteţi să vă oferim ceva!...

— Vă mulţumesc domnule, dar nu gust nimic între mese, răspunse Cliphas.

— Cu toate acestea, nu ne putem despărţi aşa de repede, reluă doamna Lalouette.

Şi, gângurind, mai adăugă:

— După cele întâmplate, am mai ave-a multe lucruri să ne spunem...

— Nu sunt deloc curios, din fire, răspunse Cliphas. Ştiu şi aşa prea multe despre ceea ce am de făcut. După ce-l voi

vedea pe dl. Secretar al Academiei, voi lua trenul de Leipzig, unde mă aşteaptă comerţul meu cu blănuri.

Doamna Lalouette se îndreptă hotărâtă spre uşă pentru a-i tăia calea.

— Domnule Cliphas, vă rog, spuse ea cu vocea tremurândă, ce îi veţi spune domnului secretar al Academiei?

— Adevărat! strigă Lalouette, care abia acum înţelesese emoţia care o cuprinsese pe soţia lui, ce aveţi de „gând să-i spuneţi domnului Hippolyte Patard?

— Pe Dumnezeul meu! îi voi spune că nu am asasinat pe nimeni, declară dl. Cliphas.

Dl. Lalouette se albi la faţă:

— Nu e cazul, murmură el... Nu a crezut niciodată acest lucru! Este inutil să mai faceţi acest demers, vă asigur!

— În orice caz, este de datoria mea să-l liniş tesc, aşa cum am făcut şi cu dumneavoastră... şi să risipesc odată pentru totdeauna toate bănuielile stupide care planează asupra mea...

Dl. Gaspard Lalouette, cu faţa descompusă, o privi pe doamna Lalouette.

— Vai, fetiţa mea!... era prea frumos ca să fie adevărat!... Şi se duse să-i cadă în braţe, plângându-i pe

umăr, fără să-i mai pese de nimic.

Cliphas o întrebă atunci pe doamna Lalouette:

— Se pare că dl. Lalouette are un mare necaz... şi nu înţeleg ce vrea să spună...

— ... Vrea să spună că, răspunse doamna Lalouette printre lacrimi, dacă venirea dumneavoastră la
Paris din Canada devine de notorietate publică, ca şi neamestecul dumneavoastră în afacerea deceselor de la Academie, niciodată el nu va mai fi academi cian!

— Şi de ce, mă rog?

— Ei! I se acordă acest loc, continuă ea printre lacrimi, este îngrozitor de recunoscut – numai din cauză că nimeni altcineva nu-l doreşte!... Mai aşteptaţi puţin, domnule Cliphas, să facem cunoscut adevărul-adevărat despre nevinovăţia dumneavoastră, de care niciun om cu judecată nu s-a îndoit vreodată, vă rog să mă credeţi! Aşteptaţi până când soţul meu va fi ales!...

— Doamnă! exclamă Cliphas... vă rog, liniştiţi-vă! Academia nu ar putea fi atât de nedreaptă să-l respingă pe soţul dumneavoastră, care, singur, a venit cu curaj, în cele mai negre zile ale ei...

— Vă spun că nu-l vor mai voi!

— Ba da!

— Ba nu!...

— Ba da!...

— Gaspard!... Am mare încredere în dl. Cliphas. Spune-i, te rog, din ce cauză cei de la Academie nu te vor mai dori niciodată drept candidat, dacă se vor găsi mijloacele să aleagă un altul... E un secret, domnule Cliphas! Un secret cumplit pe care a trebuit să-l încredinţăm domnului secretar al
Academiei... Dar va rămâne pe vecie, între noi!...
Hai! Vorbeşte, Gaspard!

Dl. Gaspard Lalouette se desprinse din braţele doamnei Lalouette şi, aplecându-se la urechea domnului Cliphas, cu mâna la gură, murmură ceva atât de încet, atât de încet... că singură urechea domnnlui Cliphas putea să audă.

Atunci, dl. Cliphas de Saint-Elme de Taillebourg de la Nox începu să râdă în Hohote, el care. Nu râdea niciodată.

— E prea de tot! spuse el... Prieteni, nu voi spune nimic! Fiţi liniştiţi!

După care, strânse solemn mâna domnului *şi* doamnei Lalouette, declară că a fost fericit să cunoască nişte oameni atât de cumsecade şi jură că nu va trăi o bucurie mai mare decât atunci când îl va vedea pe dl. Lalouette academician şi, plin de nobleţe, ieşi în stradă, dispărând

curând cu pasul său calm şi echilibrat.

TREBUIE SĂ FII POLITICOS CU TOATĂ LUMEA, MAI ALES LA ACADEMIA FRANCEZĂ

Doamna Gaspard Lalouette nu exagerase deloc precizându-i domnului Lalouette că a doua zi numele său va fi pe buzele tuturor...

Niciodată nu a mai existat, timp de două luni, un personaj mai celebru ca el. Casa nu se mai golea de ziarişti, iar fotografia sa apăru în toate revistele din lumea întreagă. Trebuie spus că dl, Lalouette primi toate aceste onoruri ca pe ceva foarte natural. Curajul de care se pare că dăduse dovadă în aceste împrejurări îl scutea de orice manifestare de modestie. Am spus „se pare că dăduse dovadă", pentru că, în realitate, dl. Şi dna Lalouette erau pe deplin liniştiţi în ceea ce priveşte răzbunarea magicianului. Şi vizita acestuia, după ce mai întâi îi umpluse de spaimă, în final îi lăsase plini de siguranţă şi încredere în viitor.

Acest viitor nu întârzie să devină realitate. Dl. Jules-Louis-Gaspard Lalouette fu ales de ilustra Academie în unanimitate, niciun concurent neprezentându-se pentru a

disputa cununa de martir.

În următoarele săptămâni care urmară evenimentului, nu trecea o zi fără ca dl. Hippolyte Patard să nu facă o vizită negustorului de tablouri. Venea către seară, pentru a nu fi, pe cât posibil, recunoscut, intra pe poarta cea mică în curte, traversa în grabă corpul din spatele magazinului şi se încuia cu dl. Lalouette într-o odăiţă unde nu exista primejdia să fie deranjaţi. Acolo, pregăteau discursul. Dl. Lalouette nu se lăudase de pomană când spusese că are o memorie bună. Era excelentă. Va şti discursul pe de rost, fără greşeală. Dna. Lalouette se ocupa şi ea de acest lucru, făcându-l pe soţul ei să recite capodopera de oratorie, până şi în patul conjugal, seara şi dimineaţa. Îl învăţase, de asemenea, să-şi aranjeze foile ca şi cum le-ar fi citit şi să le pună unele sub altele, pe măsură ce le parcurgea. În fine, făcuse în partea de sus a foilor de hârtie un semn mic, cu roşu, ca dl. Lalouette să nu ţină capul în jos în faţa auditoriului.

Ajunul faimoasei zile care ţinea întregul Paris cu sufletul la gură, sosi. Ziarele îşi trimiseseră reporteri permanenţi în strada Laffitte. După experienţa precedentă, mulţi aveau convingerea că dl. Gaspard Lalouette era destinat unei morţi apropiate. Toată lumea dorea să aibă veşti despre el

din cinci în cinci minute şi, în lipsa domnului Lalouette, care, fiind obosit, se pare că se odihnea şi hotărâse să nu mai primească pe nimeni, doamna Lalouette era nevoită să răspundă la toate aceste întrebări. Biata femeie era, se pare, „pe baricade”, dar extrem de fericită, în realitate, dl, Lalouette „se simţea în al nouălea cer”.

„În al nouălea cer! Domnule redactor... notaţi pentru ziarul dumneavoastră... se simte în al nouălea cer!”

Dl. Laoluette avusese prudenţa să-şi părăsească locuinţa, în ziua cu pricina, pentru că celebritatea îl deranja chiar în momentul în care avea cel mai mult nevoie să fie singur ca să repete, pentru ultima dată, discursul.

În zori, se strecurase cu mare abilitate – ca să nu fie recunoscut – la un văr de-al soţiei sale, care avea o tutungerie în piaţa Bastiliei. Telefonul de la primul etaj fusese reţinut de ruda atât de binevoitoare, ceea ce îi permitea să recite doamnei Lalouette, în ciuda distanţei care-i despărţea, paragrafele cele mai dificile ale faimosului discurs, al cărui autor era, acest lucru rămâne între noi, dl. Hippolyte Patard.

Aşa cum stabiliseră, acesta apăru să-l conducă pe dl. Lalouette, în jurul orei şase seara, la tutungeria din piaţa

Bastiliei. Totul părea că decurge cum nu se poate mai bine, când, într-o conversaţie purtată între cei doi colegi, se produse următorul mic incident:

— Dragul meu prieten, îi spuse dl. Hippolyte Patard, puteţi acum să vă bucuraţi. Niciodată nu va mai avea loc sub cupola Institutului, o şedinţă solemnă de o asemenea strălucire! Toţi academi cienii se vor reuni acolo! Mă auziţi: cu toţii!... toţi vor dori să arate, prin prezenţa lor, stima deosebită pe care v-o poartă. Însuşi marele Loustalot a anunţat că va asista la şedinţă, cu toate că este *văzut r*areori la asemenea solemnităţi, căci ilustrul bărbat este foarte ocupat şi nu s-a deranjat nici pentru Mortimar, nici pentru d'Aulnay, nici chiar pentru Martin Latouche, a cărui primire a stârnit totuşi cea mai mare curiozitate.

— Ah, da! zise dl. Lalouette, care păru deodată foarte încurcat. Dl. Loustalot va fi acolo!...

— Şi-a dat chiar osteneala să mă anunţe în scris.

— E foarte amabil din partea lui...

— Ce s-a întâmplat cu dumneata, dragul meu Lalouette? Păreţi schimbat...

— Ei da, e adevărat!... recunoscu dl. Lalouette. Oh, dar nu e foarte grav... nu m-am purtat prea frumos cu

marele Loustalot...

— Cum de s-a putut întâmpla aşa ceva?...

— Cu câtva timp în urmă, m-am dus, înainte de a-mi depune candidatura... m-am dus la el să-l întreb dacă trebuie să credem în secretele lui Toth şi celelalte baliverne spuse la moartea *lui* Martin Latouche. Foarte categoric, el şi-a bătut joc de mine şi părerea acestui mare savant, deşi a fost exprimată în nişte termeni a căror vulgaritate m-a şocat, a contribuit mult la hotărârea mea de a mă prezenta la Academie...

— Desigur, aşa este! Dar nu văd niciun motiv să vă puneţi cenuşă în cap...

— Staţi puţin, domnule secretar, staţi!... Când mi-am depus candidatura definitiv, am făcut nişte vizite protocolare, nu-i aşa?

— Bineînţeles! Este un obicei de la care nu te poţi sustrage fără a da dovadă de cea mai mare lipsă de politeţe... cu atât mai mult cu cât
Academia însăşi nu a ezitat nicio clipă ca să se deranjeze prima, abia îndrăznesc să vă amintesc acest lucru, dragul meu Lalouette...

— Ei da, cu toate acestea!... m-am făcut vino vat de această gravă impolitеţe, faţă de omul care avea într-o

oarecare măsură cel mai mult dreptul la recunoştinţa mea... Nu i-am făcut nicio vizită marelui Loustalot...

Dl. Hippolyte Patard sări de la locul lui.

— Cum aşa? Nu l-aţi vizitat pe marele Loustalot?

— Pe cinstea mea, nu!...

— Dar, domnule Lalouette, aţi încălcat toate regulile noastre!...

— O ştiu foarte bine!

— Mă miră faptul că un om ca dumneata!... Aţi insultat Academia!...

— Vai!... Domnule secretar... nu aveam nici cea mai mică intenţie...

— Şi de ce, mă rog, domnule Lalouette, nu i-aţi făcut vizita *ce se cuvenea* marelui Loustalot?

— O să vă spun, domnule secretar... Din cauza lui Ajax şi Ahile, doi câini imenşi care mă sperie şi a uriaşului Tobie, a cărui prezenţă e departe de a mă linişti...

DL Hippolyte Patard scoase un „a!” de nespusă uimire...

— Dumneata!... Un om atât de curajos!...

— Adevărul este că, reluă atunci nefericitul, plecând cu umilinţă capul, nu mă sperii cu una cu două de himere... dar mă tem de realitate. Le-am văzut colţii, care erau solizi şi am auzit, de asemenea, nişte urlete...

— Ce urlete?

— Mai întâi urletul câinilor care hăuleau ca la mort... Iar apoi, de mai multe ori, ceva asemănă tor cu un urlet omenesc sfâşietor!...

— Un urlet omenesc sfâşietor?...

— Savantul mi-a spus că poate este strigătul vreunui braconier prins pe malurile Marnei... Pe cinstea mea, urla ca înjunghiat... Ţinutul e pustiu...

Casa este complet izolată... Rezultatul a fost că nu m-am mai întors acolo...

Dl. Hippolyte Patard se aşezase la o masă şi consulta orarele trenurilor.

— Haideţi! spuse el.

— Unde?

— La marele Loustalot, bineînţeles!... Avem un tren peste cinci minute... Astfel, răul nu va fi decât pe jumătate făcut, odată ce sunteţi primit abia mâine!...

— De acord, făcu Lalouette, nu vă pot refuza!...

Cu dumneavoastră împreună, mai merge! îi ştiţi pe câini?

— Da, da... şi pe uriaşul Tobie.

— Bravo!... Vom cina apoi la micul restaurant din Varenne, lângă gară, aşteptând trenul de întoarcere.

— Numai dacă Loustalot nu ne va invita la masă, zise dl.

Patard... lucru foarte posibil, dacă îi trece prin cap!...

Se pregătiră să coboare şi să se grăbească spre” gara Vincennes, care se afla foarte aproape.

În acea clipă, telefonul începu să sune chiar lângă ei.

— Trebuie să fie doamna Lalouette, zise proaspătul academician. O să o anunţ că ne ducem să mâncăm undeva la ţară.

Se îndreptă spre telefon şi ridică receptorul. Ascultă.

Aparatul se afla în fundul camerei, sub o lampă mică electrică. Oare lumina electrică avea un efect contrar sau ceea ce auzea îl impresiona într-atât, încât dl. Lalouette era verde la faţă. Nelinişţit, dl. Patard îl întrebă:

— Ce s-a întâmplat?...

Dl. Lalouette se Aplecă asupra aparatului.

— Nu închide, Eulalie! Te rog să repeţi ce mi-ai spus mie, domnului secretar.

— Ce e? întrebă acesta, agitat.

— O scrisoare de la dl. Cliphas de la Nox! răspunse Lalouette, din ce în ce mai verde la faţă.

Dl. Patard se făcu galben şi după ce scoase un strigăt de mirare, duse grăbit unul din receptoare la ureche. Amândoi ascultau.

Ascultau vocea doamnei Lalouette care le citea textul

unei scrisori ce tocmai sosise pe adresa soţului ei.

„Dragă domnule Lalouette.

Succesul dumneavoastră mă bucură şi am certitudinea că un om ca dumneavoastră nu poate stârni emoţii care să întrerupă şirul discursului pe care îl veţi prezenta. Vă daţi desigur seama după timbrul de pe scrisoare că mă aflu încă la Leipzig, dar de când ne-am întâlnit, am avut curiozitatea să mă documentez asupra acestei afaceri ciudate de la Academie. Acum, după ce am reflectat, am ajuns să mă întreb *dacă este într-adevăr atât de natural ca trei academicieni să moară unul după altul, înainte de a ocupa fotoliul Monseniorului d'Abbeville!*

Poate că există, undeva, un motiv real ca aceştia să dispară!... Şi iată ce mi-am spus: având în vedere tot ce s-a întâmplat, faptul că eu nu sunt un asasin nu este un argument ca să nu mai fie asasini pe faţa pământului! în orice caz, aceste concluzii ale mele nu vă vor putea opri. Chiar, dacă au existat motive care au dus la dispariţia domnilor Mortimar, d'Aulnay şi Latouche, este foarte posibil să nu existe niciun motiv care să-l facă să dispară pe dl. Gaspard Lalouette.

Vă rog să transmiteţi doamnei Lalouette salutările mele şi cele mai bune urări.

Cliphas de Saint-Elme de Taillebourg de la Nox”.

ÎN TREN

În trenul care îi ducea spre Varemie-Saint Hilaire, dl. Hippolyte Patard şi dl. Gaspard Lalouette reflectau.

Şi gândurile lor păreau destul de întunecate de vreme ce, niciunul dintre ei nu se grăbea să le împărtăşească celuilalt.

Cât de plină de bun simţ era scrisoarea lui Cliphas! *Faptul că eu nu sunt un asasin, nu este un argument ca să nu mai fie asasini pe* faţa *pământului!*

Această frază li se înfipsese la amândoi în cap ca un cui. Evident că, cel care suferea mai mult din această cauză, era dl, Lalouette, dar şi dl. Patard era ca bolnav. În modul cel mai natural, el îi ceruse explicaţii domnului Lalouette, care îi relatase amănunţit vizita inofensivului Cliphas. Nu mai exista, de altfel, niciun impediment în calea acestei mărturisiri, pentru că dl. Lalouette fusese deja definitiv ales. Dar, dacă nu ar fi fost ales, sunt convins că, după această scrisoare a lui Cliphas, dl. Lalouette i-ar fi povestit oricum totul, pentru că, în realitate, acesta era pe punctul de a se întreba dacă merită să se bucure atât de mult de alegerea sa.

Cât despre dl. Hippolyte Patard, amărăciunea pe care o

simţise, pentru o clipă, de a fi fost ţinut deoparte cu grijă de prudentul Lalouette, de un eveniment atât de important ca cel al reapariţiei lui Cliphas, nu a rezistat prea mult sub şocul presimţirilor sinistre stârnite de ipoteza formulată cu claritate de însuşi Cliphas de la Nox: „Dacă nu sunt eu, poate fi altcineva!...”

„Este într-adevăr atât de natural ca trei academicieni să moară unul după altul, înainte de a ocupa fotoliul Monseniorului d’Abbeville!”

Iată încă o frază care le juca înaintea ochilor...

Ultima frază însă era cea care-l chinuia cel mai tare pe dl. Lalouette.

„Chiar dacă au existat motive care au dus la dispariţia domnilor Mortimar, d’Aulnay şi Latouche, este foarte posibil să nu existe niciun motiv care să-l facă să dispară pe dl. Gaspard Lalouette...”

Este posibil!!)... Dl. Lalouette nu putea deloc să digere acest: *Este posibil!!!*

Îl privi pe dl. Patard... Figura domnului secretar era din ce în ce mai îngrijorată...

— Ascultaţi, domnule Lalouette, zise el deodată, scrisoarea lui Cliphas îmi dezvăluie orizonturi mai degrabă sumbre... Dar, pe deplin conştient, consider că nu aveţi

niciun motiv să intraţi în panică...

— Aha! răspunse Lalouette cu glasul uşor schimbat, dar nu sunteţi prea sigur?...

— Of, acum, după moartea lui Martin Latouche, nu mai sunt sigur de nimic pe lumea-aceasta... Am avut prea multe remuşcări din cauza celuilalt... Nu aş vrea să am şi din cauza dumitale!...

— Poftim?... exclamă cu un glas înăbuşit Lalouette ridicându-se cât era de înalt în faţa domnului. Patard. Mă crede-ţi deja-mort!...

O zdruncinătură îl aruncă pe negustorul de tablouri înapoi pe banchetă, pe care se prăbuşi cu un geamăt.

— Nu, prietene, nu vă cred mort... Spuse cu blândeţe dl. Patard consolându-l, punându-şi mâna peste cea a candidatului, dar acest lucru nu mă împiedică să „nu mă gândesc că decesele celo*r trei nu a*u fost atât de naturale pe cât se pare...

— *Cei trei!*... se înfioră Lalouette.

— Acest Cliphas are dreptate... Ceea ce spune îţi dă de gândit... şi-mi trezeşte într-un mod destul de ciudat în minte amintirile unei anchete pe care am făcut-o personal... Spuneţi-mi însă, domnule Lalouette, nu-i aşa că nu îi cunoşteaţi nici pe dl. Mortimar, nici pe dl. D’Aulnay,

nici pe dl.
Latouche?

— Nu i-am văzut în viaţa mea...

— Cu atât mai bine!... suspină dl. Secretar al Academiei. Vă juraţi? insistă el.

— Mă jur pe capul soţiei mele, Eulake.

— Foarte bine! făcu dl. Patard... Nimic nu ar putea să vă lege de soarta lor...

— Mă mai liniştiţi puţin, domnule secretar... Credeţi, deci, că există ceva care le unea soarta unuia de celălalt?...

— Da, acum aşa cred... După scrisoarea lui Cliphas... pe cuvântul meu!... Gândul la acest vrăjitor ne-a hipnotizat pe toţi, şi, din cauza întregii sale vrăjitorii de necrezut, nimeni nu a mai căutat în altă parte misterul natural, şi poate criminal, al acestei înspăimântătoare enigme... Poate că *există, undeva, un motiv real ca aceştia să dispară!... Repetă dl. P*atard cu înflăcărare, ca şi cum ar fi vorbit cu sine însuşi: Aşa o fi? Aşa o fi?... – Ce anume?... Ce aţi păţit? Abia m-aţi liniştit şi acum mă băgaţi din nou în sperieţi!... Ştiţi ceva?... îl implora dl. Lalouette de-ţi era mai mare mila de el.

Cei doi bărbaţi îşi strângeau mâinile.

— Nu ştiu nimic, degeaba insişti! mormăi dl. Patard... Dar ştiu ceva, dacă mă gândesc mai bine!... *Cei trei bărbaţi nu se cunoşteau,* ascul-taţi-mă cu atenţie, domnule Lalouette, *înainte de* prima *alegere* pentru succesiunea la fotoliul Monseniorului d'Abbeville... Ei nu se văzuseră niciodată!... Niciodată!... Am această certitudine, deşi dl. Latouche m-a minţit spunându-mi că erau vechi colegi... Ei bine! Imediat după alegere, se întâlnesc... se văd pe ascuns... Când la unul când la altul... S-a spus că o făceau ca să vorbească despre vrăjitor... şi să-i dejoace ameninţările şi toată lumea a crezut, aşa am crezut şi eu... Câtă naivitate!... Ei aveau, cu certitudine, altceva să-şi povestească!... Se temeau cu toţii, cu siguranţă, de altceva... Pentru că se ascundeau bine de tot!... Şi nu-i auzea nimeni!...

— Sunteţi sigur de asta?... întrebă Lalouette care nu mai respira...

— Când vă spun!... Ah, doar am avut grijă să adun informaţii... Ştiţi unde s-au întâlnit pentru prima dată?...

— Pe cinstea mea, nu!...

— Ghiciţi!

— De unde vreţi să ştiu?

— Ei bine, aici!... da!... aici!... perfect... în acest tren...

Din pură întâmplare... s-au întâlnit, mergând să-i facă o vizită, înaintea alegerii, domnului Loustalot!... Şi s-au reîntors evident, tot împreună şi de atunci, trebuie că li s-a întâmplat ceva cumplit, înainte de moartea lor atât de misterioasă, de vreme ce-şi dădeau întâlniri în secret... Iată ce gândesc eu...

— Poate este adevărat!... Li s-a întâmplat ceva de care nimeni nu ştie... dar mie, domnule secretar, mie, nu mi s-a întâmplat nimic...

— Nu! Nu! Dumneavoastră nu vi s-a întâmplat nimic... Iată de ce cred că în ceea ce vă priveşte, puteţi să staţi liniştit, dragul meu domn Lalouette!...
da... pe cinstea mea... aproape liniştit... vă spun
„Aproape”... pentru că de această dată... nu mai vreau să-mi iau nicio răspundere... Niciuna.

În acea clipă trenul se opri. Pe peron, un funcţionar striga: „Varenne-Saint-Hilaire!” Dl. Patard şi dl. Lalouette tresăriră. Vai, erau atât de departe de Varenne şi nici nu le mai stătea gândul la ceea ce voiau să facă, venind aici... Coborâră totuşi şi dl. Lalouette zise domnului Patard:

— Domnule Patard, ar fi trebuit să-mi spuneţi tot ceea ce tocmai mi-aţi povestit, încă de la prima dumneavoastră vizită la magazin...

UN URLET SFÂŞIETOR

Cei doi nu găsiră nicio maşină la gară, de aceea fură nevoiţi să pornească pe drumul spre Chennivieres la căderea nopţii.

Pe podul de la Chennivieres, înainte de a coborî pe malul Marnei, ca să scurteze cât mai mult distanţa până la locuinţa izolată a domnului Loustalot, dl. Lalouette îi făcu semn tovarăşului său de drum să se oprească.

— În fine, dragul meu domn Patard, nu mai credeţi că ei mă vor ucide?”... întrebă el cu glas înăbuşit.

— Care *ei?* exclamă dl. Secretar, care părea foarte iritat...

— Da ce, parcă eu ştiu ceva?... Cei care i-au asasinat pe ceilalţi!...

— Mai întâi, cine v-a spus că ceilalţi au fost asasinaţi? vorbi el, de data aceasta pe un ton arţăgos.

— Cum cine? Dumneavoastră!...

— Eu! Eu nu am spus nimic, mă auziţi! Pentru că nu ştiu nimic!...

— Domnule secretar, vreau să vă fac o mărturisire: eu ţin foarte mult să fiu membru al Academiei...

— Dar sunteţi!...

— Adevărat! suspină dl. Lalouette.

Coborâră pe malul apei... Dl. Lalouette era urmărit de un gând care nu-i dădea pace.

— Tare aş vrea totuşi să nu fiu asasinat, spuse el.

Dl. Hippolyte Patard dădu din umeri. Acest bărbat care nu ştia să citească, dar care mai ştia că, prezentându-se la Academie nu avea să se teamă de ceea ce s-ar fi temut toţi ceilalţi care nu au candidat, bărbatul acesta pe care-l considerase un erou şi care nu a fost decât un şmecher, începe să-i fie din ce în ce mai puţin simpatic. Hotărî să-i readucă aminte cu destulă duritate de respectul de sine:

— Dragul meu domn, există uneori situaţii în viaţă pentru care merită să rişti!...

„Ei, haida de! L-am pus la punct!” se gândi dl. Patard. Adevărul este că văicăreala acestui domn Lalouette i se părea de-a dreptul revoltătoare. Cu toate că situaţia se arăta extrem de dificilă, misterioasă, de-a dreptul ameninţătoare, dl. Hippolyte Patard considera că se prezintă încă foarte bine pentru dl. Lalouette, căruia îi oferea rangul de academician.

Dl, Lalouette lăsase capul în jos; când îl ridică, lăsă să-i scape în răcoarea serii, o frază, care cu toată sinceritatea, era plină de neruşinare...

— Este chiar atât de necesar, spuse el, să pronunţ acest discurs?...

Se găseau în acel moment pe malul Marnei. Pânza întunecată a nopţii îi învăluise pe cei doi călători. Dl. Secretar privea apa înşelătoare şi adâncă şi silueta prăbuşită a domnului Lalouette. Îi trecu prin gând să-l înece pur şi simplu. Pleosc! Dintr-un brânci!.

Numai că, în loc să prăvălească masa aceasta de carne flască în adâncul apelor, dl. Secretar se apropie prietenos şi-l luă de braţ pe domnul candidat...

Şi asta, pentru că în primul rând, dl. Hippolyte Patard era omul cel mai puţin pus pe crime şi în al doilea rând, tocmai îi trecuse prin cap, ca un fulger, cât de afectată ar fi ilustra Societate de *un al patrulea deces!...*

Îl trecu un fior la acest gând. Oare ce fusese în capul lui? Să-l nelinişteasică pe acest admirabil domn Lalouette! Se consideră nebun de legat! îl strânse de braţ mai tare pe domnul Lalouette! îi jură acestui om cinstit, din adâncul inimii, recunoştinţă veş nică... Încerca să aprindă din nou înflăcărarea aca demică pe care îşi reproşase că o lăsase să se stingă!

Îi descrise triumful de a doua zi, îi descrise mulţi mea îmbătată de succes şi transportată de fericire, în fine, îi

înmuie inima domnului Lalouette, cum se spune, prezentându-i-o în primele rânduri pe dna Lalouette, spre care se îndreptaomagiul tuturor, ca pe soţia plină de faimă şi strălucire a Omului
Zilei!...

În final se îmbrăţişară şi se felicitară reciproc, încurajându-se unul pe celălalt, recunoscând cât de copilăroşi au fost când s-au lăsat asaltaţi de gândurile cele mai negre. Râdeau amândoi în hohote, curajoşi, când îşi dădură seama că ajunseseră deja în faţa grilajului locuinţei marelui Loustalot.

— Să fim atenţi la câini! zise dl. Lalouette.

Dar câinii nu se vedeau nicăieri...

Lucru curios, grilajul era deschis.

Dl. Hippolyte Patard sună îndelung ca să anunţe prezenţa unor străini.

— Unde or fi oare Ajax şi Ahile? se întrebă el...
Şi Tobie?... Nu-l văd venind.

De fapt, nimeni nu se deranja să-i întâmpine.

— Să intrăm! spuse dl. Secretar al Academiei.

— Mi-e frică de câini! reîncepu dl. Lalouette.

— Ei, dar v-am spus că îi ştiu de mult timp! repetă dl. Patard. Nu ne vor face niciun rău.

— În acest caz, luaţi-o dumneavoastră înainte, comandă cu curaj dl. Lalouette.

Aşa ajunseră până la peronul din faţa casei. Tăcerea cea mai adâncă domnea în grădină, în curte şi în casă.

Uşa de la intrare era de asemenea întredeschisă.

Cei doi o împinseră. O lampă de gaz lumina slab vestibulul.

— E cineva aici? strigă dl. Patard, cu vocea sa de zile mari.

Dar niciun glas nu-i răspunse.

Mai aşteptară într-o linişte extraordinară.

Toate uşile care dădeau în vestibul erau închise. Şi deodată, în momentul în care dl. Patard şi dl. Lalouette stăteau acolo, foarte stânjeniţi, cu pălăriile în mână, zidurile casei răsunară de un strigăt îngrozitor, întunericul nopţii era străbătut de un urlet sfâşietor.

CUŞCA

Şuviţa de pe creştetul domnului secretar se făcuse măciucă. Dl. Lalouette se rezemă de un perete, pradă unei slăbiciuni cumplite.

— Auziţi urletul? gemu el, urletul omenesc sfâşietor...

Dl. Patard mai avu puterea să exprime o părere.

— Este strigătul cuiva care a avut un accident... Ar trebui să vedem...

Dar nu se clinti din loc.

— Nu! Nu! Este acelaşi strigăt... pe care l-am mai auzit... e un strigăt, zise cât putu de încet dl. Lalouette, un strigăt care se aude aşa... Tot timpul... în casă...

Dl. Hippolyte Patard ridică din umeri.

— Ascultaţi, spuse el.

— Iar începe... îi clănţăniră dinţii în gură domnului Lalouette.

— Vă spun doar că a avut careva vreun accident... se aude de jos... din laborator... Poate
Loustalot nu se simte bine...

Şi dl. Patard făcu vreo doi paşi în vestibul. Vă spusesem deja că în acest vestibul se găsea scara care urca la etajele superioare, dar, sub această scară, se mai găsea

una care cobora la laborator.

Dl. Patard se aplecă deasupra balustradei, geamătul se auzea de acolo, destul de clar, însoţit de cuvinte de neînţeles, care păreau însă că exprimă o mare durere.

— Vă spun că Loustalot a avut un accident.

Cu curaj, dl. Hippolyte Patard coborî scara.

Dl. Lalouette îl urmă şi spuse cu voce tare:

— La urma urmelor, suntem doi!

Cu cât coborau, cu atât auzeau mai clar gemete şi plânsete. În sfârşit, când ajunseră în laborator, nu mai auziră nimic.

Laboratorul era gol.

Priviră de jur împrejurul lor.

O ordine desăvârşită domnea în această încăpere. Fiecare lucru era la locul lui. Distilatoare, alambicuri, cuptoare de pământ în căminul cel mare, care folosea la experienţe, instrumente pentru fizică pe mese, totul era curat, strălucitor, aranjat cu grijă. Nici nu putea fi vorba, şi acest lucru era evident, de laboratorul cuiva în plină activitate. Dl. Patard fu extrem de uimit de acest lucru.

Dar ce-l mira mai tare, aşa cum v-am spus, era faptul că nu mai auzea... şi că nu mai vedea nimic care l-ar fi pus pe urma acelei imense dureri, care le „îngheţase sângele în

vine” amândorora, domnului Lalouette şi lui.

— Ce ciudat! făcu dl. Lalouette. Nu e nimeni.

— Nu, nimeni!...

Şi, deodată, urletul îi scutură din nou, până-n rărunchi.

Îi ridicase pur şi simplu de pe podea; venea de fapt, din străfundurile pământului.

— Cineva strigă din fundul pământului! murmură dl. Lalouette.

Dar dl. Patard îi arăta deja cu degetul o trapă deschisă în podea.

— De aici vine... Spuse el.

— Şi se îndreptă într-acolo.

— Poate este cineva care o fi căzut în această trapă şi care şi-o fi rupt picioarele...

DL Patard începu să caute, iar dl. Lalouette căsca ochii mari la el. Gemetele încetară pentru o clipă.

— De necrezut! spuse dl. Secretar al Academiei...

...Există acolo, cineva, într-o altă încăpere de a cărei existenţă nu ştiam nimic... Cred că e vorba de un al doilea laborator aflat sub primul...

Coborî în continuare treptele, cercetând cu atenţie, în jurul lui.

Laboratorul de dedesubt, ca şi cel de deasupra, era

luminat de lămpi cu gaz. Dl. Patard coborî, luându-şi măsuri de precauţie. Dl, Lalouette, care regreta în mod sigur vizita sa la marele Loustalot „venea în urma lui.

În acest laborator subteran, toate lucrurile erau aşezate exact în acelaşi loc ca şi în camera de deasupra. Numai că, aici, totul era într-o dezordine cumplită, arătând o muncă continuă, experienţe în Curs de desfăşurare...

Dl. Patard căuta peste tot, urmat de dl. Lalouette, care arunca şi el priviri iscoditoare...

În continuare nu zăreau pe nimeni...

Deodată, întorcându-se să examineze o scobitură

„într-un zid, se dădură înapoi, scoţând un strigăt de groază.

Nişa din zid avea o deschizătură *închisă cu gratii*... Şi în spatele gratiilor, ca o fiară sălbatică într-o cuşcă, era un om... da, un om cu ochi mari, arzători, care îi privea cu insistenţă, în tăcere...

Pentru că cei doi nu scoteau niciun cuvânt şi rămăseseră încremeniţi ca nişte statui, omul din spatele gratiilor, începu să le vorbească:

— Aţi venit oare, să mă eliberaţi?... în cazul acesta, grăbiţi-vă... pentru că le aud paşii... şi ei vă vor strivi ca pe nişte muşte...

Nici Patard, nici Lalouette nu erau în stare să facă vreo mişcare, înţelegeau oare ceva din ceea ce li se spunea?

Omul continua să urle:

— Sunteţi surzi?... Vă spun că vă vor strivi ca pe nişte muşte!... Dacă vor şti vreodată că m-aţi văzut!... ca pe nişte muşte!... fugiţi!... fugiţi!...

Iată-i că vin!... Îi aud!... Uriaşul face să se *zgu*duie pământul sub paşii lui!... Vai de voi, nenorociţilor!... Or să vă dea la câini să vă mănânce!...

Şi într-adevăr, se auziră lătrături furioase, de acolo de sus, de pe pământ. Cei doi vizitatori înţeleseră în cele din urmă!

Se tot învârteau unul în jurul celuilalt, de parcă erau beţi... căutând vreo ieşire. Celălalt, din cuşca sa, le repeta zgâlţâind gratiile ca şi cum ar fi vrut să le smulgă:

— Or să vă dea la câini!... Dacă află că le-aţi ghicit secretul... secretul marelui Loustalot... Ah!

Ah! Ah!... ca pe nişte muşte... Or să vă mănânce câinii!...

Patard şi Lalouette, incapabili să mai asculte, înnebuniţi de spaimă, se repeziră să urce treptele scării care ducea spre trapă...

— N-o luaţi pe acolo!... urlă bărbatul din spatele gratiilor... Nu le auziţi paşii cum coboară!...

Ah!... Iată-i!... Iată-i!... vin cu câinii!...

Era posibil ca Ajax-şi Ahile să fi intrat din nou în casă... pentru că întreaga clădire răsuna de schelăitul lor înfricoşător ca într-un infern în care se vânzoleau diavolii...

Patard şi Lalouette se rostogoliră până la picioarele scării scoţând urlete de groază, ca nişte descreieraţi şi strigând: „Pe unde?... pe unde?... pe Unde?...”, în timp ce prizonierul îi acoperea cu vorbe de ocară, poruncindu-le să tacă o dată...

— O să le cădeţi în plasă ca şi *ceilalţi!*... Vă vor strivi ca pe nişte muşte!... Tăceţi odată!... Ascul-taţi!... Ah! în cazul în care câinii îşi vâră şi ei nasul, sunteţi pierduţi!... Da mai tăceţi odată!

Patard şi Lalouette aveau deja impresia că zăresc colţii înfricoşători ai lui Ajax şi Ahile, apărând în capul scării şi se năpustiră spre cealaltă extremitate a pivniţei, lovindu-se chiar de gratiile cuştii în care era închis bărbatul; era rândul lor acum să-l roage pe nenorocitul acela să-i salveze, îl implorau, spunând cuvinte fără şir... horcăiau... Oh! Cât de mult îl invidiau pe bărbatul închis în cuşcă...

Dar acesta îi apucase pe amândoi de ceea ce le mai rămăsese din păr, printre gratii şi le scutura capul cu toată puterea, ca să-i facă să tacă:

— Tăceţi!... Ne vom salva toţi trei!... Ascultaţi-mă odată!... Câinii! Brut*a i-a luat cu el...*

Îi fac eu să nu mai latre!... Pământul se zguduie sub paşii uriaşului, dar el nu are nici cea mai mică bănuială! bruta!... Ah! Ce idiot!... Aveţi noroc...

Şi le dădu în sfârşit drumul:

— Haideţi! Repede!... Repede!... în sertarul mesei, acolo, e o cheie...

Lalouette şi Patard trăgeau amândoi de sertar în acelaşi timp şi scotoceau în el cu mâinile tremurând.

— E o cheie... continuă celălalt... cu care se descuie uşa de la culoarul... câinii sunt în lanţ...

trebuie să profitaţi de acest răgaz...

— Dar cheia?... Cheia!... strigau cei doi nenorociţi care căutau în zadar în sertar...

— Ei bine, acolo trebuie să fie cheia de la scara care duce în curte!... Repede!... Căutaţi!... O pune acolo în fiecare zi... după ce îmi dă să mănânc...

— Dar nu e nicio cheie!...

— Atunci, înseamnă că a păstrat-o bruta aceea!... Tăcere!... Nu vă mai mişcaţi!... Ah!!... Iată-i! Iată-i!... Coboară!... Acum scara va scârţâi sul greutatea uriaşului!...

Lalouette şi Patard se tot învârteau... se învârteau mereu... Gata să se Bage pe sub mobilă, să se ascundă în dulapuri...

— Ah! Nu vă pierdeţi capul în halul ăsta! le şopti prizonierul, dacă nu, suntem pierduţi!... Haideţi! Acolo, în ungherul acela ascuns, în spatele căminului... da, acolo, bineînţeles... de o parte şi de alta!... să nu mai faceţi nicio mişcare!... ori nu mai răspund de nimic!... în curând se va duce să ia masa de seară. „Dacă vă vede... vă va strivi ca pe nişte muşte... bieţii mei domni... ca pe nişte muşte!

DIN AUZITE...

Pe jumătate morţi, domnii Patard şi Lalouette se ascunseră fiecare într-un ungher al căminului uriaş din laboratorul subteran. Acolo, se aflau amândoi în întunericul cel mai adânc. Nu mai vedeau absolut nimic. Ultima picătură de viaţă care îi mai însufleţea îşi găsise refugiu în urechile celor doi, pentru că nu mai trăiau decât prin ceea ce puteau să audă.

Mai întâi, îl auziră pe uriaşul Tobie care, în timp ce cobora scara spre laboratorul subteran, lăsă să-i scape câteva bolboroseli sinistre.

— Iar aţi lăsat trapa deschisă, stăpâne, spuse el, o să vedeţi că asta o să vă poarte ghinion... până la sfârşit!...

Se auzeau paşii monstruoşi ai lui Tobie apropiindu-se de cuşcă, mai precis, de gratiile în spatele cărora îl descoperiseră pe bărbatul ţinut prizonier.

— Bineînţeles că *Dede* a profitat de ocazie să urle ca un apucat... Ai strigat, Dede?

— Desigur, a strigat... răspunse vocea piţigăiată a domnului Loustalot... l-am auzit doar de la stejarul cel bătrân din curte, când reuşisem să pun mâna pe Ajax! Noroc că nu e nimeni la ora asta prin împrejurimi!

— Nu se ştie niciodată... bombăni uriaşul... e posibil să mai primiţi vreo vizită la fel *precum cea de data trecută...* întotdeauna trebuie ferecată trapa...

aşa stăm mult mai liniştiţi... e capitonată... nu se aude nimic...

— Dacă nu ai fi lăsat grilajul de la grădină deschis, bătrân nebun, şi nu ai fi lăsat să-ţi scape câinii... Ştii foarte bine că nu se întorc decât dacă îi chem eu... Nici nu m-am gândit la trapa rămasă în urma mea...

— Ai strigat, *Dede?* îl întrebă uriaşul.

Nu obţinu însă niciun răspuns... Bărbatul, închis în dosul gratiilor, făcea pe mortul. Uriaşul reluă:

— Câinii erau îngrozitor de agitaţi în seara asta.

Ah! Am făcut rău că i-am pus în lanţ. Când ne-am întors am crezut că vor sfâşia tot ce le iese în cale.

Erau la fel ca în seara în care i-am găsit aici pe cei trei domni veniţi în vizită, în faţa *cuştii lui Dede*...

Era o seară precum cea de azi, stăpâne, când au scăpat câinii din lanţ şi când a trebuit să fugim, după ei...

— Să nu-mi mai vorbeşti niciodată de seara aceea, Tobie, se auzi vocea behăitoare a lui

Loustalot.

— În seara aceea, continuă uriaşul, am crezut, în

adâncul inimii, că asta ne va aduce ghinion!...

pentru că Dede strigase!... Pălăvrăgise... Nu-i aşa, Dede, că ai pălăvrăgit?

Niciun răspuns...

— Numai că lor, reluă uriaşul cu vorba lui lăbărţată şi lentă, numai lor asta le-a adus ghinion...

ei au murit...

— Da, au murit...

— Tustrei...

— Tustrei... repetă ca un ecou sinistru vocea răguşită a marelui Loustalot.

— Asta, râse dispreţuitor uriaşul cu un aer lugubru... Aşa treb*uia să se întâmple.*

Loustalot nu-i mai răspunse, dar ceva ca un suspin, un suspin de groază, de spaimă, păru că trece pe deasupra creştetelor celor doi bărbaţi, care, „se pare, că erau ocupaţi cu o experienţă, după zgomotul pe care-l făceau instrumentele folosite.

— Ai auzit ceva? întrebă Loustalot.

— Tu eşti, Dede? întrebă uriaşul.

— Da, eu, răspunse vocea celui de după gratii.

— Eşti cumva bolnav? întrebă Loustalot... Ia vezi, Tobie, ce are. Poate Dede e bolnav? A strigat adineauri, mai să-şi

scuipe plămânii... Poate îi e foame? Ţi-e foame, Dede?

— *Fiţi atenţi,* spuse vocea omului din cuşcă, ia tă care este „formula”! *E completă. Acum puteţi să-mi daţi de mâncare... mi-am câştigat cu priso sinţă masa de seară!*

— Du-te şi ia-i „formula”, porunci Loustalot şi dă-i să mănânce nişte supă...

— Uitaţi-vă mai întâi dacă formula e bună, replică Dede... M-aţi obişnuit doar să nu-mi câştig pâinea de pomană...

Se auziră zgomote de paşi. Şi apoi foşnetul unei bucăţi de hârtie mototolită pe care prizonierul se pare că o dădea lui Tobie printre gratii...

Urmă apoi o clipă de linişte, în cursul căreia marele Loustalot examina pesemne „formula”.

— Oh! extraordinar!... senzaţional! exclamă el în culmea entuziasmului... este absolut senzaţio nal, Dede!... Dar nu ai scos nicio vorbă despre faptul că lucrai la aşa ceva!...

— De opt zile nu lucrez decât la chestia asta...
zi şi noapte... mă auziţi?... zi şi noapte... dar acum, cred că am dat lovitura.

— Ah! Aşa e, am dat lovitura!...
Loustalot scoase un suspin lung.

— Ce geniu!... „zise el...

— A mai descoperit ceva nou? întrebă Tobie.

— Da, da... a mai descoperit ceva... Şi ce a descoperit, a pus într-o formulă a naibii de frumoasă!...

Loustalot şi Tobie începură să vorbească încet din acel moment.

Dacă am mai fi avut puterea să tragem cu urechea din spatele căminului, nu am fi putut auzi cu certitudine nimic din ceea ce-şi spuneau... Apoi Loustalot reluă cu glas tare:

— E o adevărată alchimie, ce ai făcut tu aici, băiete!... Ceea ce ai descoperit aici este la fel de important ca transformarea metalelor!... Eşti sigur că experienţa va reuşi, Dede?

— Am făcut-o de trei ori cu clorură de potasiu. Ah! Nimeni nu va mai putea să spună că materia este veşnică... e cu totul altceva!... Am obţinut un potasiu nou, adevărat... un potasiu ionizat, fără nicio legătură cu primul.

— Şi acelaşi lucru e valabil pentru clor? întrebă Loustalot.

— La fel şi pentru clor...

— Drace!...

Loustalot şi uriaşul începură să vorbească din nou în şoaptă, apoi Loustalot întrebă:

— Ce ai vrea pentru osteneala ta, Dede?

— Tare aş vrea ceva dulce şi un pahar plin cu vin.

— Da, în seara asta, poţi să-i dai un pahar mare cu vin, încuviinţă marele Loustalot, asta nu-i poate face niciun rău.

Dar deodată, calmul relativ din pivniţa adâncă fu tulburat într-un chip înfricoşător de Dede, Izbucni un fel de furtună subterană, o dezlănţuire de furie, strigăte, vaiete, blesteme!... Dl. Lalouette pe de o parte, dl. Patard pe de alta; abia avură timp să-şi înăbuşe în gâtlejul uscat strigătul de spaimă... Simţeau că bărbatul se năpustise ca o fiară sălbatică asupra gratiilor cuştii sale.

— Asasinilor! urla el... Asasinilor!... tâlhari nenorociţi, hoţomanule, tu, Loustalot!... Temnicier josnic, mi-ai pus în lanţuri geniul!... monstru, căruia i-am dat gloria şi care mă răsplăteşte cu un codru de pâine!... Crimele tale vor fi pedepsite într-o bună zi, nenorocitule!... Dumnezeu te va pedepsi!... Crimele tale vor fi cunoscute în toată lumea!... Trebuie să vină odată ziua când vor sosi cei care mă vor elibera!... *Nu vei putea să-i ucizi pe toţi!*... Şi te voi târî ca pe un stârv dezgustător cu un cârlig de măcelar, tâlharule!... De pielea gâtului...

— Destul! Închide-i gura, Tobie! Horcăi Loustalot.

Se auzi grilajul de fier care scrâşnea din ţâţâni.

— N-o să tac!... De pielea gâtului! De pielea gâtului... Nu, nu!... Nu vreau să-mi faci asta!...

Săriţi! Ajutor!... Bine, o să tac!... o să tac... De pielea gâtului, la stâlpul infamiei!... O să tac!

Grilajul de fier scrâşni din nou din ţâţâni. Curând nu se mai auzi în pivniţa cea adâncă decât un geamăt care se stingea încetul cu încetul, ca al cuiva care adoarme după o criză de furie sau îşi dă sufletul...

CÂTEVA DIN INVENŢIILE LUI „DEDE”

După acel geamăt, se mai auziră câteva mişcări în laboratorul din fundul pivniţei, apoi, încetul cu încetul, toate zgomotele se stinseră unul după altul.

Din ungherul căminului unde se aflau, nici domnul Hippolyte Patard, nici domnul Lalouette nu dădeau vreun semn de viaţă. Se lipiseră de zid ca şi cum nu ar mai fi vrut să se desprindă niciodată de acolo.

Cu toate acestea, vocea bărbatului, din dosul gratiilor cuştii, răsună:

— Puteţi să ieşiţi... au plecat amândoi.

Liniştea nu era tulburată de niciun zgomot.

— Sunteţi morţi?

În sfârşit, din penumbra laboratorului-cavou, care nu mai era luminat acum decât de un capăt de lumânare, a cărui flacără strălucea în spatele gratiilor, în cuşcă, acolo unde se afla prizonierul, din penumbră, cum vă spuneam, apărură timid, de o parte şi de alta a căminului care domina încăperea, două siluete...

Mai întâi se iviră prudent capetele celor doi, apoi corpurile... şi totul împietri din nou.

— Oh! Puteţi veni mai aproape, spuse vocea lui

Dede... nu vor mai reveni în cursul nopţii... Iar trapa este închisă.

Abia atunci, cele două siluete începură să se mişte din nou... Dar cu măsuri de precauţie extremă. Se opreau la fiecare pas, se strecurau cu foarte multă prudenţă... Se ţineau acum în picioare, înaintând pe vârfuri, cu mâinile întinse... şi, când se mai loveau de câte o mobilă şi această mobilă răspundea la izbitură cu vreun zgomot, cele două siluete rămâneau ca suspendate în aer.

În fine, ajunseră în dreptul razelor de lumină ce se strecurau printre zăbrele, în dosul cărora îi aştepta în picioare Dede.

Şi acolo se prăbuşiră sfârşiţi, la picioarele gratiilor. O voce, care aparţinea domnului Hippolyte Palard, spuse:

— *Ah! Bietul meu domn!*

Şi vocea domnului Lalouette se făcu auzită la rândul ei:

— Am crezut o clipă că vă vor ucide!

— Şi aţi rămas totuşi ascunşi în cămin, nu-i aşa?

Îi întrebă bărbatul.

Da, era adevărat. Nu putea niciunul din ei să nege acest lucru. Se pierdură în explicaţii confuze, invocând refuzul propriilor picioare de a face vreo mişcare, faptul că nu erau obişnuiţi cu asemenea emoţii, că erau academicieni

şi în niciun fel pregătiţi pentru astfel de tragedii cumplite.

— Academicieni! făcu bărbatul. Nu de mult au mai coborât aici trei academicieni... trei candidaţi care-şi făceau vizita protocolară şi pe care tâlharul i-a surprins". Nu i-am mai văzut niciodată de atunci... Am aflat apoi, ascultându-l pe ticălosul ăsta şi pe uriaş, că ar fi murit cu toţii. I-a strivit ca pe nişte muşte!

Întreaga conversaţie se purta în şoaptă, cu glas coborât, tustrei vorbind cu buzele lipite de gratii.

— Domnule! îl imploră Gaspard Lalouette, există vreun mijloc cu ajutorul căruia să ieşim, fără să dea peste noi banditul?

— Bineînţeles! răspunse bărbatul din cuşcă...
există scara care dă direct în curte...

Domnul Hippolyte Patard replică:

— Cheia de la uşa spre această scară, de care ne-aţi vorbit, nu mai e în sertar.

Bărbatul răspunse:

— O am la mine, în buzunar! Am luat-o din buzunarul uriaşului... când l-am adus până în cuşca mea *obligându-l să mă* facă să *tac.*

— Ah! bietul meu domn, reluă Patard.

— Da, da! Sunt de plâns! Haideţi! Au nişte metode

cumplite să-mi închidă gura.

— Atunci, sunteţi de părere să plecăm cât mai repede, suspină domnul Gaspard Lalouette, care se tot mira că celălalt nu le dădea încă cheia.

— O să vă întoarceţi să mă salvaţi? întrebă bărbatul.

— Vă jurăm acest lucru, răspunse solemn domnul Lalouette.

— Şi ceilalţi mi-au jurat acelaşi lucru şi nu au mai venit.

Dl. Hippolyte Patard interveni atunci pentru a salva onoarea Academiei:

— Nu au mai venit pentru că erau morţi!

— Asta-i adevărat... l-a strivit ca pe nişte muşte!... Dar pe dumneavoastră nu vă va omorî, pentru că nu ştie că aţi venit... Nu trebuie cu nici un chip să vă vadă...

— Nu! Nu! gemu Lalouette. Nu trebuie să ne vadă...

— Trebuie să fim vicleni! îi sfătui bărbatul, arătându-le celor doi vizitatori o cheiţă neagră.

Îi dădu cheia domnului Hippolyte Patard, spunându-i că putea să descuie uşa din spatele generatorului care se zărea într-un colţ. Această uşă dădea spre o scară, care urca într-o curte mică, în spatele casei. Acolo, vor găsi o poartă care dădea spre câmp şi la care era suficient să tragă zăvorul din interior. Cheia de la această poartă

rămânea întotdeauna în broască.

— Am observat toate acestea, spuse bărbatul „când mă mai scoate uriaşul la plimbare.

— Deci, ieşiţi uneori din cuşca dumneavoastră? întrebă dl. Patard care se înfiora în faţa unei asemenea nenorociri, uitând aproape de ceea ce i se întâmplase lui.

— Da, dar sunt întotdeauna legat cu lanţuri, o oră pe zi în aer liber şi doar atunci când nu plouă...

— Ah, Sărmanul meu domn!

Cât despre dl. Lalouette, el nu avea altceva în gând decât să plece. Se afla deja în faţa uşii care dădea spre scară, dar i se păru că aude acolo, sus „nişte mârâituri şi atunci făcu câţiva paşi înapoi.

— Câinii!... gemu el.

— Da, câinii!... repetă ostil bărbatul... O să avem necazuri cu zdrahonul ăla... Nu o să ieşiţi de aici decât atunci când vă voi spune eu să o faceţi! Avem mai bine de o oră înainte ca Tobie să-i ducă să le dea de mâncare... Atunci vă veţi putea strecura... nu se vor mai sinchisi să latre... Când, mănâncă, nu mai ştiu de nimic, şi de nimeni... aţi înţeles... Numai când mănâncă!

Omul adăugă: „Ce mai viaţă!... Ce existenţă!...”

— Încă o oră, suspină Lalouette, care blestema cu

siguranţă ziua în care a avut ideea să se facă academician.

— Eu sunt aici de ani de zile!... răspunse pri zonierul.

Cuvintele îi ieşiră din gâtlej cu atâta durere încât cei doi academicieni, cel mai vechi şi cel mai nou, se ruşinară de propria lor laşitate! Dl. Lalouette simţi atunci nevoia să-l mai asigure o dată:

— Vă vom salva!

La care, prizonierul începu să plângă ca un copil.

Ce tragedie!

Abia în acea clipă, Patard şi Lalouette îşi dădură seama de mizeria cumplită în care trăia acest om. Hainele îi erau sfâşiate, dar, cu toate acestea, nu erau murdare. Rupturile, zdrenţele dădeau mai degrabă impresia unei lupte recente şi cei doi se gândiră că prizonierul tocmai *fusese redus la tăcere* de către uriaş.

Care era soarta monstruoasă a acestui nefericit închis în cuşca sa? Tot ce auziseră până atunci lăsa să se ghicească o crimă atât de odioasă, încât dl. Patard, care crezuse că-l cunoaşte atât de bine pe marele Loustalot, nu putea, nu voia să lase lucrurile aşa! Şi totuşi, cum putea fi explicată, dacă nu prin însăşi această crimă, prezenţa bărbatului în dosul gratiilor... a omului care îi dădea marelui Loustalot formule chimice ca să nu moară de foame?

Dl. Lalouette înţelesese însă foarte clar această afacere cumplită! Nu mai avu nicio clipă de ezitare. Era acum pe deplin convins că marele Loustalot închisese un geniu într-o cuşcă şi că acest geniu îi furnizează ilustrului savant toate invenţiile care-l făcuseră să cunoască gloria în lumea întreagă. Cu simţul său practic, îşi definea limpede situaţia. Îl vedea, de o parte a gratiilor, pe marele Loustalot întinzând o bucăţică de pâine şi, de altă parte, prizonierul genial cu invenţiile sale. Şi acest schimb i se făcea printre zăbrele. Era lesne de înţeles de ce marele Loustalot ţinea să păstreze doar pentru el un secret atât deînfiorător. Era sigur că ţinea la el mult mai mult decât la viaţa celor trei academicieni... Din păcate, s-a şi văzut acest lucru!... şi părea foarte logic că mai ţinea suficient la el, pentru a-i mai sacrifica două victime în plus. Când ai pornit pe calea crimei, nu se ştie niciodată dacă te vei mai opri.

Din cauza marii limpezimi cu care îşi imagina întreaga dramă, domnul Lalouette se grăbea atât de tare să părăsească aceste locuri primejdioase şi nu se consola deloc la gândul că va mai trebui să prelungească cu încă o oră o asemenea agonie.

În timpul acesta, dl. Hippolyte Patard, a cărui judecată

scandalizată lupta să respingă concluziile pe care dl. Lalouette le acceptase fără nicio ezitare, îşi ocupa timpul de care dispunea în mod forţat, încercând să înţeleagă adevărata situaţie a prizonierului.

Cuvintele misterioase rostite de Martin Latouche şi repetate de Babette îi reveneau acum în mintea înspăimântată: „Cum este oare cu putinţă! Ar *fi cea mai mare crimă din lume!”* spusese Latouche, Da, da, cea mai mare crimă. De pe pământ! Din păcate, dl. Patard trebuia să recunoască şi el adevărul hâd!

În spatele gratiilor, prizonierul îşi ţinea capul în mâini şi părea copleşit de povara unei dureri supraomeneşti. Deasupra lui, capătul de lumânare agăţat destul de sus, ca să nu-l poată atinge, lumina obiectele din jur dându-le un aer fantastic, iar lucrurile risipite pe ici, pe colo, în celulă se conturau în aşa fel, în spatele barelor de fier, încât dădeau impresia că te afli în Laboratorul diavolului, un loc înfricoşător, cu umbrele uriaşe ale distilatoarelor şi alambicurilor cu monstruoasele rotunjimi ale cuptoarelor stinse. Omul zăcea ca o zdreanţă în mijlocul acestei savante alchimii.

Dl. Patard îl chemă de mai multe ori, fără ca acesta să aibă aerul că l-ar fi auzit. Acolo sus, câinii inârâiau în

continuare şi dl. Lalouette nu avea încă voie să deschidă uşa prin care visa să o ia la fugă mai iute ca săgeata.

În acel moment, zdreanţa – omul pe care atârnau hainele sfâşiate – schiţă un gest şi umbra sa cu o privire sălbatică lăsă să se audă aceste cuvinte cumplite:

— Dovada că *secretul lui Toth* există, *este că cei trei au murit!* Vedeţi? Vă daţi seama? Aţi înţeles, acum nu-i aşa? într-o zi, a coborât atât de furios că se cutremura casa. Mă cutremuram şi eu odată cu cele din jur. Îmi spuneam: Acu-i acu! Ia să vedem ce se mai întâmplă! *Va trebui să mai inventez ceva!* De fiecare dată când îmi cere ceva foarte greu de realizat, mă bagă în sperieţi... Atunci mă duce de nas ca pe un copilaş căruia îi e frică că nu-şi mai primeşte bomboana... Ce porcărie, nu-i aşa?... Ce tâlhar!

Se auziră nişte horcăieli sălbatice ieşind din gâtlejul bărbatului, care continuă:

— Ah! M-a prins ca într-un cleşte cu *secretul lui Toth!* Eu nu auzisem niciodată vorbindu-se despre asta. Mi-a spus că un saltimbanc pretindea că se poate ucide, cu acest secret, prin nas, prin ochi, gură sau urechi... Şi-mi mai spunea că, pe lângă acest saltimbanc, căruia el îi spunea Cliphas, eu nu sunt decât un măgar... M-a umilit în faţa lui Tobie!... Totul era atât de lipsit de decenţă!... oh, cât de

mult am suferit!... Cum au trecut cele două săptămâni!... o să mi le aduc aminte mult timp de acum înainte... Şi nu m-a lăsat în pace decât în clipa când i-am dat parfumurile *tragice... razele asa*si*ne... cântecul care ucide! A ştiut cum să* se folosească de ele, după câte văd.

Râsul prizonierului răsună dispreţuitor şi lugubru.

Apoi se lăsă obosit cât era de lung la pământ, cu braţele şi picioarele întinse.

— Ah! Cât sunt de ostenit! suspină el... Dar am nevoie încă de mai multe amănunte. *Aş vrea tare mult să ştiu dacă s-a văzut urma asemănătoare razelor unui soare din altar?*

Dl. Hippolyte Patard tresări, îşi aduse aminte de acea remarcă stranie şi foarte precisă pe care un doctor o făcuse asupra urmelor găsite pe figura lui Maxime d'Aulnay şi spuse dintr-o suflare:

— Da, da! Exact, aşa e!... soarele din altar!

— Se vedea urma, nu-i aşa?... A apărut pe faţă

...Era obligatoriu... asta e, dragă domnule! Moar tea cauzată de lumină! Acest lucru nu poate fi făcut altfel! E ca şi cum s-ar produce o explozie!...

sau mai degrabă ca şi cum figura ar fi explodat!...

Dar celălalt?... Celălalt ce avea?... pentru că, mă înţelegeţi,

dragă domnule, am nevoie de aceste amă nunte... Oh! Nu aveam nicio îndoială că ticălo sul şi îe-a însuşit, odată ce l-am auzit povestindu-i lui Tobie că *toţi cei trei au murit.* Dar, având în vedere situaţia mea, mie îmi lipsesc detaliile. Uneori mai vorbesc între ei, în prezenţa mea... şi uneori tac din gură... Ah! Ce tâlhar lipsit de inimă! Ce lălăit, însă...; ce avea? Ce urme se vedeau! Ce s-a descoperit?

— După câte ştiu nu s-a descoperit nimic, răspunse Patard.

— Ah! Nu se va găsi nimic în cazul *parfumului cel mai tragic... ă*sta nu lasă nicio urmă... e la mintea copiilor!... Totul se pune într-o scrisoare în timp ce... scrisoarea este deschisă, citită... respiri!... Salut!... ai şi trecut pe lumea cealaltă!... dar, nu se ucide întotdeauna aşa!... cu siguranţă că... până la urmă ar putea să apară bănuieli. Da, da, ar putea să apară bănuieli... înseamnă că pe al treilea l-a ucis cu...

În momentul acela, mârâitul câinilor păru că se apropie atât de mult, încât conversaţia se întrerupse. Nu se mai auzea în pivniţă decât respiraţia şuierătoare a celor trei bărbaţi... apoi zgomotul făcut de câini se îndepărtă sau mai degrabă pierdu din intensitate.

— Oare nu le mai dau o dată să mănânce, în seara asta? murmură dl. Patard, cu inima bătând să-i spargă pieptul, după ce ascultase cumplita dezvăluire, mai avu puterea să spună:

— A mai fost unul, din cei trei, care a avut o hemoragie... avea un firicel de sânge la nas, când a fost examinat*!*

— Pe Dumnezeul meu!... pe Dumnezeul meu!...

pe Dumnezeul meu! scrâşni Dede... iar zgomotul produs de lovirea dinţilor unii de alţii devenea insuportabil... Pe Dumnezeul meu! Acela a murit *din cauza sunetului!*... în mod fatal, i s-a întâmplat... Oh!... Exact aşa s-au petrecut lucrurile!...

O hemoragie în urechea internă, o mică scurgere de sânge în trompa lui Eustache, sângerare care a ajuns în fundul gâtului şi apoi la nas!... M-am lămurit! M-am lămurit, pe cinstea mea!

Şi bărbatul se ridică deodată de la pământ agil ca o maimuţă. Văzându-l cum sărea şi se prindea de gratii, ai fi zis că e un urangutan. Patard se dădu brusc înapoi, temându-se că îi va fi smuls din cap şi restul de păr care-i mai rămăsese.

— Oh! Nu vă fie frică!... Nu vă fie frică!

Omul se lăsă să cadă în patru labe şi începu să se mişte în celula-laborator făcând salturi mari.

Îşi îndrepta spinarea, ridica din când în Când capul... Când trecea prin dreptul lumânării aprinse i se putea zări fruntea înaltă...

— Vedeţi dumneavoastră, dragă domnule!... Bi neînţeles că aceste lucruri sunt îngrozitoare, cu toate acestea, nu poţi să nu fii mândru de invenţiile tale!... Ah, asta mi-a reuşit!... în tot ce am făcut, eu nu m-am gândit la o moarte care să distreze pe cineva!... Nu, nu! Eu am conceput o moarte adevărată cu ajutorul luminii şi al sunetului!...
Oh, mi-a dat mult de furcă!... Dar ştiţi, când ai în cap ideea, restul vine de la sine!... Trebuie să ai ideea în cap şi eu numai de idei nu duc lipsă!... întrebaţi-l pe marele, pe ilustrul Loustalot!... Ah! Realizarea unei idei ca aceea, nu durează mult, când e vorba de mine!... Este într-adevăr ceva extraor dinar!

Bărbatul se opri din mers, ridică arătătorul şi spuse:

— Ştiţi că există raze ultraviolete în spectrul luminii? Aceste raze, care sunt nişte raze chimice, acţionează cu putere asupra retinei... S-au semnalat accidente foarte grave din cauza acestor raze...
da, da, foarte grave!... Acum ascultaţi-mă cu aten ţie...

Poate că aţi văzut vreodată acel gen de lampă lunguiaţă ca un tub, cu o lumină palidă, bătând în verde, în care mercurul volatilizat... La naiba! Mă ascultaţi ori nu mă ascultaţi? strigă bărbatul atât de tare şi cu atâta putere că dl. Lalouette înspăimântat, se lăsă să cadă în genunchi, rugându-l pe straniul profesor să tacă, iar dl. Patard gemu:

— Oh! mai încet... Pentru numele lui
Dumnezeu, mai încet!

Dar toată umilinţa elevilor săi nu-l dezarma deloc pe profesor, care punându-şi tot sufletul în conferinţa sa şi în mândria de a lăuda meritele invenţiei sale, în faţa acestui auditoriu de excepţie, continuă cu o voce limpede, autoritară:

— ... Aceste lămpi în care mercurul volatilizat produce o lumină cu adevărat diabolică... Staţi puţin, cred că am aşa ceva, undeva, pe aici!...

Bărbatul căută, mută mai multe lucruri din loc... dar nu găsi nimic.

Sus, se auzeau în continuare câinii care nu se linişteau de loc. Îi *simţiseră* pe vizitatori şi asta îi făcea atât de insuportabili.

— Nu vor tăcea, decât atunci *când vor avea o bucată de carne în dinţi,* se gândea dl. Lalouette şi acest gând, care

nu-l părăsea nicio clipă, în ciuda elocinţei profesorului, îi consuma toată vlaga. Se lăsă să cadă în genunchi, ca şi cum, înainte de a-şi da sufletul, nu mai avea puterea să-i ceară iertare bunului Dumnezeu pentru îngâmfarea, care-l în pinsese să râvnească o mărire, rezervată în general acelor oameni, care ştiu cel puţin să citească. Bărbatul îşi continua discursul său plin de primejdii, ridicând cu şi mai mult orgoliu fruntea şi marcând frazele cu gesturi ample, hotărâte.

— Ei bine, iată ideea pe care am avut-o! iat-o!

În loc să mă folosesc de un tub de sticlă, am luat *un tub de cuarţ,* ceea ce a produs o cantitate imensă de raze ultraviolete! Şi atunci? Atunci, am introdus acest tub care conţinea mercur într-o mică lanternă cu lumină slabă, având o bobină mică prevăzută cu un acumulator!... Şi atunci, şi atunci! Forţa mortală a razelor asupra ochiului este extraordinară!... O rază, una singură, venită de la lanterna mea, pe care o fac să funcţioneze cum vreau eu, datorită unei diafragme care permite interceptarea luminii după dorinţă, o rază, una singură, este suficientă. Retina suferă un şoc teribil care duce instantaneu la moarte prin traumatizare! Trebuia însă să descopăr toate aceste lucruri!... Trebuia să mă gândesc la eventualitatea unei

morţi prin inh*ibiţie, adic*ă prin oprirea brusc a inimii, ca şi acea moarte provocată tot prin inhibiţie, fenomen descoperit, domnilor, mai întâi de mine, apoi de Brown-Sequard. Acea moarte, de care vă vorbeam, prin inhibiţie survine, de exemplu, în urma unei lovituri aplicate cu dosul palmei în zona îaringelui!... Iată deci! Ah, cât eram de mândru, foarte mândru, de mica mea lanternă!... Dar el mi-a luat-o şi nu am mai văzut-o niciodată... nu, niciodată! Ah! E vorba de o Lanternă mică ce poate ucide oamenii ca pe muşte!... E tot atât de adevărat pe cât sunt eu profesorul Dede.

Cei doi care-l ascultau pe Dede, îşi încredinţară i*n petto* sufletul în mâinile lui Dumnezeu, pentru că, atât câinii cât şi lanterna ucigaşă, Le dădea impresia că sunt în puterea diavolului însuşi, dacă mai aveau norocul să scape de acolo. Dar profesorul Dede nu le spusese nimic despre cea de-a doua invenţie a sa, care se părea, că îi dăduse mai multă satisfacţie decât toate celelalte care o precedaseră. Nu le vorbise încă nimic despre ceea ce el numea drăgălaşa sa urechelniţă.

Această lacună fu însă completată în câteva fraze şi spaima puse stăpânire pe cei doi. Hidoşenia spectrului morţii apropiate şi sigure părea că le îngheaţă sângele în

vine pentru totdeauna, atât domnului secretar al Academiei, cât şi proaspătului academician.

— Tot! Tot ce v-am spus, continuă profesorul Dede, este „apă de ploaie” pe lângă draga mea urechelniţă. Este vorba de o cutie mică, nu mai înaltă de atât!... Se poate băga oriunde! într-un acordeon. Dacă eşti şmecher şi ştii cum să te descurci... într-o flaşnetă Barberi... în tot ceea ce cântă... *în tot ce scoate o notă falsă.*

Profesorul Dede ridică din nou arătătorul.

— Ce este oare, domnilor, mai supărător pentru o ureche, oricât de puţin muzicală ar fi ea, decât o notă falsă? Vă întreb, dar nu este nevoie să-mi răspundeţi! Nu există nimic! Nimic! Nimic! Cu draga mea urecheâniţă, datorită acelui dispozitiv electric, permiţând un nou tip de unde cu mult mai rapide şi mai penetrante – aşa e dragă domnule, aveţi cuvântul meu de onoare – decât undele hertziene, după cum vă spuneam, cu draga mea urechelniţă eu pot să înşurubez nota falsă în meninge, să fac creierul, care se aşteaptă în mod obişnuit la o notă normală, să sufere un şoc atât de puternic, încât persoana în cauză cade mort, ca şi cum ar fi primit o lovitură de cuţit cu o lamă ondulată, dacă mă pot exprima astfel, chiar în momentul în care unda purtând nota falsă pătrunde

nevăzută şi rapidă în melcul urechii. Aşa! Ei, ce mai spuneţi de asta?... Ei?... Aha, nu mai aveţi nimic de spus!... Nu! Nu f Chiar nimic?... Eu, cu atât mai puţin! într-adevăr nu mai e nimic de spus... Invenţia mea ucide oamenii ca pe muşte!... în fond e destul de neplăcut... căci îmi voi petrece aici tot restul vieţii văzând cum trec oamenii care ar fi putut veni să mă elibereze, dacă *nu ar fi murit cu toţii... Eu* însă, în locul lor, aş şti exact ce să fac într-o împrejurare atât de grea...

— Ce anume?... Ce?... Horcăiră cei doi nenorociţi.

— Aş purta ochelari cu lentile albastre şi mi-aş pune vată în urechi.

— Da! Da! Da! Ochelari albaştri şi vată!... repetară cei doi bărbaţi întinzând mâinile ca nişte cer şetori.

— Nu le am însă la mine! spuse *cu* un ton grav profesorul Dede... şi deodată începu să strige:

— Fiţi atenţi! Fiţi atenţi! Ascultaţi! Se aud paşi!... Poate vine chiar el, cu lanterna cea mică într-o mână şi cu drăgălaşa mea urechelniţă în cealaltă... Ah! Ah!... Nici doi bani!... Nu aş da doi bani pe viaţa voastră pământească, a amândurora, pe cuvântul meu!... Nu!... Nu!... încă o lovitură ratată!... o eliberare ratată!... veţi face ca şi cei lalţi!... Nu veţi mai *reveni niciodată!... niciodată!*

Într-adevăr, se auzeau paşi care coborau... Erau acum chiar deasupra capetelor lor... Paşii se îndreptau spre trapă...

Patard şi Lalouette se ridicară, se refugiară în faţa uşii de la scăriţă, animaţi de o energie supraomenească, de dorinţa de a trăi. Vocea bărbatului îi urmărea!: „Niciodată!... N-o să-i mai văd niciodată!... *Nu vor mai reveni niciodată!”...*

Auziră limpede cum era ridicată trapa de deasupra capului lor... se întoarseră instinctiv, băgându-şi capul între umeri, închizând ochii, astupându-şi urechile.

Era prea cumplit... Cu siguranţă, ar fi preferat să moară sfâşiaţi de câini... Deschiseră uşa şi se căţărară, urcară scara având un singur gând: să nu fie ajunşi din urmă de *raza care asasinează* sau de *cântecul care ucide...* nemaigândindu-se nici măcar la câini...

Dar câinii nu mai lătrau.

Era posibil să mănânce, să-şi devoreze hrana la ora aceea. Patard şi Lalouette văzură poarta de care le vorbise Dede, cheia în broască... Dintr-o săritură ajunseră acolo... Şi apoi, porniră într-o goană nebună peste câmp... Peste câmpul pe care alergau înnebuniţi, la întâmplare, încotro vedeau cu ochii, în bezna care se lăsa... căzând, ridicându-

se, ţâşnind mai departe când erau în lumina unei raze de lună!... O rază care venea poate, după cele întâmplate, chiar de la micuţa lanternă!...

În sfârşit, ajunseră la drumul cel mare; căruţa unui lăptar tocmai trecea... Au intrat în vorbă, s-au strecurat în căruţă, frânţi de oboseală, sfârşiţi... s-au lăsat conduşi la gară, ascunzându-şi adevărata identitate, spunând că s-au rătăcit şi că se temeau de nişte câini care îi urmăriseră.

Tot drumul s-au auzit lătrând îngrozitor cele două fiare, hăt departe, în întunericul nopţii... Le dăduseră drumul din lanţ... Şi-i căutau acum pe acei vizitatori necunoscuţi care lăsaseră în urma lor poarta deschisă... Uriaşul Tobie organizase pesemne o vânătoare în toată regula...

Căruţa o porni cu toată viteza... Dl. Hippolyte Patard şi dl. Lalouette respirară în sfârşit, uşuraţi.:. Se credeau salvaţi... Marele Loustalot nu va şti niciodată, nu-i aşa? până în clipa pedepsei... cine erau cei care îi descoperiseră secretul.

SECRETUL MARELUI LOUSTALOT

Strada Laffitte era neagră de atâta lume. La toate ferestrele, grupurile de curioşi aşteptau ca dl. Gaspard Lalouette să părăsească domiciliul conjugal pentru a se îndrepta către Academia franceză, unde trebuia să ţină discursul inaugural. Era o adevărată sărbătoare şi o cinste pentru întregul cartier. Un negustor de tablouri, un anticar să ajungă academician, aşa ceva nu se mai văzuse, iar împrejurările pline de eroism, în mijlocul cărora se petrecea un asemenea eveniment, contribuiseră, vă puteţi da bine seama, şi ele la tulburarea minţilor înfierbântate. Ziariştii invadaseră trotuarele şi-şi fluturau tot timpul permisele de liberă trecere, ca să nu fie opriţi în cursul reportajelor de către serviciul de pază, pe care prefectul de poliţie fusese obligat să-l organizeze în mod excepţional. Mulţi dintre cei care se găseau acolo îşi puseseră în cap nu numai să-l aclame pe dl. Lalouette, dar să-l şi însoţească până la capătul podului ce ducea spre Institut... dorinţă, pe care, de altfel, nu au putut să şi-o îndeplinească, deoarece, cu multe ore înainte, nimeni nu mai avea voie să traverseze podul. În sfârşit, în adâncul sufletului fiecăruia se ascundea teama că o nouă moarte

tragică se va produce, *eveniment care era de aşteptat.*

Pentru că dl. Lalouette nu apăruse încă, această teamă nu făcea decât să crească, această groază se amplifica pe măsură ce minutele se scurgeau.

În realitate, toţi aceşti oameni nu-l văzuseră pe dl. Lalouette trecând, din simplul motiv că noul academician se afla, încă de la ora nouă dimineaţa, la Academie, ferecat împreună cu dl. Hippolyte Patard în Sala Dicţionarului.

Ah! Cei doi nenorociţi petrecuseră o noapte îngrozitoare! Ajunseseră într-un hal fără de hal la vărul domnului Lalouette, cel care ţinea un mic debit de tutun în Piaţa Bastiliei. Acolo, doamna Lalouette a venit să-i întâlnească în împrejurări deosebit de misterioase. I s-a povestit totul, cum era de aşteptat, după care a urmat o discuţie de mai multe ore.

Dl. Lalouette voia să meargă de îndată să anunţe poliţia, dar dl. Patard îl impresionă cu spiritul său de convingere şi cu lacrimile sale şi se înţeleseră ca să acţioneze extrem de prudent, în aşa fel, încât scandalul să fie evitat pe cât posibil şi onoarea Academiei să rămână neştirbită. Dl. Patard încerca astfel să-l facă pe dl. Lalouette să înţeleagă că, din clipa în care era academician, avea nişte îndatoriri

care nu erau cunoscute celorlalţi muritori şi că era răspunzător, în ceea ce-l priveşte, să păstreze veşnic ca o preoteasă antică, strălucirea flăcării nemuritoare care arde pe altarul Institutului.

La care, dl. Şi dna Lalouette găsiră de cuviinţă să răspundă că această misiune glorioasă le apărea acum însoţită de prea multe pericole, ca să mai ţină cont de ea. Dl. Secretar al Academiei le răspunse, la rândul său, că era prea târziu ca să mai revină asupra unei hotărâri luate şi că atunci când ai ales să fii Nemuritor, *eşti până la moarte.*

— Exact acest lucru mă întristează! nu întârzie cu răspunsul dl. Lalouette.

La urma urmei, deoarece erau ferm convinşi că marele Loustalot ignora total faptul că-i descoperiseră secretul, situaţia putea să le apară mai degrabă liniştitoare, mai puţin lipsită de pericole, decât atunci când nu ştiau nimic despre cauza morţii celor trei candidaţi precedenţi. Doamna Lalouette îşi mai exprimă câteva din părerile sale, dar că era atât de înfierbântată de entuziasmul general cu care îi era asediată locuinţa, încât ar fi suferit profund să renunţe atât de curând la o asemenea glorie. Hotărâră deci ca a doua zi, dis-de-dimineaţă, domnii în cauză să plece şi să se încuie, ca să nu fie cu niciun chip deranjaţi în

Sala Dicţionarului, a cărui uşă va rămâne închisă pentru toată lumea. În concluzie şi pentru marele Loustalot.

În fine, *cumpărară vată şi ochelari cu lentile albastre.*

În Sala Dicţionarului, dl. Hippolyte Patard şi dl. Lalouette, după ce-şi puseseră vată în urechi şi ochelari albaştri pe nas, se aşternură pe aşteptat.

Câteva minute îi mai despărţeau de clipa în care memoria domnului Lalouette urma să profite de ocazia extraordinară ce se oferea şi să triumfe spre gloria literelor.

De afară se auzea amplificându-se zgomotul mulţimii nerăbdătoare.

— A sosit clipa! făcu deodată dl. Patard, a sosit clipa şi deschise cu hotărâre uşa camerei, luându-l la braţ pe proaspătul său coleg.

Dar uşa fu împinsă cu brutalitate, apoi închisă la loc...

Cei doi bărbaţi dădură înapoi scoţând un strigăt de spaimă.

Marele Loustalot se găsea chiar în faţa lor.

— Ia te uită! Ia te uită! făcu acesta cu o voce tremurătoare, cu sprâncenele încruntate... ia te uită! Purtaţi ochelari, domnule secretar al Academiei? E ceva nou! Ei, nu se poate!... Domnul Gaspard Lalouette, poartă

şi el!... Bună ziua, domnule Gaspard Lalouette!... a trecut cam multă vreme de când nu am mai avut cinstea să vă văd... încântat să vă întâlnesc!

Lalouette bâigui câteva cuvinte de neînţeles. Dl. Patard încerca în acest timp să-şi recapete puţin sângele rece, deoarece momentul era deosebit de grav. Ceea ce îl neliniştea cel mai tare era faptul că *marele Loustalot îşi ascundea cu încăpăţânare o mână la spate.*

Şi cel mai cumplit era că trebuia să se facă că plouă pentru că nu mai era nicio îndoială, marele Loustalot mirosise ceva.

Dl. Hippolyte Patard tuşi încurcat de mai multe ori şi răspunse, urmărind fiecare gest al marelui savant cu mare atenţie.

— Da, e adevărat! Dl. Lalouette şi cu mine am descoperit că avem vederea slăbită de atâta obo seală.

Dl. Lalouette mai făcu un pasânainte. Cei doi făcură doi paşi înapoi.

— Unde aţi descoperit asta? întrebă cu o voce lugubră savantul. *Oare nu s-a întâmplat chiar la mine acasă ieri seară?*

Dl. Lalouette fu cuprins de ameţeală, în timp ce dl. Patard se străduia să-l contrazică abia adunându-şi

puterile... afirmând că marele Loustalot era, omul cel mai distrat din câţi cunoscu se şi că nu ştia ce vorbeşte, odată ce nici dl. Lalouette, nici el nu părăsiseră Parisul, ieri seară.

Marele savant se strâmbă dispreţuitor, ţinând în continuare mâna ascunsă la spate.

Şi deodată, întinse braţul înainte, spre groaza celor doi domni, care cu o mişcare bruscă îşi potriviră, cu o mână ochelarii şi cu cealaltă vata din urechi, crezând că vor vedea apărând lanterna cea cumplită sau drăgălaşa de urechelniţă.

Însă mâna marelui Loustalot nu ţinea altceva decât o umbrelă.

— Asta e umbrela mea! strigă dl. Secretar al Academiei.:

— Nu v-am pus eu s-o recunoaşteţi! mormăi surd savantul... Umbrela dumneavoastră, domnule secretar al Academiei, pe care aţi uitat-o în trenul care vă aducea la Varenne!... Un funcţionar cins tit, care vă cunoaşte şi mă cunoaşte, ne-a mai văzut călătorind împreună uneori... şi mi-a dat-o... vai! vai! Domnule secretar! Marele Loustalot se în

*f*ierbânta din ce în ce mai tare, agitând umbrela pe care dl. Hippolyte Patard încerca în zadar să i-o smulgă din mână.

Vai! Vai!... Găsiţi că sunt distrat... Credeţi că aş putea să fiu vreodată mai împrăştiat decât dumneavoastră care vă uitaţi umbrela ce nu vă părăseşte niciodată!... Umbrela domnului secretar al Academiei!... Ah! Am avut mare grijă de ea... ca şi cum ar fi fost umbrela mea!...

Şi savantul aruncă umbrela cu toată puterea. Obiectul se roti de câteva ori în aer şi în final, se izbi de figura impasibilă a lui Armand Duplessis, cardinalul Richelieu, sfărâmându-se.

În faţa acestui sacrilegiu, dl. Patard era gata să strige, dar expresia de pe faţa lui Loustalot devenise atât de înfricoşătoare, încât nu mai avu curajul să scoată un sunet...

Strigătul îi rămase în gât domnului secretar. Ah! Părea diavolul însuşi, înconjurat de flăcările iadului. Dl. Loustalot le tăie calea spre uşă, dând din braţe ca un adevărat Mefisto pe scenă care îşi imaginează că i-au crescut aripi. Un adevărat savant în această situaţie era de neconceput, iar lumea întreagă ar fi crezut că s-a ţicnit.

Dl. Patard şi dl. Lalouette aveau însă impresia că e diavolul în carne şi oase. Pentru că înainta mereu spre ei, cei doi se dădeau înspăimântaţi înapoi.

— Ei, hai! hai!... Bandă de hoţomani! le strigă el cu o

forţă care îi anihila din ce în ce mai tare... Hoţilor! Mi-aţi furat secretul! A trebuit să coborâţi în pivniţă, nu-i aşa? în timp ce eu nu mă aflam acolo... ca nişte indivizi prost crescuţi, ca o bandă de hoţi! Ştiţi că aţi fi putut sfârşi rău de tot!... Câinii ar fi putut să vă înghită ca pe nişte potârnichi sau să vă ucidă ca pe nişte muşte. Parcă aşa spune Dede. L-aţi văzut pe Dede? Bandă de hoţomani!... Scoateţi-vă odată ochelarii, imbecililor!

Loustalot spumega de furie. Se şterse la gură, apoi pe frunte de transpiraţie, dând din mâini ca şi cum şi-ar fi dat singur palme.

— Scoateţi-vă odată ochelarii! (Celor doi, bineînţeles că nu le trecea prin cap să-l asculte). A trebuit, de asemenea, să vă puneţi şi vată în urechi!... Tot tacâmul!... V-aţi luat după. Ţicnitul de Dede!... V-a zis *că mi-a* dat invenţiile sale pentru o bucată de pâine!... Şi secr*etul lui Toth, nu-i* aşa?... Şi lumina care omoară? Şi urechelniţa cea mică şi drăgălaşă!... Ţicneala lui Dede! Recunosc toată nebunia lui Dede!... Oare a mai rămas ceva să nu vă fi spus?... Dragul, bietul nebun!... Dragul meu nebun!... dragul, bietul meu nebun!

Loustalot se lăsă să cadă pe un scaun plângând în hohote, atât de disperat, încât cei doi simţiră cum le trece

un cuţit prin inimă. Şi acest ticălos fără pereche, care cu o secundă înainte le păruse cel mai mare criminal de pe faţa pământului, le apăru, deodată, ca o fiinţă demnă de milă. Oh! Erau atât de uimiţi să-l vadă plângând în halul acesta, încât nu avură curajul să se apropie de el decât cu mare prudenţă păstrându-şi ochelarii pe nas... Loustalot horcăia, gemea:

— Dragul, bietul meu nebun!... Sărmanul copil... *Copilul meu!*... Domnilor... Fiul meu!... înţelegeţi acum totul?... fiul meu este nebun!... Un nebun periculos, un nebun foarte periculos... Autorităţile mi-au permis să-l ţin la mine numai închis, ca un prizonier... Într-o zi, abia i-a fost scoasă din mâini o fetiţă pe care aproape o sugrumase ca să-i smulgă din gâtlej ce avea de cântat atât de frumos!... Ah! Nu mai trebuie să vă spun nimic pentru că mă înţelegeţi... Este unicul meu fiu!... îmi va fi luat!... îl vor închide!... Mi-l vor fura!... Nu aveţi decât să interveniţi ca să nu-mi fie luat fiul!... bandă de hoţi de copii!

Şi plângea!... Doamne, cum mai plângea!...

Dl. Hippolyte Patard şi dl. Lalouette îl priveau nemişcaţi, trăsniţi, de această dezvăluire. Ceea ce tocmai auziseră şi sinceritatea disperării omului din faţa lor le explicau bizarul şi durerosul secret al bărbatului de dincolo de

gratii.

Dar cei trei morţi?...

Dl. Patard atinse timid cu mâna umărul marelui Loustalot ale cărui lacrimi nu se mai opreau...

— Nu vom spune nimic din tot ce ştim! declară domnul. Secretar al Academiei, dar înaintea noastră au mai fost trei oameni, care, ca şi noi, au promis că nu vor spune nimic... şi care sunt morţi acum.

Loustalot se ridică în picioare, întinse braţele ca şi cum ar fi vrut să cuprindă durerea întregii lumi.

— Da, sunt morţi! Nefericiţii!... Credeţi oare că eu nu am fost tot atât de îngrozit ca şi dumneavoastră de ceea ce s-a întâmplat?... Destinul părea că vrea să-mi fie complice!... *Cei trei au murit pentru că erau bolnavi!* Ce vreţi să fac eu în toată această istorie?

Şi se îndreptă spre Lalouette.

— Dumneavoastră, domnule... Dumneavoastră! Spuneţi-mi, vă rog!... Aveţi o sănătate bună?

Înainte ca dl. Lalouette să mai apuce să dea vreun răspuns sala fu invadată de Colegii nerăbdători care veneau să-l caute pe dl. Secretar al Academiei şi pe eroul său.

Curtea, sălile, culoarele Institutului erau pline de

vacarmul mulţimii înfierbântate.

În ciuda faptului că-şi astupase urechile cu vată, dl. Lalouette nu pierdu nimic din toate aceste zgomote care erau apanajul gloriei.

În concluzie, după ultima mărturisire făcută de Loustalot, putea păşi pragul spre tărâmul Nemuritorilor, în linişte, împăcat cu sine, fără cea mai mică remuşcare. Se lăsă astfel condus până la intrarea în sala de şedinţe publice. Acolo, fu oprit pentru o clipă de înghesuiala care se produsese şi se trezi nas în nas cu Loustalot însuşi.

— M-aţi întrebat dacă sunt sănătos?... Mulţumesc, mă simt excelent... cred cu toată sinceritatea ceea ce ne-aţi povestit, dar în orice caz, vă doresc ca nu cumva să mor, pentru că mi-am luat şi eu măsurile mele de siguranţă... eu însumi am scris toată povestea despre ceea ce am văzut şi auzit la dumneavoastră acasă, relatare care va fi dată publicităţii imediat după moartea mea.

Loustalot îl examina cu multă curiozitate pe dl. Gaspard Lalouette, apoi îi răspunse cu simplitate:

— Nu este adevărat, *pentru că dumneavoastră nu ştiţi să citiţi!...*

TRIUMFUL DOMNULUI GASPARD LALOUETTE

Domnul Gaspard Lalouette nu mai avea acum nicio posibilitate să se retragă în mod decent. Toată lumea îl văzuse deja intrând în sală. Aplauze asurzitoare răsunară la apariţia sa. Prezenţa doamnei Lalouette în primul rând îi mai dădu un pic de curaj candidatului la fotoliul de academician, dar în realitate, dl. Loustalot îi dăduse o lovitură cumplită. Încă se mai clătina sub efectul celor spuse de savant. De unde aflase omul acesta, că el, Lalouette, nu ştie să citească? Secretul asupra acestui lucru fusese păstrat cu străşnicie, iar Patard în niciun caz nu putuse vorbi! Apoi Cliphas se bucurase prea mult să vadă la Academie un Domn care nu ştia să citească ca să-şi compromită răzbunarea comiţând o asemenea indiscreţie. Cât despre Eulalie, ea tăcuse ca un mormânt. Atunci? Cum aflase? Cum? Şi el care credea că-l „are la mână” pe Loustalot, iar Loustalot însuşi, în ultima clipă, îi demonstrase cât este de neputincios.

Dacă se gândea însă mai bine, Loustalot nu lăsase deloc să se vadă în Ceea ce spusese vreo intenţie rea... Nu era

el oare un tată nefericit şi disperat, un Savant celebru demn de plâns? Evident. Atunci, de ce să se mai teamă dl. Lalouette? Mai ales dacă purta ochelarii cu lentile albastre şi vată în urechi!

Lalouette îşi îndreptă ţinuta în faţa aclamaţiilor cu care era întâmpinat şi care-i însoţeau paşii. Dorea din toată inima să fie tot atât de impunător ca un general roman victorios şi acest lucru îi reuşi din plin, îndeosebi datorită ochelarilor albaştri care mascau umbra de nelinişte ce-i mai rămăsese în priviri.

Alături de el, îl văzu pe marele Loustalot, foarte calm şi foarte abătut, dând impresia că se află la mii de leghe depărtare. Dintr-odată, se simţi într-o deplină siguranţă. Apoi, când i se dădu cuvântul, îşi începu discursul, foarte calm, întorcând, cu braţul îndoit, paginile una câte una, bineînţeles ca şi cum le-ar fi citit. Memoria sa excepţională avea ocazia să se manifeste... atât de bine... atât de bine... încât debita „elogiul academic” cu gândul la altceva.

Se tot gândea: până la urmă, cum de-a aflat marele Loustalot că nu ştiu să citesc?

Şi deodată, lovindu-se brusc cu mâna peste frunte, strigă în mijlocul discursului:

— Am găsit!

În faţa acestui gest neaşteptat, a acestui strigăt inexplicabil, întreaga sală începu să vuiască. Se ridicară cu toţii într-o mişcare de groază greu de exprimat şi se aplecară spre orator... Aşteptând să-l vadă prăbuşindu-se ca şi ceilalţi dinaintea lui.

Însă, după ce tuşi uşor ca să-şi dreagă glasul, dl. Gaspard Lalouette continuă:

— Nu s-a întâmplat nimic!... vă rog, domnilor, lăsaţi-mă să continui... cum vă spuneam: ah! Spuneam deci că bietul Martin Latouche, răpit atât de prematur...

Ah! Cât de arătos şi de calm era acum taica Lalouette! Şi cât de sigur pe el! Oho! cât se poate de sigur!... Vorbea despre moartea celorlalţi cu liniştea celui care ştie că el nu va muri niciodată... Aplauzele puternice erau cât pe ce să spargă geamurile. Era un adevărat delir. Femeile mai ales, parcă erau nebune! îşi smulgeau mănuşile ca să poată aplauda mai tare cu mâinile lor delicate, îşi rupeau evantaiele, scoteau ţipete ascuţite de entuziasm, încântare şi satisfacţie – era o atmosferă extraordinară pentru o reuniune academică – dna Lalouette era susţinută de două prietene devotate şi i se puteau observa pe figura

care se înviorase din nou, două şiroaie de lacrimi de fericire care nu se mai opreau. Dl. Lalouette era deci la înălţime.

Găsise cheia enigmei şi nimic pe lumea asta nu-l mai putea opri să-şi ţină discursul. Urmărea chiar să facă efect cu vocea, cu braţele, cu întregul corp.

Iată de ce strigase: „Am găsit!”

„Am găsit, pentru că în faimoasa zi în care mă dusesem singur la Varenne-Saint-Hilaire şi în care o luasem la sănătoasa din casa lui Loustalot, scăpat ca din puşcă... în ziua aceea, am ajuns la gară şi abia am avut timp să sar în trenul care mă ducea la Paris. În compartiment se afla o doamnă care a început să scoată nişte ţipete parcă ar fi fost păun. Compartimentul era închis, neavând nicio ieşire spre culoar; mi-am dat seama că avea impresia că o voi omorî. Cu cât voiam să o liniştesc, cu atât striga mai tare. La staţia următoare, doamna l-a chemat pe şeful trenului care mi-a reproşat că m-am urcat în compartimentul „doamnelor fără însoţitor” şi mi-a arătat o plăcuţă indicatoare anunţându-mă că îmi va încheia un proces verbal şi că voi fi dat în judecată. Din fericire, aveam în buzunar livretul militar cu care am putut dovedi faptul că *nu ştiam să citesc! Şi* iată... acel funcţionar trebuie să fie

acelaşi cu cel care a găsit umbrela domnului Patard şi care i-a dat-o lui Loustalot. La întrebările lui Loustalot despre semnalmentele mele, sunt sigur că funcţionarul i-a răspuns că dl. Secretar al Academiei călătorea cu *bărbatul care nu ştia să citească!*

— Domnilor... Monseniorul d'Abbeville era, ca şi mine, un fiu al acestui popor...

La acest punct al discursului, un uşier, proaspăt angajat la Institut – pentru că cei mai vechi nu ar fi îndrăznit să facă un asemenea demers, după celelalte care se terminaseră tragic – traversă sala în Vârful picioarelor, cu o *scrisoare în mână.*

Când publicul văzu scrisoarea, o emoţie puternică îi cuprinse pe toţi... Toată lumea a crezut că această scrisoare îi era adresată candidatului... şi imediat răsunară strigăte.

— Nu!... Nu!... Fără scrisori!... Să nu o deschideţi!... Să nu o deschideţi!

Se auzi un ţipăt sfâşietor. Venea din partea doamnei Lalouette căreia i se făcuse rău.

Dl. Lalouette întoarse capul spre uşier şi văzuse scrisoarea... Înţelesese... Parfumul *tragic îl pânde*a poate... în fine, auzise strigătul de disperare al doamnei

Lalouette...

— Atunci, se ridică pe vârful picioarelor şi se făcu mai înalt decât fusese vreodată, dominând pur şi simplu, cel puţin cu toată forţa sa morală, această adunare cuprinsă de spaimă, arătând cu un deget care nu tremura de fel scrisoarea fatală:

— Ah, nu! Nu mai merge cu mine, zise el... Nu mai reuşeşte figura!... *Eu nu ştiu să citesc!...*

Ce, explozie de bucurie nebună urmă! Aha, cel puţin, omul acesta e spiritual. Curajos şi spiritual: *nu ştia să citească!* Adorabil! încântător! Triumful domnului Lalouette a fost total. Colegii veniră să-i strângă mâna cu o energie dezlănţuită şi şedinţa se încheie într-o atmosferă de entuziasm delirant...

Triumful fu cu atât mai complet, cu cât, până la urmă, dl. Gaspard Lalouette nu murise şi că omul care nu ştia să citească putuse să se aşeze, pentru totdeauna, pe fotoliul Monseniorului d’Abbeville fără să fi fost otrăvit în niciun fel.

Scrisoarea nu era pe adresa domnului Lalouette.

Doamna Lalouette îşi veni în fire şi-l regăsi pe soţul ei în viaţă, ca pe cel mai frumos bărbat din lume.

Nu peste mult timp cei doi avură un copil de sex masculin pe care-l botezară *Academicus.*

Cât despre marele Loustalot, foarte curând după evenimentele care au stat în centrul atenţiei noastre, a avut o mare durere, şi-a pierdut fiul. Dede a murit.

Dl. Hippolyte Patard şi dl. Lalouette au fost invitaţi la înmormântarea care a avut loc seara, aproape în secret.

La cimitir, dl. Lalouette a fost foarte contrariat de prezenţa unui personaj misterios care se strecura printre morminte, nu departe de marele Loustalot. În momentul în care savantul a căzut în genunchi, necunoscutul s-a apropiat şi s-a aplecat asupra lui ca şi cum ar fi vrut să audă, să examineze această nenorocire. Figura necunoscutului era invizibilă, înfăşurată cu grijă într-o mantie şi ascunsă de o pălărie. De-a lungul întregii ceremonii, dl. Lalo-uette s-a tot întrebat: „Cine o fi personajul?” i se părea că aspectul acestuia nu îi era deloc străin.

În sfârşit, bărbatul se pierdu în bezna adâncă a nopţii.

Dl. Secretar al Academiei şi dl. Lalouette făcură drumul la înapoiere împreună, în trenul în care dl. Laiouette era cât pe ce să se urce în compartimentul „doamnelor neînsoţite”, aşa cum i se mai întâmplase, cei doi

academicieni au stat de vorbă.

— Sărmanul Loustalot pare foarte îndurerat, spuse dl. Hippolyte Patard!

— Da, da, e foarte îndurerat, răspunse dând din cap dl. Lalouette.

Doi ani mai târsiu, dl. Gaspard Lalouette, în drum spre Academie, traversa Podul Artelor la braţul domnului Hippolyte Patard. Deodată se opri din mers:

— Ia uitaţi-vă, spuse el, în faţa dumneavoastră...

omul cu paltonul...

— Şi ce-i cu asta? întrebă foarte uimit dl. Secretar al Academiei.

— Nu recunoaşteţi silueta aceasta?...

— Pe cinstea mea, nu!...

— Asta datorită faptului că nu v-a şocat ca pe mine, domnule secretar... Acest bărbat nu l-a scăpat din ochi o clipă pe marele Loustalot în seara înmormântării, la cimitir... şi sunt convins că nu mă înşel afirmând că am mai văzut această siluetă pe undeva...

În acel moment, bărbatul îmbrăcat cu palton se întoarse:

— Domnule Cliphas de la Nox! dl. Lalouette.

Era chiar magicianul. El înaintă spre cei doi

academicieni şi îi strânse mâna domnului Lalouette.

— Dumneavoastră, aici! exclamă acesta, şi nu ne-aţi făcut măcar o scurtă vizită? Doamna Lalouette ar fi fost atât de fericită să vă strângă mâna! Vă rog să ne faceţi bucuria să acceptaţi invitaţia la cină, fără să ne formalizăm, într-una din serile astea, la noi acasă.

Şi se întoarse apoi spre dl. Patard spunând:

— Dragul meu secretar al Academiei, daţi-mi voie să vă prezint pe dl. Cliphas de Saint-Elme de Taillebourg de la Nox, a cărui scrisoare ne-a dat atâta de furcă nu de mult. Ei, şi în afară de asta ce aţi mai făcut, dragă domnule de la Nox?...

— Mă-ocup tot cu negoţul de piei de iepure, *dragul meu academician*, răspunse surâzând cel care fusese numit *Fiinţa de lumină.*

— Nu regretaţi nicio clipă Academia? îl întrebă cu curaj dl. Lalouette.

— Nu, de vreme ce dumneavoastră vă aflaţi acolo! răspunse cu blândeţe Cliphas.

DL Lalouette luă vorbele domnului Cliphas drept un compliment şi îi mulţumi.

Dl. Secretar al Academiei tuşi însă scurt. Dl. Lalouette continuă:

— Apropo... Imaginaţi-vă că în momentul când v-am văzut, fără să vă fi recunoscut, i-am spus domnului secretar al Academiei: „E ciudat, dar sunt convins că am văzut această siluetă la înmormântarea fiului marelui Loustalot...”

— Chiar am fost, zise Cliphas.

— Îl cunoaşteţi pe marele Loustalot? îl întrebă dl. Patard care nu scoase nicio vorbă până atunci.

— Nu-l cunoşteam personal, răspunse pe un ton foarte grav, dl. Cliphas de la Nox, încât cei doi interlocutori nu s-au simţit în largul lor... Nu, nu-l cunoşteam personal, dar am avut ocazia să mă ocup de el, ca urmare a unei anchete pe care am crezut de cuviinţă să o întreprind pentru propria mea satisfacţie, privitor la anumite evenimente care au stat în centrul atenţiei opiniei publice. Într-o perioadă când la Academie se murea pe capete, domnule secretar...

Auzind acestea, domnule secretar îşi dori să se crape pământul şi să-l înghită, ca să pună capăt unei discuţii care îi aducea în amintire ceasurile cele mai nefericite din viaţa sa cinstită şi tristă. Se bâlbâi grăbit:

— Da, da! Şi eu îmi amintesc că v-am văzut la cimitir... Marele Loustalot a suferit foarte mult la moartea fiului

săm...

Dl. Lalouette adăugă:

— Suferinţa lui este la fel de mare. Nu l-am mai văzut la Academie de la acel eveniment nefericit şi ne-a lăsat să lucrăm singuri la Dicţionar... Ah, bietul om, cât de tare a fost lovit de soartă!

— Atât de lovit... Atât de lovit, răspunse de-o dată „Fiinţa de lumină”, apropiindu-şi figura misterioasă şi nobilă de cei doi academicieni care se înfioraseră... atât *de lovit, încât, de la moartea lui Dede nu a mai fost în stare să inventeze nimic.*

După ce a rostit cumplita frază, dl. Cliphas de Saint-Elme de Taillebourg de la Nox, le-a întors spatele şi a dispărut, îndreptându-se spre celălalt capăt al Podului Artelor... în timp ce, sprijinindu-se unul de celălalt pentru a se susţine reciproc, cei doi, dl. Hippolyte Patard şi dl. Lalouette se îndreptară, cu paşi şovăitori, plini de eroism, spre lăcaşul Nemuririi.

Cât timp au fost afară, nu au scos niciun cuvânt, dar de îndată ce s-au încuiat în cabinetul secretarului Academiei, dl. Gaspard Lalouette îşi regăsi deodată întreaga forţă ca să declare că propria sa conştiinţă, pe deplin lămurită în urma cuvintelor cumplite ale domnului Cliphas de la Nox,

nu îi mai permitea să păstreze pentru multă vreme o tăcere care-l făcea să se simtă vinovat. În zadar dl. Patard, cu lacrimi în glas, încerca să-l convingă să păstreze tăcerea şi alimenta încă îndoiala de care să beneficieze cu neruşinare Loustalot, întru gloria Academiei; dl. Lalouette nu mai voia să audă nimic.

— Nu! Nu! striga el, Martin Latouche avea dreptate! El a fost singurul care a ghicit adevărul: nu a existat o crimă mai cumplită pe faţa acestui pământ!

— Ba da! răspunse dl. Secretar al Academiei, izbucnind la rândul lui. Ba da! A existat o crimă mai cumplită!

— Care anume, domnule?

— Cea care a permis să intre în Academie cineva care nu ştie să citească! Iar această crimă, eu sunt cel care a comis-o!

Apoi adăugă, tremurând de revoltă:

— Denunţă-mă dacă ai îndrăzneala să o faci!

Era pentru prima dată, de la vârsta de nouă ani, când avusese nefericirea să-şi piardă mama, că dl. Patard „tutuia” pe cineva într-o discuţie.

Această familiaritate ameninţătoare, în loc să destindă atmosfera, îi aduse în culmea disperării şi cei doi nemuritori se zbârliră unul la celălalt, ca doi cocoşi în toiul

luptei când, o bătaie la uşă, îi readuse la sentimente mai cuviincioase. Dl. Lalouette se lăsă să cadă într-un fotoliu, în faţa focului, iar dl. Patard se duse să deschidă. În faţa uşii apăru portarul care aducea un plic destul de voluminos care-i fusese încredinţat cu multă grijă şi pe care trebuia să-l predea personal domnului secretar al Academiei. Portarul plecă şi dl. Patard luă cunoştinţă de mesaj. Mai întâi citi pe plic următoarele cuvinte: „Domnului secretar al Academiei, pentru a fi deschis în şedinţa restrânsă a Academiei franceze”.

Dl. Patard recunoscu scrisul şi tresări.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Lalouette.

DL secretar, care era foarte agitat, nu răspunse. Cu mesajul în mână, rătăcea prin încăpere ca şi cum nu ar mai fi fost conştient de ceea ce face. Deodată, se hotărî, desfăcu sigiliul şi scoase din plic un caiet destul de voluminos, pe a cărui copertă citi: „Aceasta este mărturisirea mea”.

Dl. Lalouette îl privea cum citeşte, neînţelegând nimic din emoţia profundă care-l cuprindea pe dl. Patard pe măsură ce întorcea paginile dosarului misterios. Figura venerabilului academician începu să piardă încetul cu încetul superba culoare galbenă care ne obişnuisem să

traducă emoţiile tragice ale acestui suflet devotat instituţiei celei mai pline de glorie. Dl. Patard era acum mai alb ca marmura care trebuia, într-o bună zi, dincolo de moarte, să păstreze în memoria urmaşilor, trăsăturile sale nemuritoare, în pragul Sălii Dicţionarului.

Şi dl. Lalouette îl văzu deodată pe dl. Patard cum aruncă, cu un gest deliberat, întregul dosar în foc...

După care, numitul Patard, asistând nemişcat la micul său incendiu, se îndreptă spre complicele său întinzându-i mâna:

— Să lăsăm ranchiuna la o parte, domnule Lalouette, îi spuse el, nu ne vom mai certa. Dumneavoastră sunteţi cel care a avut dreptate, Marele Loustalot era de fapt un mare ticălos. Să-l dăm uitării! Acum e mort. El şi-a plătit datoria cu prisosinţă, dar dumneata, dragul meu Gaspard, vei fi în stare să-ţi plăteşti datoria dumitale? La urma urmei, nu e chiar aşa de greu să înveţi: B A: BA, B E: BE, B I: BI, B O: BO, B U: BU!...